سعدی نین بوستانی

«ترکی دیلینده»

کؤچوره‌ن ـ عباس بزرگ امین

سعدی نین بوستانی

«ترکی دیلینده»

کتابفروشی علوی

خیابان حجتی، روبروی دبستان فضیلت

موٴسسه انتشارات یاران

تبریز ـ خیابان ـ امین ـ تلفن ۶۷۹۲۵

بوستان سعدی

کؤچورن : عباس بزرگ امین

موسسه انتشارات یاران
مرکز پخش: تبریز خیابان امین تلفن ۶۷۹۲۵

موٴسسه انتشارات یاران

نام کتاب: بوستان‌سعدی

کؤچورن: عباس بزرگ‌امین

ناشر: انتشارات یاران

حروفچینی: واژه

چاپ:

تیراژ: ۲۵۰۰ جلد

نوبت‌چاپ: چاپ‌اول تابستان ۱۳۷۱

اؤن سؤز

«سعدی و اونون بوستان اثری» شیخ سعدی شیرازی ایـران ادبیاتینین دونیا ادبیاتینا وئرمیش اولدوغو ان‌بؤیوك شاعیرلردن بیریدیر. اونون اؤلمز اثرلری یئددی عصردیر کی، یاخین شرق خلق‌لرینه‌عاغیللی نصیحت‌لر، بشری دوشونجه‌لر، نجیب دویغولار آشیلاییر.

«سعدی»نین ترجمه ـ حالی نه اؤزو، نه‌ده معاصرلـری‌طرفیندن یازیلمیشدیر. بعضی عالیملر اونون ۱۳ نجو عصرین‌اول‌لرینده دوغولموش اولدوغونو ادعا ائدیرلر.

فقط اکثریتین قبول ائتدیگی فیکره گؤره او، ۱۱۸۴ نجو ایلده دوغولموش و ۱۲۹۱ نجی ایلده (۱۰۷) یاشیندا وفات ائتمیشدیر. اونون حیاتـی حقینده آغیزدان ـ آغیـزا دولاشان، لاکین هئچ بیر وثیقه‌یـه اساسلانمایان بیرسیرا روایتلر وار کی، بونلارا علمی‌قیمت وئرمك‌ممکن دئییلدیر. اونون حیاتی‌حقینده ایناندیریجـی معلوماتی بیز یـالنیز اؤز اثرلریندن الده ائدیریك کی، بودا خصوصاً «گولوستان» و «بوستان»دا داغینیق، رابطه‌سیز بیرشکیلده وئریلن معلوماتلاردیر.

سعدینین اوشاقلیق ایللری وایلك گنجلیگی آنـا یـوردو اولان شیرازدا کئچمیشدیر. شاعیر قوجالارکن حیاتینین بودؤورلری، آتـاسی، وآناسی ایله‌رفتاری،

ایلك سئوگیسی، ایلك دوستلوغو وسایره حقینده اثرلـرینده مـوختلف ائپیزودلار شکلینده یازمیشدیر. سعدی ایلك تحصیلنی شیرازدا آلمیش، سونرا باغدادا گئده‌رک، ۱۱نجی عصرین ایکینجی یـاریسیندا مشهور نظام‌الملك طرفیندن تأسیس ائـدیلمیش اورتـا عصرلـرین مـوسلمان اونیورسیته‌سی اولان نظامییه‌یه گیرمیش، بورادا او، ابواسحاق شیرازی، ابوالفرج ابن‌جوزی، شهاب‌الدین سهروردی کیمی اون‌اوچونجو عصرین بؤیوك عالیملـرینین طلبه‌سی اولاراق، عالـی تحصیلینی بیتیرمیشدیـر. ۱۲۲۶نجی ایلده تاماملانـان بـو دؤورو سعدی‌حیاتینین بیرینجی دؤورو سایبلیر. بودؤورده‌او ایستر مکه زیارتینه وایستر ۱۲۱۰نجو ایلده کاشغارا سیاحته گئتمیش‌سه‌ده، اونون حیاتینین اصیل سیاحت دوورو بوندان سونرا باشلانیر.

سعدی باغداد تحصیلیندن سونرا ۱۲۲۷نجی‌ایلدن ۱۲۵۶ نجی ایله‌قده‌ر اوتوز ایل‌عؤمرونو سیاحتده کئچیرمیش، بلخی، غزنه‌نی، پنجابی عمانی، یمنی، حجازی، فلسطینی، مصرین‌وحبشستانین بیرچوخ یئرلرینی، دمشقی، بعلبکی، کیچیك آسیانی، آفـریقانین شیمالین، هیندیستان‌دان مراکشه‌قده‌ر هم‌قورو، هم‌سو یوللاری‌ایله گـاه درویش گئییمینده، گاه باشقا قیافه‌ده گزیب دولانمیش، هرجور انسانلارلا اوتوروب‌دورموش، رنگارنگ حیاتی تجربه‌لر قازانمیشدیر.

سعدینین اثرلرینی اوخودوغوموز زامان گؤروروك کی، او بعضاً کاشغار مجلسینده گرامماتیکلرله مباحثه ائدیر، بعضاً عـربستانین‌قیزغین چؤللرینده کاروانلاری ایزله‌ییر، بعضاً طرابلس خندکلرینده یهودی‌لرله بیرلیکده داش ـ تورپاق داشییر، بعضاً سومناتین هیندولر بوتخاناسیندا

اونلارین دینین اؤیرنمه‌یه چالیشیر. بو دؤور سعدی حیاتینین ایـکینجی دؤورونو تشکیل ائدیر. موکممل تحصیلدن سونرا بـو اوزون سیاحتلر سعدینین دونیا گؤروشونو گئنیشلندیرمیش، اونون شعورونو و دؤورون فئودالیزم دونیا گؤروشو، اصول ـ اداره‌سی، قانونو و پرینسیپلـری‌ایله مبارزه آپاران اجتماعی طبقه‌لرین ایدئولوقیاسی سویه‌سینه یوکسلتمیشدیر.

بوسیاحتلردن سونرا سعدی ۱۲۵۷ نجـی ایلـده وطنی شیرزا قاییتمیش، عومرونون آخیرینا قده‌ر اؤز دوغما شهرینده بؤیـوك حورمتله یاشامیش محیطینین مدرك فیلوسوفو، عالیمی کیمی‌شهرت تاپمیش ۱۲۹۱ نجی ایلده وفات ائتمیشدیر. سعدینین یاشادیغی دؤورو شرق تـاریخینده اجتماعی کشمکش‌لر، قانلی چارپیشمالار، قیرغینلار دؤورو اولموشدور. بودؤورون اساس بؤیوك تاریخی حادثه‌لری ـ اهل ـ صلیب محاربه‌لـری و مغول استیلالاریدیر. سعدی صلیب محاربه‌لرینده اشتراك ائتمیش، سوریه‌ده فرانسیزلارا اسیر دوشموش، مغوللارین داغیدیجـی هجوم لارینین شاهیدی اولموش، مختلف شاهلیقلارین محو اولماسینی، وطنینین یادائللر استیلاسینا معروض قالماسینی گؤرموشدور. زامانینین بو صحنه‌لرینی شاعیر بیرجه مصراعدا چوخ گؤزه‌ل اوبرازلا تصویر ائدیر:

« جهان برهم اوفتاده چون موی زنگی »
دونیا زنگینین ساچی کیمی بیر‌ـ‌بیرینه قاریشمیشدی»

بوتون بو دهشتلی تاریخی حادثه‌لر قارشیسیندا سعدی عالیمانه‌و حکیمانه‌شعورونو، حیاتی‌تجربه‌لرینی انکشاف ائتدیریب زنگینلشدیرمیش، سونرا بونلاری یئددی عصردن بری مختلف‌دیللره ترجمه ائـدیلیب یاییلان ومیلیونلارلا انسانلارین مالی اولان مشهور قیمتلی اثرلـرینده عکس ائتدیرمیشدیر.

« گولوستان » دا اولان بیر حکایه‌سیندن آنلاشیلدیغینا گؤره، سعدی ادبی فعالیته‌هله گنج ایکن باشلامیشدیر.

۱۲۱۰ نجی ایلده کاشغارا سیاحتی زامانی بیر آدام اوندان هارالی اولدغونو سوروشور. شاعیر: شیرازلی‌یام، ـ دئیه جاواب وئردیکده، او آدام: سعدینین اثرلریندن بیلیرسنمی؟ ـ دئییر.

بوندان آنلاشیلیر کی، هله ایگیرمی آلتی یاشیندا ایکن اونون اثرلری کاشغاردا یاییلمیش و « سعدی آدی » اورادا مشهور اولموشدور.

بونا باخمایاراق بؤیوك شاعیرین اصیل یارادیجیلیق فعالیتی حیاتینین اوچونجو دؤورو ایله باغلیدیر. اؤزونون دئدیگینه گؤره، « بوستان » ی ۱۲۵۷ نجی ایلده، یعنی ۶۳ یاشیندا، « گولوستان » ی ایسه ۱۲۵۸ نجی ایلده ۶۴ یاشیندا ایکن یازمیشدیر.

سعدی اثرلرینی اساساً فارسجا یازمیشدیر، لاکین عربجه قصیده‌لری وفارسی ـ عربی ملمع‌لری‌ده واردیر. مشهور ایرانشناس آ. برانون دئدیگینه گؤره، سعدی اؤردو دیلینده‌ده شعرلر یازمیشدیر. بوندان باشقا اونون بعضی ایران قبیله‌لرینین ایشلتدیگی « فارسی ـ بوم » آدلانان دیلده‌ده شعرلری واردیر. مشهور شرق شوناس هاممر ـ پورقوشتاللین گؤستردیگینه گؤره سعدی لاتین دیلینی یاخشی بیلیرمیش سعدینین اثرلری: « بوستان » ، « گولوستان » قصیده‌لر، غزل‌لر، بدایع، طیبات، خواتیم، ملمع‌لر، ترجیع‌بندلر، رباعی‌لر، قطعه‌لر، « مفرد »لر، مختلف شعیرلر، هزل‌لر و سایره‌دن عبارتدیر. لاکین قصیده و خصوصاً غزلده بؤیوك اوستادسایبلان لیریك شاعیر سعدی دونیا ادبیاتینا بؤیوك مورالیست شاعیر و ناصر کیمی « بوستان » و « گولوستان » اثرلری ایله داخل اولموشدور.

سعدینین بؤیوك شاعیر ومتفکر کیمی تانینماسیندا اساس کیفیتلردن بیری‌ده اونداکی بؤیوك آزاده‌لیك روحیه‌سی درین خلقی لیکدیر.

« آنکه پای از سر نخوت نه‌نهاده بر خاك،
عاقبت خاك شده خلق بر او میگذرند »

« تکبر ودیك باشلیقدان آیاقلاری یئره دگمه‌ین حاکیملر تورپاغا دوندولر و خلق ایندی اوتورپاغی تاپدالاییب کئچیر.»

سعدی همیشه رعیتی، خلقی سلطانلاردان، حاکیملردن یوکسك توتور!

رعیت چو بیخند ، سلطان درخت ،
درخت ای پسر باشد از بیخ سخت !

« حاکیم بیر آغاج ایسه، خلق او آغاجین کؤکودور، ـ ای اوغول ، آغاج کؤکدن مؤحکم اولار» ویا:

مکن تاتوانی دل خلق ریش ، ـ
وگر میکنی، میکنی بیخ خویش

« باجاردیقجا خلقین قلبینی یارالاما، اگر یارالاسان اؤز کؤکونو قوپارمیش اولارسان ».

سعدی بیرسیرا اثرلرینده انسانلاری عدالتسیزلییه قارشی مبارزه‌یه دعوت ائدیر:

مکن صبر بر حاکم ظلم دوست !
«ظالیم حاکیمین ظولمونه صبر ائلمه!»

سعدینی سجیه لندیرن خصوصیتلردن بیری‌ده اونون بیرپارا مداح شاعیر کیمی حاکیملره یالتاقلیق ائتمه‌مه‌سیدیر. او اؤز قدرینی، اصیل شاعیر قیمتینی یاخشی بیلیردی. یالتاق شاعیرلر اؤزلرینی دؤورونون حاکیملریندن آلچاق توتاراق دئییردیلر:

« من خوشبختم کی، سنین دؤورونده یاشاییرام».

سعدی ایسه ابوبکر ابن‌زنگی‌یه اتحاف ائتدیگی « بـوستانین » مقدمه‌سینده چوخ‌حتلی اولاراق اؤزونو حاکیم‌دن یوکسك توتور، اونا خطاب ائدیر: « سن نه خوشبخت‌سن کی، منیم دؤورومده دوغولموسان، چونکی منیم اثرلریم‌ده همیشه‌ایلك یاشایاجاقسان!».

« بوستان » ۴۲۰۰ بیته یاخین، اون‌فصیل‌دن عبارت منظوم‌اثردیر. هرفصیلده شاعیرین اؤز فلسفی واجتماعی فیکیرلرینی افاده ائدن‌بیرسیرا گؤزل، ماراقلی حکایه ونصیحت‌لر واردیر.

« بوستان » یاخین شرق ادبیاتیندا ان پارلاق نمونه‌سیدیر. بو اثر یاریلدیغی دؤورون ومحیطین بوتون‌معیشت مسئله‌لرینی، جمعیتین موختلف طبقه‌لرینین اخلاق قایدالارینی، عصرین اساس اجتماعی - تاریخی سجییه‌سینی کنکرت حیاتی مثال‌لارلا عکس ائتدیرین. «بوستان » دا گؤستریلیر کی، اورتا عصرلـر ایـرانین‌دا اساس استحصال قوودلری وزحمت آداملاری: کندلی‌لر، صنعتکارلار، نؤکرلر وقول‌لام‌لار، تجارت‌ایشلری فعال‌لاری‌ایسه تاجیرلردیر. سعدی‌حکایه‌لرینده جمعیتین بوقوودلرینی مدافعه ائدیر، حاکیملردن اونلارا قایغی وحؤرمت بسله‌مه‌یی طلب‌ائدیر. پولـون آغالیغینی سعدی کئچیجی و قدرت‌سیز بیلیر، صنعتکارلیغی اوندان داها داواملی وگوجلو سایبر. سعدی عاغیللی قادینین عائله حیاتینداکی مثبت رؤلونا بؤیوك قیمت وئریر. آتا - آنانی اوشاغین تربیه‌سینه فیکیر وئرمه‌یه چاغیریـر. اوشاغا فـایـدالـی پئشه اؤیره‌تمه‌یی طلب‌ائدیر.

بوقیمتلی اثری مطالعه ائدن اوخوجو اوندا یالنیز اورتا عصرلر اوچون دئییل، بیزیم عصریمیز اوچون‌ده هله اهمیت وتأثیرینی‌ایتیرمه‌ین عاغیللی اؤیودلر، عبرت‌آمیز فیکیرلر، تربیه‌وی نصیحت‌لر تاپیر. بـونا

گؤره‌دیرکی، « بوستان » ایندی‌ده دونیانین مختلف‌دیللـرینه ترجمه ائدیلیب، یاییلماقدا وخلق‌لر طرفیندن سئویله - سئویله اوخونماقدادیر.

روس دیلینه اکتیابر انقلابیندان قاباق « بوستان »ین یالنیز آیری آیری پارچالاری ترجمه ائدیلمیشدی. بونلاردان بگه‌نیلن خؤلمؤقوروؤون سعدی شیرازی حقینده دیسپتاسییاسینداکـی « بـوستان »دان پـارچالار ترجمه‌سیدیر. بواثرین روسجا ان یاخشی، اصلینه چوخ یاخین‌ترجمه‌سی ك. چایکینین ۱۹۳۵ نجی ایلده ائتدیگی سون ایللره قدەر دفعه‌لرله یئنیدن نشر ائدیلمیش منظوم ترجمه‌سیدیر. لاکـن بـودا دولغون دئییل: ۷۰۰ بیتی اختصار ائدیلمیشدیر. آذربـایجان دیلینه ۱۹۱۲ نجـی ایلده « بوستان »ین تخمیناً دؤردده بیر حصه‌سی « میزان العدالت» آدی‌ایـله شاعیر سید زرگار طرفیندن ترجمه ائدیلمیشدیر. اساساً ضعیف‌اولان بو ترجمه‌نین بیر مثبت جهتی وارکـی، اوندا اورژینالین وزنـی (متقارب بحری! فعولن فعولن فعولن فعول) محافظه ائدیلمیشدیر. اوخوجولارا تقدیم ائدیلن م. سیدزاده‌نین ترجمه‌سی ایستر کمیّت، ایسترسه کیفیّت‌جـه کؤهنه ترجمه ایله مقایسه‌یه گلمز درجه‌ده یوکسك‌ده دورور. هم‌تجربه‌لی شاعیر، هم تجربه‌لی ترجمه‌چی اولان م. سیدزاده « بوستان »ین ترجمه سینه بؤیوك امك صرف ائتمیش وبوایشین عهده‌سیندن موفقیت‌له گلمیشدیر. بوترجمه‌نین بیرینجی نشری ۱۹۵۸ نجی‌ایلده اولموش، خلق اونو حسن رغبتله قارشیلامیش و قیسسا مـدت‌دن سونـرا « بـوستان »ی کتاب ماغازالاریندا تاپماق ممکن‌اولمامیشدیر. همین اثرین بو ایکینجی‌نشری بیرینجی نشرینه نسبت مندرجه اعتباری‌ایله خیلی زنگین‌دیـر. بیرینجی نشردن‌اختصار

ائدیلمیش حکایه وتمثیل‌لـردن ایگیرمـی اوچو ایکینجـی نشرده داخیل ائدیلمیشدیر. بونلار «شاپورون خسروا مکتوبو»، «فایدالی نصیحت»، «سخاوتلی اوغول»، «محبت»، «پالتاری یانان گؤزه‌ل»، «حتیقی عاشیق»، «سوسوزلوقدان اؤلـن»، «عارف وسرخـوش»: «لوغمان حتیننده حکایه»، «غرورلو یوخسول»، «زلیخانین عشقی»،«سرخوشلوق بلاسی» وسایره‌لردیر.

بونلاردان باشقا «بوستان»ین بو یئنی نشرینه سعدینین بیرسیرا لیریك اثرلری‌ده ـ بیرمشهور قصیده‌سی، اوتوز بئش روباعی‌سی،اوتوز اوچ‌غزلی، اون‌دوقتوز قطعه‌سی- علاوه ائدیلمیشدیر. سعدینین بواثرلرایله آذربایجان اوخوجولاری، بیرینجی دفعه تانیش اولور.

«بوستان»ین آذربایجان دیلینه ترجمه‌سی‌اوچون«۱۸۹۰»=۱۳۰۹ نجو ایلده بومبئی‌ده نشراولونموش سعدی کلیاتینداکی نوسخه اساس گؤتورولموشدور. لاکـن رداکتـوپـروسئسینده شوبهه‌لریمیزی آیدینلاشدیرماق و تصادف ائدیلن تحریف‌لری دوزه‌لتمك اوچون بیز بوگؤستریلن بؤمبئی نسخه‌سینی ۱۸۴۷-۱۲۶۴ نجو ایلـده تبریـزده نشر ائـدیـلمیش سعدی کلیاتینداکـی «بـوستان» نسخه‌سی‌ایله توتوشدورموشوق، عینی زامانـدا کئ. چایکینین ۱۹۳۵ نجـی ایلـه ترجمه‌سینین آکادمیك نشریندن‌ده،هم‌چنین و.دئرژاوین و آ.استاروستینین ۱۹۶۲نجی ایل روسجا ترجمه‌لریندن‌ده وسایط کیمی استفاده‌ائتمیشیك.

اکرم جعفر

بوستان
(بو کتابین یازیلماسینین سببی)

دولاشدیم دونیانی، سیاحت ائتدیم،
هر جوره انسانـلا انسیّت ائتدیم.

ارمغان آختاریب تاپدیم هـر یئردن،
سونبول‌لر توپلادیم من خرمن‌لردن...

گؤرمه‌دیم شیرازلی کیمی خوش‌صفت،
تانری بو توپراغا یاغدیرسین رحمت!

من «شام» دا یا «روم» داگزدیگیم زامان
شیرازلی مردلری یاد ائتدیم هر آن.

ایسته‌دیم گزدیگیم باغدان، چمن‌دن،
دوستلار مجلیسینه بوش دؤنمه‌ییم من.

دئدیم کی، مصردن قاییتسا هر کس،
اوردان قند گتیره‌ر الی بوش دؤنمز.

قندیم اولماسادا، درین سؤزوم وار.
مصرین قندبندنده شیرین سؤزوم وار.

بو او قند دئییل کی، اولسون آغیزدا،
تاپار عاغیللی‌لار بـونـو کاغیذدا،

سؤزون اون قاپیلی بیر سارای قوردوم.
بو قصره حکمتدن بزه‌کلر ووردوم.

خالقی قوروماقدان دانیشیر بیری،
اؤیره‌دیر انسانا علمی، تدبیری.
ایکینجی صحتتی آچیر کرم دن،
دئییر شوکر ائیله‌ین اوزاقدادیر غم‌دن.

اوچونجو دانیشیر قلب رقه‌تیندن،
آزاد کؤنوللرین محبتیندن.
وئریر تواضعه دؤردونجو قیمت.
آچیر راضیلیقدان بئشینجی صحبت.

آلتینجی دئییر کی، قناعت اؤیره‌ن!
یئددینجی سؤیله‌ییر تربیت اؤیره‌ن.
سککیزینجی فضیل گؤسته‌ریر کی، سن
ساغلام اولماغینچین شوکر ائتمه‌لیسن

دوققوز تبلیغ ائدیر توبه و ثواب،
اونونجو فضیل‌له قورتاریر کتاب.

کتابی یازمیشام خوش بیر ایام دا،
ایکی چوخ مبارك گؤزل بایرامدا.
آلتی‌یوز اللی بئش تاریخینده من،
دگرلی گؤهرلر ساچدیم طبعیمدن.
اتگیم دؤلودور دوُرّ ایله گؤهر،
یئنه خجالتدن چکیرم کدر.

کی، دوُر دنیزینده صدفیم‌ده وار
کیچیك باغچادا دا یئتیشر چنار...

بونو یاخشی‌دوشون ای عارف‌انسان!
هنر صاحبلری آرامـاز نقصان.

ایستر ایپك تیکسین ایستر زرخارا،
تیکن ساتین آستار قویار پالتارا.

پالتارین آستاری دئییلسه ایپك،
آجیقلانمایاسان بونا سن گرك.

من اؤز صنعتیمدن دئییلم مغرور،
درویشم نئیله‌ییم هنریم بودور.

نه‌قده‌ر اولسادا پیس‌لر گوناهکار،
تانری یاخشیلارا اونو باغیشلار.

منیم سؤزلریم‌ده نقصان گؤرنده،
کرم ائت، اوخوجوم، باغیشلا سن‌ده.
خوشونا گلسه‌ده مین بیت‌دن بیری
اونون خاطیرینه پیسله‌مه شعری

موشکون بیر دگری اولارمی چین‌ده؟
شعرینده قیمتی یوخ فارس ایچینده
شعرله دؤلودور چونکی بو ائللر...
سعدینین هنری او شخصه بنزه‌ر

کی، بیرگول گتیره گوللو بوستانا
ایستی‌ـ اوت آپارا یا هیندوستانا
خورما چوخ شیرینده اولسا یئنه سن
اونوندا ایچینده چردك گؤره‌رسن

***

بیرینجی فصیل

« عدالت و انصاف حقینده انوشیروانین نصیحتی »

اؤلـوم یاتاغیندا اولـدوغـو زامان
هؤرموزه دئمیشدیر انـوشیروان :

اوخشا کؤنول‌لری ، خلقی سال یادا
تکجـه اؤز حـالینا قـالما دونیادا

اؤز راحاتلیغینی دوشونسن، هئچ‌کس
اؤلکه‌نده گون گؤروب یاشایا بیلمز

عاغیللی ایسته‌مزکی، یـاتسین چوبان
اولسون جاناوارا سؤروسو قوربان

دوشون یوخسول‌لارین حالینی هرآن
شاهی رعیتدیر ائده‌ن حـؤکمران

سلطان بیر آغاجدیـر رعیت ریشه
آغاج کؤکو اوسته دورور همیشه

خلقین اوره‌یینی اینجیتسن اگـر
سنین اؤز کؤکونه بالتالار دگـر

دوز یول ایسته‌ییرسن عدالتلی اول
خلقینه ، ائـلینه صـداقتلـی اول

انسانی یاشادان بودور دوغروسو :
یاخشیلیق اومیدی، پیسلیك قورخوسو

بوایکی نکته‌نـی بیلسه حـؤکمران
اؤلکه‌سینده هامـی یاشایار آسان

یوخسولو دوشونسه اؤلکه‌نین شاهی
تانری یئر اوزونده اولار پناهـی

ایسته‌ییرکی، مولکو قالماسین ویران
شاه گره‌ك ظالیمه وئـرمه‌سین آمان

خلقی دوشونمه‌سه اگر حـوکمدار
سانماکی،مولکونده‌خوشبختلیك‌اولار

رعیت اینجیسه حـوکمـرانیندان
مملکتده بوللوق اولماز هئچ زامان

گره‌ك رعیتی قـورخماسین شاهـدان
شاه گره‌ك چکینسین بؤیوك آللاهدان

خـلقینین ایشینی ائیله‌سین بـربـاد
اؤلکه‌نی یوخوندا گـؤره‌رسن آباد

ظولمدور اؤلکه‌نی داغیدان، ییخان :
بؤیوکلر بو سؤزو اونوتماز بیر آن

گره‌کـك رعیتی اینجیتمه‌سین شاه
چونکی رعیتدیـر اؤلکه‌یـه پناه

کندلینین، موزدورون ایشی، زحمتی
وئریب حؤکمدارا بـونجا دولتی

سنه عؤمور بویو یـاخشیلیق ائدەن
انصافمی یامانلیق گؤرسون الیندن؟

***

« پلنگی رام ائتمیش انسان »

حقیقت اهـلیندن بیر روایت وار
بؤیـوکلردن بئله بیرحکایت وار :

قامچی عوضینه گؤتورب ایلان
مینمیشدی پلنگه بیر ماهیر انسان

حیرتله سوروشدو اوندان بیر نفر
ندندیر سنده بو قوچاقلیق ، هنر؟

ییرتیجی حیوانی آرام ائتمیسن
خوشبختسن پلنگی سن رام ائتمیسن

جاوابیندا کیشی دئدی: بو پلنگ
قووەتلی کرگدن،فیل،ایلان،نهنگ

اگر اولوب منیم الیمده اسیر
سن حیرت ائلەمه حقین ایشیدیـر

بویون قاچیرماسان سن حقدن اگر
چکیلمز حؤکموندن سنین وحشیلر

بیر حاکیم تانرینین اولسا حؤکموندە
قورویار حق اونو ان آغیر گـونده

حق سئوەرسه اگـر ساخلایـار سنی
اوستونـه گەلمەیه قـویماز دوشمنی

بیرینـی پـلنگـه مینەن گؤرەندە
بیر دفعه بر کك دهشت اویاندی منده

بیرآنـدا اوقدەر آرتـدی هیجانیم
ساندیم کی چیخاجاق بدندن جانیم

کیمی گولومسەییب گؤستردی شفقت
دئدی: سعدی، بـونا ائیلەمه حئیرت!

حقیقت یولوندان دؤنمەسه هر کس
چاتار آرزوسونـا دیلەیـی سؤنمز

«سعدی»نین دئدیگی بو دوغرو سؤزلر
سنه فایـدا وئـرەر ، دینلەسن اگـر

***

«خسرو و شیرویه»

یوماندا ابـدی خسرو گـؤزونـو
شیرویه‌یه دئدی اوره‌ك سؤزونـو :

چـالیش اوردگینده اولسون بیر نیت
اؤلکنده خوش گونلر گؤرسون رعیت
اوغول عـدالتدن اوز دؤنـدرمه‌سن
خلق دوشوب عذابا چکینمز سندن

رعیت ظـولمدن قاچیر هـر زامان
چیرکین آد قویماسین گره‌ك حؤکمران
خلقی اینجیدنده آزغین حؤکمدار
کسیر اؤز کؤکونو دئمك او قدّار

قیلینجلار، نیزه‌لر ییخمایان شاهـی
ییخار بیر قـارینین یـانیقلی آهـی
بیرچیراق یاندیریب مظلوم دول قادین
اودوندان شهری بورویوب یانغین...

سؤروشسان دونیادا کیمدیـر بختیار
دئیه‌رم انصافلـی ، عادل حـؤکمدار
چاتسا عادل شاهـا اؤلـوم نـوبتی
یـاغـار مـزارینا خـلقین رحمتی

یـاخشیدا ، یامانـدا کئچر دونیادا
چالیش یـاخشیلیقلا دوشه‌سن یـادا

اگر حاکیم‌لرین اولسا حـق سئوه‌ن
اؤلکه‌نـی دائماً آبـاد گـؤره‌رسن

سنه‌ده دوشمندیـر ائلـی اینجیدن
خلقه ضرر وئریب، خئیرینی گـؤده‌ن

او حاکیم‌لرده‌کی یـوْخدور عدالت
خطادیر اوْنـلاردا اولسا ریـاست
خـزینه تـوپـلامـاق بهانـه‌سیلـه
اونلار مین اذیت چکدیـریـر ائله

اولماسا پـادشاه حـق طـرفداری
بیرگون ائللر ییخار او حؤکمداری
قـالماز همیشه‌لیك ظالیم حکومت
قالار آنجاق اونـا ابـدی لعنت :

یاخشیلار یامانلیق گؤره‌رمی ائلدن!
یـامانـلیق ائیله‌سن اؤز دوشمنین‌سن
دوشمنه مکافات وئـرمـه‌ییب ، گره‌ك
کؤکونو کسه‌سن اونون آغاج تك

قودوز جاناوارا رحمین گـلمه‌سین
واختیندا محو ائله‌ئاو یئکه‌لمه‌سین
خلقین سوروسونه داراشمادان قورد
کس اونون باشینی داغیلماسین یورد

قولدورلار سؤیاندا بیر سئوداگری
نه گؤزه‌ل دئییبدیر اوْ بو سؤزلری :

مردلیك گؤزله‌نیلمز قولدور، قاچاقدان
کیشیلیك اوزاقدیر نامرد ، آلچاقدان

سؤیسا تاجیرلری اگر حوکمدار
اؤلکـه‌سی، اوْردوسو خئیرسیز قالار

عاقیللی یامانلیق گـؤرسه بیر یئرده
گئتمز اوا اؤلکه‌یه عومرونده بیرده

اولسا مسافـره اگـر حـرمتین
گزه‌ر یاد ائللرده سؤزون - صحبتین

چالیش عاجیزلـری ائتمه مضطرب
سندن اینجیمه‌سین اصلا بیر غریب

اولسان سیـاحلارا اگـر آشنـا
سیاح یاخشی آدی یـایـار هریانا

یادلارا حؤرمت‌ائت، آییق اول آنجاق
سنی آلداتماسین هر یئتن آلچاق

اوزده دوست گؤستریر اؤزونو دشمن
گرك یـابـانجی‌دان سن چکیله‌سن

بیلسن اجـدادینین قـدرینی اوجا
آدین لکـه‌لنمز دونیا دوردوقجـا

نه‌قده‌ر کی واردیر الینده قدرت
کرم‌صاحبی‌اول، گؤستر مرحمت

***

« شاپورون خسرووا مکتوبو »

ایشدن کنار ائتدی شاپورو خسرو
کدردن سارسیلدی ، خسته‌لندی او

یازدی حؤکمدارا ای بؤیوك سلطان
من اؤلوب گئتسمده فانی دونیادان

سنین فضیلتین قـالاجـاق آنجـاق
اولماز عـدالتدن بؤیون قاچیرماق

گنجلیگیم بولوندا کئچیب، حؤکمران
قـوْوما قـوجالیقدا منی قـاپیدان

غریب‌دن چیرکین ایش باش وئرسه‌اگر
اینجیتمه اونو، یاد اؤلکه‌یه گؤندر

بسله‌مـه قـلبینده اونـا عـداوت
اوْلور اؤز دوشمنی اونداکی خصلت

اگـر فـارس ائلینده گلیب دونیایا
گؤندرمه سَقلابا ، روما ، سانـایـا

پیسلری گؤندرسن بـاشقا بیر یوردا
وئـره‌ر بـاشقـاسینا اذیت اوردا

سنین‌ده اؤلـکـه‌نـه گتیره‌ر لکـه
دئیه‌رلر محو اولسون ائله‌بیر اؤلکه

کی بئله انسانلار یئتیشدیریرلـر
کیم بونا تربیه ، ادب وئـریرلـر ؟

کیمین اوزون ایللر خدمتلری وار
قوجالدی، پیس باخما اونا، حؤکمدار
قوجالیقدان دوشوب او آغیر حاله
الیندن نه گلیر ائده‌جك ناله

ساخلایا بیلمه‌سه بیری امانت
یانیندا گؤزتچی قوی اونون البت
اگر گؤزه‌تچی‌ده ائتسه خیانت
گؤسترمه اونلارا آرتیق دیانت

امانت ساخلایان قورخماییب شاه‌دان
چکینسین او گره‌ك بؤیوك آللاه‌دان
اونو بیل کی، گؤرسن اگر یوز آدام
آختارسان، بیرجه‌سی اولار دوز آدام

قویسان ایکی دوستو بیر یئرده ایشه
سبب‌دیر سنینچین بؤیوك تشویشه
وئریب ایکی یولداش محکم ال ـ اله
اوغورلوق ائده‌رلر سندن کلك‌له

اوزامان کی قورخدو اوغرو اوغرودان
قورخوسوز، خطرسیز گئده‌ر کاروان
بیرینی ائیله‌دین خدمتدن کنار
عفو ائیله سونرادان اونو، حؤکمدار

سن بیر اومودسوزا ائیله‌سن امداد
یاخشیدیر مین قولو ائیله‌سن آزاد

امل کندیرینی یازیغین قیرما،
یارانین اوستوندن بیر یارا وورما.

باخیر آتا نئجه دوغما اوغلونا
ائله باخمالیدیر شاه اؤز قولونا
آتا ائولادینی دؤیسه‌ده هردن
سیلیر گؤز یاشینی ساله‌یر نظردن

یومشاقلیق گؤسترسن قودورار یاغی
چوخ تضییق عصیانکار ائده‌ر قورخاغی
یومشاقلیقلا سرتلیك اولور برابر
طبیب‌ده هم درمان اولور، هم نشتر

جاوانمردلیك ائیله، سن حق‌ایله اول
حق سنین اولسادا سن خلق‌ایله اول
هامینین حیاتی سوروولار بادا
بیر یاخشی آد قالار آنجاق دونیادا

تیکسن کاروانسارا کؤرپو، دگیرمان
آدین یاشایاجاق سنین هرزامان
قویماسا اؤزوندن هرکس یادگار
او بیر آغاج‌دیر کی، گتیرمه‌ییب بار

سنی اونوتماسین ایسته‌سن جاهان
ائتمه بؤیوکلرین آدینی پنهان
خئیرلی ایش گؤروب گئتمه‌سه هرکس
آدی یاخشیلیقلا اونون چکیلمز

سندن اول‌لرده چوخ شاهلار وارمیش
هامی بؤیوک- بؤیوک حؤکمدارلارمیش

ناز- نعمت ایچینده عؤمور سوٚردوٚلر
اؤلدوٚلر قارانلیق قبره گیردیلـر

بیریندن جاهاندا یاخشی آد قـالدی
بیرینین تـاریخده آدی بـد قالدی

بد خواهین سؤزیله قالما یئریندن
هر ایشی اوٚلچـه اؤیـره‌ن دریندن

سندن عـذر ایسته‌سه اگـر تقصیرکار
باغیشلا عذرونو اولما چوخ غدّار

بیری ائیله‌میش‌سه کیچیك بیر گوناه
اؤلدورمـه ایسته‌سه او سندن پناه

ایلك گوناه ائدنده ائیلـه نصیحت
ایکینجی‌ده حبس ائت، وئر چوخ اذیت

گؤردون کی،نصیحت،حبس ائتمیر اثر
سیندیر آغاج کیمی اونو یئره سه‌ر

یاخشی دوشون خطا چیخماسین سندن
جالانماز آییرسان بـاشی بـدن‌دن

سینار آسانلیقلا لعل بدخشان
سینیغی یامانماز لاکین هئچ زامان

***

«عاغیللی وزیر»

دنیزلر، صحرالار کئچیب بیر نفر
بیر دفعـه عمـانـا ائتمیشدی سفـر

او گؤرموشدو عرب،تورك،تاجیك و روم
بیرچوخ فن‌لر اونا اولموشدو معلـوم

بیلیکلی انسان‌دی، دونیا گؤرموشدو
فیکرینی بیلیگه، علمـه وئرمیشدی

اولدوقجا یوخسولدو بو کیشی آنجاق
یانمیش چوخاسیندا واردی یوز یاماق

بـدنـی قـوجانین آغـاج کیمیدی
لاکین یـارپاقلارا محتاج کیمیدی

اوگلیب ساحیل‌ده بیـر یئره چاتدی
قلب آچان چوخ آباد شهره چاتـدی

بوردا عدالتلـی بیر سلطان واردی
چوخ عادل،انصافلی بیر حؤکمداری

عاجیزه گـؤستریر کـرم، مرحمت
یوخسول انسان‌لارا ائدیردی حرمت

بیلیکلی کیشیدن شاه توتوب خبر
امر ائتدی آپاریب اونـو نـؤکرلر

تمیز یویوندوروب گئییندیـردیلـر
نه‌یـه احتیاجـی وارسا وئـردیلـر

گئیینیب ـ کئجیندی کئفی کؤکه‌لدی
کیشی حؤکمدارین یانینا گلـدی
باش اگیب سلطانا دوعا ائیله‌دی ...
عادل حؤکمدارسا اوْنا سؤیله‌دی :
آچ، گیزلین قالماسین، بیردئ گؤروم سن
بیزیم بو اؤلکه‌یه هاردان گلمیسن

منیم پـایتاختیما گلـن زامـاندان
بوردا نه گؤرموسن یاخشی ـ یاماندان
عالیم جاواب وئردی سلطان وار اولسون
دونیالار دوردوقجا بختیار اولسون

گزدیم چوخ ائولری بـوشهرده من
غم ـ کدر گؤرمه‌دیم اؤره‌کارده من
شهرده هئچ یئری خراب گؤرمدیم
بیرسرخوش گؤرمدیم، شراب گؤرمدیم
واردیر حؤکمداردا بـؤیوك مرحمت
خلق سندن راضیدیر ، چکمیر اذیت

عالیمین دؤر کیمی ساچدیغی سؤزلر
شاهین نظرینده گـؤروندو گـؤوهر
اودور کی، عالیمه چوخ حرمت ائتدی
سخاوت گؤستریب ، مرحمت ائتدی
وئردی خزینه‌دن اونـا گـؤوهر ، زر
توتدو هر اؤلکه‌دن ، هر یئردن خبر

عالیم صحبت آچدی گـزدیگی یئردن
غربت شهرلردن ، قـریب ائللـردن
شاه دوشوندو بونو ائیله‌سم وزیـر .
اؤلکه‌یه گوسته‌ره‌ر چوخ گؤزل تأثیر
سونرا فیکیرلشدی : یوخ تئزدیر هله
سلطانلار هرایشی گـؤره‌ر تمکین‌له

قوی بونو یاخیندان اؤیره‌نیم ، منه
بؤیوکلر گولمه‌سین، وورماسین طعنه
گؤروم درّاکه‌سی، هنری وارمی ؟
سلطنت ایشیندن خبـری وارمـی ؟
سیناق‌سیز ایش گؤرسه بیرانسان اگر
چـکـر نتیجـه‌ده شبهه‌سیز ضـرر

بیر حؤکمو فیکیرله یازماسا قـاضی
شیکایتچی اوندان اوْلارمی راضی ؟
« یوسف » ین اوره‌گی اولسادا تمیز
آنجاق قیرخ یاشیندا اولموشدو عزیز
انسانـی سیناقـدان چیخاریـر ایام
گره‌ك تجربه‌دن چیخسین هـر آدام

عـالیمی سینادی بیرمـدت سلطـان
گؤردو قلبی صافدیر، اؤزو مهربان
اخلاقـی تمیزدیـر ، معرفتلـی‌دیـر
خصلتی گؤزه‌ل‌دیر، مـرحمتلی‌دیـر

هر ایشده چوخ دوزگون،دوغرو رأیی‌وار
باش وزیر ائیله‌دی اونو حـؤکمدار

آز زاماندا اولـدو اؤلکه‌نین گؤزو
تأثیر گؤستریردی حکمتلـی سؤزو

ائله قدرتلی‌دی اونـداکی قلـم
قویموردو بیر قـلبی اینجیتـسین الـم

بدخـواه‌لار آغـزینی آچا بیلمه‌دی
آرایـا بیـر فتنه ساچـا بیلمه‌دی

آرپـا قدر ضرر گـؤرمه‌سه پـاخیل
یئنه چالیشار کـی بیتمه‌سین تـاخیل

چونکی اوره‌یینی پاخیللیق ازیر...
واردی بوسارای‌دا کؤهنه بیر وزیر

او تـزه وزیـره کین بسله‌ییـردی
قـلبینی حسدیـن قـوردو یئییردی

لاکیـن مبـارزه دئییلـدی آسان
او ، تزه وزیـرده تاپمیردی نقصان

حؤکمدارین ایکـی کنیزی واردی
گؤزللیکده گونه ، آیـا اوخشاردی

بیریسی حوری‌ایدی ، بیریسی پـری
اونلار سایلیـردی سارای دلبـری

واردی بیر ــ بیـرینه ائله اوخشاری
سانکی بیر آلمادیر بؤلونوب یاری

حکمتلی وزیرین شیریـن سؤزلـری
مفتون ائیلـه‌میشدی ایـکـی دلبری

عاغیللی وزیری گؤروب مهربـان
اونا دوست اولموشدو بو ایکی جانان

وزیرده بـاشقا بیر حس حـرمتلـه
صاف قـلبلـه ، بشری بیر محبتلـه

بو ایکی گؤزه‌لی سئویردی آنجاق
یـوخـدو احتراضا قلبینده مـاراق

کؤهنه وزیـر بونو دویدو، گیزلیجه
گئدیب شاها خبر وئـردی بیر گئجه

خبیث‌لیکله دئـدی : بیلمیرم نـدن
بـو گلمه آدامـی وزیر ائتمیسن ؟

چوخ شهرت پرستدیر، خیانتکاردیـر
سارای قیزلاریـلا آراسی واردیـر

کیمین کی پیشه‌سی اولوب سیاحت
نه اؤلکه دوشونر نه‌ده کی، دولت

بئله بیر انسان دا اولماز سرانجام
تخت سلطنتـی ائیله‌یر بـدنـام

شاهین نعمتینـی اونـوتماراق مـن
اودور گؤردوگومدن ، ائشیتدیگیمدن

گلیب سنی گره‌ك ائـدم خبردار
هم ده‌،شاه ساغ اولسون،الده ثبوت وار

آچیب بیر نؤکریم اونون سیرینی
آغوشوندا گؤروب قیزین بیرینی

من ایشی یوخلادیم بیلدیم ایندی سن
حؤکمدارساغ اولسون،اؤزون بیلیرسن

کلك‌له بو سؤزو ائله آنلاتدی
یاخشینی پیسله‌دی شاهی آلداتدی

بدخواه‌لار بیر ایشی ائله قاندیرار
شاهلارین قلبینی آلوولاندیرار

حیله ایشله درسه اگر بیر آزغین
کیچیك بیر آتش‌دن دوغرولار یانغین

سلطان ائله قیزدی بو پیس خبردن
غضب‌دن آز قالدی آتیلسین یئردن

یازیغین قانینی تؤکمك ایسته‌دی ...
سونرا او،قلبینده دؤشونوب دئدی :

اؤز یئتیرمه‌سینه مرد اولان قییماز
سویوق قانلی اولماق یاخشیدیر بیرآز

الینده اوجالیب اگر بیر انسان
اونو محو ائتمه‌یین سایی‌لار نقصان

گؤرمه‌سه‌یدیم اگر معرفت ، هنر
اونا تاپشیرمازدیم من بؤیوك ایشلر

بلکه بو سؤزلری اویدورور دوشمن
هر ایشین مغزینی بیلمه‌لی‌یم من

سیرّی اوره‌گینده ساخلادی پنهان
سالدی بوحکمتی یادینا سلطان :

کؤنول بیر زندان‌دیر،ساخلار گیزلین راز
لاکن سیر آچیلسا ، زنجیر ساخلاماز

شاه تزه وزیری سینادی بیرده
شبهه‌لی حال گؤردو تزه وزیرده

بیرگون آی چهره‌لی کنیزین بیری
اینجه گولوشلرله سؤزدو وزیری

سئوه‌نلر عشقینی آنلاتماز سؤزله
اوره‌ك سؤزلرینی دئیه‌ر قاش-گؤزله

ایسته‌سن کی قدرین داییم اوجالسین
قویما آی ـ اوزلولر قلبینی چالسین

سئوگی‌دن حذر ائت،زیان گؤره‌رسن!
عشقین آخیرینی یامان گؤره‌رسن !

نئجه ساکت سولار آخماقدان دویماز
گؤز ده گؤزه‌ل گؤرسه باخماقدان دویماز

داها یئر قالمادی شبهه‌یه بیرآن
غضب آتشینه اودلاندی سلطان

یئنه‌ده بو ایشده گؤزله‌ییب تدبیر
جوشمادی آهسته سؤیله‌دی: وزیر

من سنی عاغیللی بیر آدام ساندیم
اؤلکه‌نی تاپشیردیم سنه ، ایناندیم

سانیردیم کی واردیر دیانت سنده
ایندی من گؤرورەم خیانت سنده

سنه لایـق دئییل بئلـه اوجالماق
نئیلەییم کی ، خطا مندەدیر آنجاق

اولماسایـدیـم اگر سنه آرخـایین
منیم عائیلەمه چیخمازدین خائـن

وزیر شاها دئدی: بؤیوك حؤکمدار!
منیـم اؤز قـلبیمه اعتباریـم وار

فتنەکار آداملار قـورسا مـیـن فتنه
قؤرخوم یـوخدور اثـر ائیلمز منه

مادام کی ، اؤزومه شبهەم یوخدورەن
چکینیب قؤرخمارام هئچ بیر کیمسەدن

اونا مسئلەنی آنـلاتـدی سلطـان
سؤیلەدی: بلکەده اویدورور دوشمان

کؤهنه وزیـر بئله دئییر بـارەنـده
ایندی اؤز فیکرینی آچ سؤیله سن‌ده

وزیر بارماغینی دیشلەییب گـولدو
یاغی‌نین ایشینی آنـلاییب بیلدی.

دئـدی : اوندان منه گلیب هـربلا
نـه دئسه تعجب ائتمەرەم اصـلا

من اونون یئرینه اولموشام وزیـر
اودور کی ، پـاخیللیق قلبینی ازیر

آرتیب یوکسەلینجه مؤوقعیم منیم
او زاماندان اولـدو قاتی دوشمنیم

مرحمت ائدەندن حـؤکمدار منه
بیر یاغـی کسیلدی او قدار منه

گؤرسه منه حؤرمت بسلەییر سلطان
آردیمجا گـزەجك دائما دوشمان

حؤرمتین گتیرسه هـر کیمـه ذلت
گؤزلمه سن اونـدان اصلا محبت

هانسی کتابداسا مـن اوخـوموشام
کیم ایسه یوخودا گؤرور بیر آخشام

ابلیس گؤزەللیك‌ده حوری‌یه بنزەر
اوزوگون کیمیدیـر بویو صنوبـر

ابلیسه ، حئیرتله سؤیلەییر کـی سن
منجه مـلك‌لـردن داهـا گؤزەلسن

سنین کی، آی کیمی گؤزەللیگین وار
ندن چیرکین دئییر سنه انسانلار ؟

شاهین ایـوانیندا سنین صـورتین
چکیلیب اولدوقجا یؤندمسیز، چیرکین

شکلین حامام‌لاردا اوْلـور عیبه‌جر
کیمسـه صورتینه سالماییر نظـر

ائله‌کی بـو سؤزو ابلیس دینلەییر
یانیقلی آه چکیب بدبخت اینلەییر

دئییر: منیم شکلیم او دئییل، آنجاق
دوشمن الینده‌دیر قلم ، بودور باخ

عیبه‌جر گؤستریـر شکلیمی دوشمن
چونکی قوْودورموشام اونو جنت‌دن

ای سلطان آدیم پاك ، قلبیمدیر تمیز
منه لکـه وورمـاق دئییل سبب‌سیز

یئرینی توتدوغـوم وزیردن گرك
من قاچیم بیر آغاج، او قورور کلك

لاکین من قورخمورام غضبیندن، شاه
چونکی یوخدو منده اصلا بیر گوناه

مالی اسکیك ساتان دارغادان قورخار
دوز اولان آداما کیم قارا یارخار؟

دوز یازیـر الیمده هر سؤزو قلم
یوز بؤهتانچی اولسا منیمچین نه‌غم

ائشیدیب بـو سؤزو شاه غـضبلندی
ائله‌بیل گـؤیلـره قالخیب او ائندی

دئـدی : تقصیرینی یـومـا دیلینله
سؤزون پـرده‌سینده گیزلنمـز حیله

دوشمنیم دئمه‌ییب بـو قصورونـو
اؤزوم گؤزلریمله گؤرموشم بـونو

مـن فیکیر وئرمیشم سنه ازلـدن
گؤزونو چکمیر سن ایکی گؤزلدن

کیشی گولوب دئدی: دوغرودور بو سؤز
انسان حقیقته یـومـا بیلمز گؤز

عؤمرون اوزون اولسون سنین، حؤکمدار
لاکین بو ایشده بیر اینجه نکته‌وار

یاخشی بیلیرسن کی، آیدین‌دیر بو ایش
باخار قدرتلی‌یه حسرتلـه ، درویش

کئفله ، اگلنجه یله کئچیب زامانیم
گئتدی آرتیق منیم گنجلیك دؤورانیم

ذوق آلیب بونلارین گوزه‌للیگیندن
گنجلیك زامانیمی دوشوْنموشم مـن

بیرزامان گـول کیمی یاتاغیم واردی
شفاف بیللور کیمی تنیم پارلاردی

ایندی آغ کفنه لاییقم آنـجـاق
بئلیم بوکولوبدور، ساچیم قاردان آغ

بیر زامانلار ایدی ساچلاریم قارا
کـوره‌ییم سیغمیردی منیم پـالتارا

دوشوب آغزیمداکی صف‌ـصف میرواری
آغزیم خاطیرلادیر اوچـوق دیواری

آنیب کئچن عؤمـرو ایندی رقتله
باخیرام گنجلـره بؤیـوك حسرتله

کئچدی او گونلریم طویدا، دوگونده
اؤتوب کئچه‌جکدیر شك‌سیز بوگونده

او حکمت صاحیبی ساچینجا گؤوهر
شاها تأثیر ائتدی دئدیگی سؤزلر
شاه‌دئدی : اولسادا منده چوخ قدرت
داها قدرتلی‌دیر لاکین حقیقت

بئله‌گؤزه‌ل سؤزلر سؤیله‌ین انسان
گؤزه‌للره باخسا سایيلماز نؤقصان
عقله ائتمه‌سه‌یدیم اگر رعایت
بونو محو ائده‌ردیم یئرسیز عداوت

کیم تئز قیلینج چکیب ائتسه یامانایق
الینی دیشله‌ییب چکر پئشمانلیق
اویسان غرضکارا چکرسن ضرر
سونراکی پئشمانلیق وئرمز بیرثمر

عاغیللی انسانا شاه وئردی ثروت
بدخواه جزالانیب چکدی اذیت
تدبیرله، عاغیل‌لا ایش گؤردو سلطان
او گئتدی آدینی اونوتماز دؤوران

***

« عادل حؤکمدار »

دئییرلر بیر بؤیوك عادل حؤکمدار
چوخ اوجوز پارچادان گئییرمیش پالتار
بیری دئییر اونا بختیار سلطان
گئیین پالتارینی چین قوماشیندان
شاه جاواب وئریرکی، بو منه بسدیر
ساده‌لیك یاخشیدیر بزه‌ك عبثدیر
اونونچون دئییلدیر ییغدیغیم خراج
اؤزومو بزه‌ییم ، زینتلنسین تاج
بزه‌نیب ـ دوزه‌نسم قادین کیمی من
نئجه مغلوب اولار الیمده دوشمن ؟
منیم‌ده اوره‌ییم چوخ شئی ایسته‌ییر
لاکین خزینه تك منیم دئییلدیر
خزینه خرجله‌نر قوشون ـ لشکره
ائل مالی وئریلمز زره ـ زیوره
حؤکمداردان راضی اولماسا اوردو
هئچ زامان اوره‌کله قوروماز یوردو
آلیب اولاغینی دوشمن کندلی‌نین
سلطان اوندان تؤیچو نئیه ایسته‌سین؟
دوشمن اولاغ آلسا ، پادشاه خراج
باتار اوْ دیاردا بؤتون تاخت و تاج

هئچ انصاف دئییل کی، شیغییب کؤیدن
قارتال قاریشقادان آلسین گوجله دن
کیم کی اینجیتمه‌ییب عاجیزی هئچواخت
یاشایـار دونیادا دائماً خـوشباخت
بیر مظلوم اینله‌ییب ائیلـه‌سه نالـه
ظـالیمین حیاتـی گئده‌ر زوالـه
باجارسان خوشلوقلا فتح ائله اؤلکه
قان تـؤکمه، آدینا گلمه‌سین لکـه
تورپاغا تـؤکولن بیرجه داملا قـان
باهادیـر دونیانین سلطانـلیغیندان

***

« بولاق باشیندا »

دئییرلر کی، جمشید بیر داغ باشیندا
یازمیش بوسؤزلری بولاق داشیندا
چوخلاری بوسودان بیزیم تك ایچمیش
بیردن گؤز یوماراق دونیادان کئچمیش
توتموش بوجاهانی چوخ شاهلار آنجاق
اولموش سون مسکنی بیر قاریش تورپاق
کولك‌لر اسه‌رك هـر سحر آخشام
بؤیوك سلیمانا وئـریـرمیش سالام

بیر گـون سلیماندا سووروولدو بادا
انسان اوغلو ، مغرور اولما دونیادا !
اگـر دوشمنینـی ائـیلـه‌سن اسیر
اونو چوخ اینجیتمه اؤز دردی بسدیر
دوشمنین قـانینی تـؤکمه‌کدن‌سه سن
داها خوشدور اونو پریشان گؤرسن

***

« دارا و چوپان »

دئییرلر کی ، دارا بؤیوك حؤکمران
ورد آیری‌دوشور بیر گون اوردودان
آت قووور یئتیشیر گئنیش بیر دوزه
چوبان قاچیب گلیر شاهلا اوزـ اوزه
بو گلن چوبانی شاه سانیر دوشمن
دئییر: قوی محو ائدیم اونو اوخلا من
بـو نیتلـه دارا چـکنـده کمـان
چوبانی وورماغـا آلانـدا نشان
چوبان سؤیله‌ییر کی،بؤیوك حؤکمدار!
پیس گؤزدن ساخلاسین سنی روزگار
منم آتـلارینی اوتـاران چـوبان
بوچؤللر مسکنیم اولوب هر زامان

گلیـر اؤز یئرینه اوره‌یـی شاهیـن
گولوب دئییر : اولدو طالع پناهین !

کامانی چکسه‌یدیم ، چوبان بیر آن‌دا
جسدیـن قـالاردی بـو بیابـان‌دا
چوبان گولوب دئییر: بؤیوك حؤکمران
دوغروسؤز کسگین‌دیرمنجه قیلینجدان

حقیقت بو دور کی ، شاه گره‌ك کئشدن
دوستونـو تـانییب سئچه دوشمن‌دن
بو دور بؤیوکلوگون شرطی حیات‌دا
کی، اؤز کیچیگینی ساخلاسین یاددا

ای‌شاه، دفعه‌لرله چؤلده ــ چمنده
صحبته تـوتموسان منی گـؤره‌نده
ایلخینین ایچینده من یوزمین آت‌دان
بیرینی تـانییب سئچه‌رم ، اینان
چونکی بیر چوبانام عاغلیم‌هوشوم وار
سن‌ده بیر چوبان‌سان خلقه، شهریار !

نصیحت دارایـا ائیلـه‌ییر اثـــر
بوسؤز قیلینج کیمی گؤستریر کسه‌ر
اوتانیب چـوبانا شاه وئریر خلعت
«شوزور: قلبیمده قالسین بو حکمت
چوبان‌دان تدبیری شاهین اولسا آز
تاختی اوزون زامان مؤحکم دایانماز

غفلت یوخوسونـا گئتسه اگـر شاه
چاتماز قولاغینا ائل‌دن قـوپان آه
ائله یات کـی ، مظلوم ناله ائده نـده
اونون نـاله‌سینی دویـاسان سنده
دؤورونده ظالیم‌لار ظلم ائدیر اگر
خلقـه سندن گلیر دئمك ظلملـر
توتوبسا یولچونو بیر قودوز کؤپك
گره‌ك صـاحیبینی مقصـر بیلمـك

سعدی ، سؤزده واردیر قهرمانلیغین
سؤز سنین قیلینجین حـؤکمرانلیغین
یا باغلان طاماها، ال‌چك حکمت‌دن
یا آچ حقیقتی ، آچیق سؤیله‌سن !
طاماهکار دئییلسن، حکمت دفتریـن
آچیلسین،پارلاسین‌قوی‌سؤزگؤوهرین

***

« قیزیل اوزوك »

عبدالعزیز اوغلو عادل سلطانیمیش
سخاوتلی،یاخشی بیر حؤکمرانیمیش
اونون بیر قیمتلی اوزویو وارمیش
قاشی گونش کیمی پاریلدایارمیش
ساچارمیش اطرافا گئجه‌لر ایشیق
وارمیش بو گؤوهرده باشقا یاراشیق
بیر ایل قـوراقلیقدان گلیر زوالـه
دؤنور انسانلارین بـدری هلاله
سلطان اهالی‌ده گؤرمه‌ییر طاقت
دئییر: نه انصاف‌دیر ، نه‌ده مروت
حیات انسانلارا بیر زهـر اولسـون
منیم اوزویومده بو گؤوهر اولسون
ساتیر اوزویونو عادل حـؤکمدار
پولونو پایلاییر - یوخسول‌لار قول‌لار
قالماسین یـالاواج چـؤره‌یه محتاج
پـولـو بیر هفته‌ده ائیله‌ییر تـاراج
اعیان‌لار طعنه‌ایله دئییر : هئچ یئرده
بئله بیـر اوزویـو تـاپماسان بیرده
بـوسؤزدن آغلاییر سلطان شام کیمی
اولور قلبی توتغون بیرآخشام کیمی

دئییر : فلاکتدن محو اولـور دیار
چیرکین‌دیر بزه‌نسه اگر حؤکمدار
قیزیـل اوزوکسوز ده گئچینه‌رم من
خلقیمی قـورتاریم گـره‌ك غصه‌دن
بوتون انسانلارین حالینا سن باخ
قـالما اؤز حالینا دونیادا آنجـاق
هنـر صاحیلری ایستمز اصـلا
اؤزو خوش‌دولانسین، ائل‌چکسین بلا
ایپکلر ایچینده یاتسا حـؤکمران
راحاتلیقلا یاتماز یوخسوللار ، اینان
اگـر اویاق قـالسا شاه اوتـاغیندا
یوخسول راحات یاتار اؤز یاتاغیندا
(شوکور کی، سعداوغلو ابوبکرسلطان
یارادیب باخ ائله گؤزه‌ل بیر دؤوران
راحات یاشاییریق بیز کـؤلگه‌سینده
بیر فساد قالماییب فارس‌اؤلکه‌سینده)
ائشیتدیـم معنالی گؤزه‌ل بیر نغمه
منه‌چوخ‌خوش گلدی بو شیرین نغمه:
آغوشومـدا اولان زامان دلبریـم
چوخ گؤزل کئچیردی بوتون گونلریم
گؤردوم سرخوش کیمی یاری یوخولو
حسرتله سؤیله‌دیم ای سرو بویلو !

یـاتما نـرگیس کیمی چمنده نازلا
اوخو بولبول کیمی شیرین آوازلا
یاتما ، ای فتنه‌کار ، یاتما ای گوزه‌ل .
گزدیر یاقوت مئیی مجلس‌ده ال ـ ال
یـاردئـدی : سن فتنه سانیرسان منی
نیچین اویادیرسان ، نیچین ، فتنه‌نی ؟
عادل حؤ کمدارین دؤورونده هئچ کس
اؤلکه‌ده فتنه‌نی اویانمیش گؤرمز

***

« قحطلیك »

ائله بیر قحطلیك ساردی دمشقی
کی، بوتون عاشیق‌لر اونوتدو عشقی
اوقـدر پاخیللیق تـوتدو گؤیلری
نه باغلار سو گؤردو نه اکین یئری
قوْرودو قدیـم‌دن قالما بیر بولاق
قالدی یتیم‌لرین گؤز یاشی آنجاق
دول‌لارین آهیندان باشقا بیر دومان
بیر توستو چیخمادی ائوده اوجاقدان
یارپاقسیز آغاجلار یوْخسولا دؤندو
پهلوانلار عاجیز بیر قولا دؤندو

چکیرتگه بیر اکین، بیر باغ قویمادی
انسان چکیرتگه‌نـی یئدی دویمادی
بیر دوستا راست گلدیم عاجیز گونلری
گؤردوم بیرسۆمۆکدور کیشی، بیر دری
اونون واردی لاکین جاه و جلالی
قیزیلی، گومـوشو ، دولتی ، مالـی
دوستوم‌دان سوروشدوم سنه نه اوْلموش؟
ندن رنگین بئله سارالیب، سولموش؟
آجیقلانیب،دئدی: عاغلین،هوشون وار!
منجه معنـاسیزدیـر بئلـه سؤال‌لار
گؤرمورسن چتینلیك یئتیشیب هارا؟
عذاب‌دان، ذلت‌دن خلق دوشوب دارا
بوایل گؤیدن اصلا یاغیش یاغمادی
چیخدی انسان‌لارین گؤیه فریادی...
دئدیم: بوندان سنه قوْرخو وار مگر؟
تریاك اولمایانـدا اؤلدوره‌ر زهر
بیری محو اوْلورسا یوْخسللوغوندان
وارلیسان ، نئیله‌یه‌ر اؤردەگـه طوفان
نئجه‌کی عاغیللی بـاخار آخماغـا
دوستومدا بـاشلادی منه بـاخماغا
دئدی:دوستو سودا بوْغولان گؤرسن
گؤز یوموب قیراقدا دؤرا بیلرسن؟

سانما بدبختلیکدن رنگیم سولموشدور
یوْخسوللار، غمیله،قلبیم،دولموشدور
عـاغیللـی هئچ کسی ایستمز غملـی
چونکی بو، اوْنو دا ائدەر المـلـی
دوغرودور بدنیم ساغلامدیر منیم
بیر خسته گؤرەنده تیترەییر تنیم
دردلی بیرخستەنین یانیندا هئچ کس
اوْتـوروب لذّتله کئف ائـده بیلمز
یانیمدا بیر یوْخسول آج گؤرسم اگر
یئدیگیم تیکەنـی سانـارام زهر
بیر دوْستو دۆشوب سه اگر زندانا
کئف لذّت وئرەرمـی باغدا انسانا؟

***

« باغداد دا یانغین »

اوْد توتوب آهینداں بیر گئجه خلقین
باغداد شهرینـی سارمیشدی یانغین
بیری دئدی: شکۆر یاخشیدیر حالیم
یانماییب دوکانیم ساغ قالیب مالیم
بیر عارف سؤیلدی: ای عارسیز انسان
خلقی دوشونمورسن،اؤز هایینداسان!

دئییرسن اوْد توتوب یانسین بیر شهر
منیـم سارایـیما دگمـەسین ضـرر
آجلار معدەسینه داش باسان زامان
دوروب داش اوره کلی باخار قیراقدان
اودسا اورەك قانـی الی قابارلـی
یاغلی تیکه اودا بیلرمـی وارلی ؟
گؤرسن بیر دردلینی سن آیاغ اوسته
دئمه کـی، بـدنـی دئییلدیـر خسته
دوستلاردان منزله تئز چاتان قوچاق
دالدا قـالانلاری دۆشونر آنجاق
گؤرەنده پالچیغا باتیب بیر ائششك
شاەلارین قلبینی درد آلسین گرەك
سعادت مولکونده اولارسا هرکس
« سعدی »نین بیرسؤزو ائدەر اونا بس
دینله بیر نصیحت سؤیلـەییرم مـن
هـرکیم تیکان اکسه، درمز یاسمن

***

«کلّه و عالیم»

دئییرلـر دجلـه‌ده بیر قـورو کلّـه
بیر عارف کیشییه سؤیله‌دی بئله :
من‌ده بیر زامانلار حؤکمدارایدیم
فلک‌لر فتح ائده‌ن تـاجدارایدیـم
بختیم کؤمک ائتدی،دیز چؤکدو یاغی
آلدیم قـدرتیمله بـوتـون عراقی
ایسته‌دیم کیرمانی توتوم سؤنرا من
افسوس کلّه‌م اوْلدو قوردلارا مسکن
اویما گـل غفلتـه قـوْجا دونیادا
اؤلن انسانـلاری سن گتیر یـادا

***

«ظولمون سونو»

قویویا دوشموشدو ائله بیر آلچاق
کی، شیرلر الینده اسیردی زاغ‌ـزاغ

یامانلیق ائتمیشدی عؤمرونده عادت
اوْدور بوْتون گئجه چکـدی اذیّت

اینله‌ییب قیشقیردی ، کؤمک ایسته‌دی
بیر نفر باشینا داش ووروب، دئدی:

سندن بیر کؤمک‌لیک گؤرمه‌ییب هئچ کس
کؤمک‌لیک گؤزلمه کیمسه‌دن عبث

بـو بلا اؤزونـــدن گلیب بـاشینا
اکـدیگین چیخیبدیر سنین قـارشینا

آز دئییل الیندن چکـن غصه ، غـم
یارالـی قلبینه کیم قـوْیـار ملهم ؟

بیزه قویو قازماق ائتمیشدین عادت
باخ، اؤزون قویویا دوشدون نهایت

مردلر قویو قازار سوسوزلار ایچسین
نامرد قویو قازار آداملار دوشسون

یامانلیق ائیلـه‌یـن یاخشیلیق گؤرمز
سؤیود آغاجلاری اوزوم بار وئرمز

خلقه بـو دونیانـی ائتمه قـارانلیق
بیر یاخشیلیق قـالار، بیرده یامانلیق

پـاییز زامانیندا سن آرپـا اکسن
سانما بیچین واختی بوغدا بیچرسن

زققوم آغـاجینی جانـلا بسله‌سن
اینانمـا کـی اونـدان میوه دره‌سن

بیتمز خرزهره‌دن هئچ زامان خورما
انسان اکـدیـگینی بیچـر دائیماً

***

« آتا نصیحتی »

بیـری ائولادینا وئـردی نصیحت :
عاغیللی سؤزلەره، ائیلەسن عادت !
گوجسوز اوشاقلاری اینجیتمه بالا
سن‌ده بیر گوجلودن چکـرسن بلا
اولسان خلقه زیان وئرەن جانـاوار
گون گەلر سنی ده پلنگ پـارچالار
واردی اوشاقلیقدا قوْلومدا قووەت
عاجیزلـر چکیـردی مندن اذیـت
بیرگون بیر گوجلودن یومروق یئدیم من
بیرده ضعیف‌لری اینجیتمەدیم من

***

« ایکی قارداش »

دئییرلـر کـی، غـرب‌ده بیر مملکتده
ایکی قارداش وارمیش بیر سلطنت‌ده
قارداشلار اولموشدور فیلدن قووەتلی
همی چـوخ بیلیک‌لـی، هم معرفتلی
آتاسی گؤردوکـی، ایکـی قهرمان
لایقدیـر اؤلکـەده اولماغا سلطـان

اوْدور مملکتی بـؤلدو تـن یـاری
قویور اؤز یئرینده گنج اوغوللاری
دئییر: مندن سوْنرا بو ایکی قارداش
سلطنت اوستونده ائتمەسین ساواش
دوْلانیر فصیل‌لـر کئچیر بیر زامان
قوجالمیش حؤکمدار گئدیر دونیادان
عؤمـور کندیـرینی قیرینجا اجل
سؤنور اورەگینده قوجانین امـل
قالیر بیر اؤلکەده ایکـی حؤکمدار
چاتیر اوغوللارا خـزنه ، اوردولار
اوغوللار یاناشی گئتمیر قوْل ـ قوْلا
بونلارین هرەسی دوشور بیر یولا
بیریسی گؤستەریـر خلقـه عدالت
اوبیری ظولم‌ایله تـوپـلاییر ثروت
بیری یوْخسوللارا زر ـ زیور وئریر
سخاوت گؤستەریر، حرمت گؤستریر
تیکیر خستەخانـا ، یـارادیـر اوردو
آبـاد ائیلمـەیـه چالیشیر یـوردو
خزنه بـوشالسادا وارلانیر اؤلکـه
سلطـانین آدینا گـلمـەییر لکـه
(ابوبکر سعدیـن زامانـی کیمـی
عدالت‌لی گؤزەل دؤورانی‌کیمی ،)

یوخسول‌لار سلطاندان آلدیقجا انعام
اونـا ثنا دئییر هـر سحر ـ آخشام

بو بؤیوك اؤلکـه‌ده هله گـول قدر
اینجیمیر الیندن اونـون کـؤنول‌لر

خلقین احتیاجـی اولمور کؤمه‌گه
قورخمور او اؤلکه‌یه قارون گلمه‌یه

بـاش اگر مرینه مـرد قهـرمانلار
اونا حرمت ائدیر چوخ حؤکمرانلار

ظالیم قارداش ایسه خلقی قویور آج
یوْخسول کندلی‌لردن آلیرچوخ خراج

او سؤداگر لـره گـون وئرمیر اصلا
یـوخسولـون باشینا یاغدیـر بـلا

تکجه یوْخسول‌لارا چکمیر گؤز داغی
اولور اؤز ـ اؤزونه حؤکمدار یاغی

نه خلقه گـون وئریر نـه یئییر اؤزو
قودوز حؤکمدارین نه دوْیور گؤزو

توپلاییب ییغدیقجا چوْخلو سیم وزر
داغیلیر اؤلکـه‌ده قـالماییر لشکـر

گؤرورلر هامی یا ظولم ائدیر آلچاق
چکیر سؤداگرلر او یـوردان آیاق

نه تجارت قالیر، نـه اکین ـ بیچین
اؤلکه بیر زنـدانا دؤنـور ائللرچین

بـاختی حؤکمدارا اولماینجا یار
چاپیر اؤلکه‌سینه اونـون یـاغیلار

فلك محو ائلـه‌ییر او حؤکمداری
تاپدا‌ییر یوردونو دوشمن آتلاری

کیمدن وفا اومسون، عادل اولماییب
کیمدن‌خراج آلسین کندلی‌قوْیماییب

یاخشیلیق گؤره‌رمـی وفاسیز مگـر؟
آرخاسینجا نفرین یـاغـدیریر ائللر

یاخشییا اویماییب او غدار اولموش
یامانلیق ائیله‌ییب، ظولمکار اولموش

یاخشی آد قازانـار عادل دونیادا
ظـالیمی نفـرتلـه سالارلار یـادا

عادل. حؤکمداردان یاخشی آدقالدی
جلالی گون ـ گوندن آرتدی اوجالدی

ظالیم حؤکمدارسا قویدو پیس‌عادت
نفرتلـه یـاد ائتدی اونـو رعیت

***

«قیزیل آرسلانین قالاسی»

گؤیلره باش چکن الوند داغیندان
یوکسك قالا تیکیر قیزیل آرسلان
یولو گلینلرین ساچی تك قیوریم
ساغ یانی جوشغون چای، سولو اوچوروم

تـالا ماوی گـؤیده آیـا بنزه‌ردی
تعریفـی آغیزدا دیلـده گزه‌ردی
بئلـه ائشیتمیشم بـابـالاردان من
شاها قـوناق گلیر اوزاق اؤلکه‌دن

بو قوناق گزمیشدی بیر چوخ دیاری
عاغیللی انساندی ، حـق طـرفداری
یـوکسك معرفتـی ، حکمتی واردی
ناطق لیکده بؤیوك قدرتی واردی

شاه دئدی : گزمیسن ائلده ، اوبادا
بئله مؤحکم قـالا وارمی دونیادا ؟
عالیم گولوب دئدی: مؤحکم دیر قالان
لاکین دئمیرم کـی ، اونا آرخـالان

اؤلوب سندن قاباق بیر چوخ حؤکمدار
یاشاییب دونیانی ترك ائدیب اونلار
ای شاه، قالمایاجاق بـو دؤوران سنه
گلـن سلطانلاردا محـو اولار یئنه

آتانین دؤورونو بیر آن یاد ائیله
قلبـی انـدیشه‌دن سن آزاد ائیلـه
شاه آتان تـورپاغین ایچینده قالمیش
باشینین آلتیندا یوخدور بیر بالیش

او زامان کی گلیب چاتدی سون نفس
آرتیق هر بیر شئیدن اومیدینی کس
عاغیللی بیلر کی ، بوجاهان هئچدیـر
عؤمور بئش گونلوك‌دور، بو دؤوران هئچدیر

***

« آلپ آرسلانین اؤلومو »

او گون کی، آلپ آرسلان دونیادان گئتدی
اوغلو تاختا چیخیب ، سلطانلیق ائتدی
چکره‌ك سارای‌دان شاهـی مزارا
بیر قاریش یئر وئردی خلق حؤکمدارا

چوخ آییق بیر دەلی سؤیله‌دی: اوغلان
آتانین یئرینده اولموش حؤکمران
ای فلك ، دونیادان گئدیدیـر آتـا
اوغـلـو عـوضینه مینیبدیـر آتـا

بئله‌دیر دونیانین ایشی هئچ زامان
ابـدی قـالمایبر کیمسه‌یه دؤوران

قـوجالار گئدینجه، جـاوانلار گلیر
نه جانلار محو اولور نه جانلار گلیر

بیل کی، وفاسیزدیر گؤردوگون جاهان
گزه‌یـن مطربـه بنزه‌ر بـوجانـان

گـونده بیر منزلده گزیر بو دیلبر
آختاریر اؤزونـه هـر گئجه بیر ار

کؤچوب گئده‌جکسن بیرگون الیندن
چالیش کی، یاخشیلیق گلسین الیندن

***

« عبرت درسی »

کسرایا سؤیله‌دی بیر جسور انسان
ای «جم»ین وارثی بؤیوك حؤکمران!

«جمشید»ین اولسایدی، اینان کی، بختی
سنه یئتیشمـزدی بـو تاج و تختـی

اگـر قـارون کیمی اولسا خزینه‌ن
یئنه بو دونیادان بوش گئده‌جکسن

***

« ظالیم حؤکمدارلا یوخسول کندلی »

«غوزدا چوْح ظالیم بیر حؤکمدار وارمیش
گوجله کندلیلردن اولاغ آلارمیش

ایشله‌دیب وئرمزمیش نه اوْت، نه علف
اولاقلار آجیندان اوْلورموش تلف

دؤوران آلچاقلارا وئرنده ثروت
یوخسولا چکدیره‌ر عذاب، اذیت

دامی اوجا اولسا آلچاغیـن اگر
آشاغی قاتلارا زیر-زیبیل تؤکر

بئله ائشیتمیشم: ظالیم شهـریار
بیـر دفعه اوْولاقدا آختاریر شیکار

او بیر جئیران گؤرور، قوْوور جئیرانی
قوْشوندان آیریلیـر گزیر هریانی

آختاریر تاپمابیر حؤکمدار یول-ایز
گئجه‌نی بیر کندده قالیر چاره‌سیز

بو کیچیك اوْبادا وارمیش اوْلدوقجا
عاغیللی، بیلیك‌لی، کامیل بیر قوجا

قوْجا اؤز اوغلونا سؤیله‌ییر: سحر
شهره ائده‌نده آی اوغـول سـفر

اولاغـی آپارمـا الینـدن چیـخار
بیریم بو اؤلکه‌ده وار بیر حؤکمدار

تاختی تابوت اولسون خلقی اینجیدیر
دئوکیمی انسانیـن اتینـی دیـدیـر
بو ائلده گؤرمه‌ییب کیمسه آزادلیق
اوْدور اؤلمایا جاق‌خوش‌حیات، شادلیق
نه‌قده‌ر گئتـمـه‌ییـب او جهنّـمـه
ظولمتـدن باتاجاق انسانلار غمـه

قوجایا حئیرتـله سؤیله‌ییر اوغلـو
پیـادا کیـم گئـده‌ر بوقده‌ر یـولـو
آتاجان بـو ایشه بیر تدبیر آختـار
سن‌دونیا گؤرموشسن، دوز تدبیرین وار
آتاسی دئییر کی، داشلا ووروب سن
گره‌کٹ اولاغینی شکست ائده‌سن
او آزغین گؤرسه کی: شگست‌دیر اولاغ
اوزامان الچکر یاخاندان آنجاق
گـمینی سیندیریب خضـر پیغمبـر
قـویمادی کئچیرسین اله دوشمنلـر
بیرایل گمی توتار قولدور دریادا
ایل‌لرجه چیرکین آد قویار دونیادا
تفـو بـو شـاهلیغـا، بئـله دولتـه
بئـله حؤکمدارلیـق گلسین لعنتـه
اوغـول آتاسینین بـو سؤزلرینـدن
دویـور حقیقتی بئـله درینـدن

زاواللـی اولاغـی داشلا وورارق
قوْلونو، قیچینی ائیله‌ییر چولاق
آتاسی سؤیـله‌ییـر اونـا آی بالا
بو شکسٹ حیوانلا ایندی چیخ یولا
اوغلان حؤکمدارا لعنت یاغدیریر
سؤیوشلر یاغدیریر نفرت یاغدیریر

سؤنرا بیر کاروانین دوشور دالینجا
الینی قالدیریر گـؤیلـره قـوجـا
دئییر: حق! اؤلومدن منه وئر آمان
گؤروم او ظالیمی توپراقلا یکسان
او آزغینی اؤلموش گؤرمه‌سم، البت
اینـان کی، مزاردا یاتمارام راحت
دوغماقدان‌سا دئوه بنزه‌ر بیر انسان
دوغسون بؤیلو قادین زهرلی ایلان!
قادیندان یاماندیر بیر نانکور ایگید
مردم آزاردان‌سا یاخشیدیر بیر ایت
دوشمنینده اولان ساغلام متاعدان
اؤز سینیق متاعین یاخشیدیر، اینان
دینمه‌دن بونلاری شاه ائشیدیرمیش
آتینی باغلاییب یاتاغا گیرمیش...
فیکیردن سلطانی آلیـر بیـر قایغـو
گؤزونه گئتمه‌ییر بـو گئـجه یوخو

خوروزلار بانلاییر آچیلیر سحر
کئچیر پریشانلین، کئچیر غم، کدر
شاهین آتلیلاری گزیر هـریانـی
سحر گلیب بوردا تاپیر سلطانـی
گؤرورلر آت اوسته دوروب حؤکمدار
تئـز آتیندان یئـره ائنیر آتلیلار
شاها تعـظیم ائدیر تامام ایگیـدلـر
جوْشور دریاکیمی قاینابیر لشکر...
شاهین خدمتچیسی بیر قدیم دوْستو
یاخین آدامیدی، بو حکیم دوْستو
دئییر: یاتمامیشام گئجه‌نی بیـر آن
گؤزوموز، قلبیمیز قالیب نگـران
شاه آچیق سؤیله‌ییر اولان ایشلری
بـوتـون احوالاتی، کشمـکشلـری
لاکیـن پیچیلداییر دوْستونا پنـهان
گئجه‌نی صبحه‌دك آج قالدیم، ایناﻥ
بوردا منـه تویوق بیشیرن یوْخدور
آنجاق اولاق‌قیچی‌سیندیران چوْخدور
شاهین امری ایلـه مجلس قورولور
سفره‌لر سالینیب باده وورولور
ائله‌کی نشئه‌دن سلطان ذوق آلیـر
دونَنکی قـوجانـی یادینـا سالیـر

اونون ال ـ قولونا باغلاییب زنجیر
شاهین قاباغیندا ائدیرلر اسیر
ظالیم شاه سیییریر کین‌له خنجـری
کنـدلینین قاچماغا اولماییر یئـری
گؤرور حیاتینین سوْن دمیدیر بو
آچیـر اوره‌یینی بیلمه‌دن قـوْرخو
بیچاق باشی اوسته دایانان زامـان
قلمین یازدیغی اولار چوخ روان
گؤرمه‌ییر قورتولوش غضب‌دن، کین‌دن
اوْخلاری یاغدیریر بیر ـ بیر ترکیندن
ائوده اومید یوْخدور یاتماغا بیرده
بوگون، یاتاجاقدی کنـدلی قبیرده
دئییر: تک دئییلم من، ای شهریار
سنه لعنت دئییر بـوتـون روزگار
قوْی سنه بو سؤزوم گلمه‌سین آجیق
خلق گیزلین سؤیله‌ییر، من دئدیم آچیق
یالنیز من ائتمیرم جوْروندان نالـه
بوتون خلق ظولموندن دوشوب ملاله
منی اؤلدورسن ده آنجاق یاخشی بیل
خلقی محو ائله‌مک آسان ایش دئییل
سؤزلـریـم قلبینـه توْخونارسا، سن
ظولمون ریشه‌سینی گره‌ك کسه سن

منی محو ائتمه‌دن نه چیخار گئرچک
چاره ایسته‌ییرسن ظولمودن ال‌چک

اولسان عؤمور بویو بدخواه، ظولمکار
سانما ائللر سنی خیرخواه سانار
سنه بو سؤزلریم گلیرسه آغیر
سن اؤز وجدانینی کؤمه‌یه چاغیر

بئش گون بو دؤوراندا یاشایارام من
اوچ گون ذوق آلارسان سن‌ده عشرتدن
قالماز بو دونیادا البت ظولمکار
لاکین اونا لعنت دائیمی قالار

دینله‌سن فایدالی اولار نصیحت
یوخسا پشیمانلیق چکرسن البت
مظلوملار یاتمیرسا آغیر ظولموندن
بیلمیرم سن نئجه یاتا بیلرسن

او زامان سلطانین اولار قدرتی
کی، خلقین سلطانا اولسون حؤرمتی
بیر جهره اگیره‌ن قاری قارغیسا
شاهین سلطنتی اولار چوخ قیسسا

باشینی قیلینجا ائیله‌ییب سپر
کندلی شاها دئدی عبرتلی سؤزلر
غفلت مستلیگیندن آییلدی سلطان
سانکی قولاغینا دئدیلر بوآن

الینده محو اولوب مین انسان جانی
اینجیدیب اؤلدورمه گل بو قوجانی
بیر زامان دوشونوب خیالا گئتدی
سونرا او قوجانی شاه آزاد ائتدی

اؤزو زنجیرینی آچدی قولوندان
اؤپدو قوجاقلادی کندلینی سلطان
بؤیوک قوللوق وئردی، حؤرمت گؤستردی
قوجانین اومیدی یاخشی بار وئردی

قالدی بو حکایت دونیادا داستان
بختیار یاخشی ایش گؤره‌ر هرزامان
اؤیره‌ن عاغیللی‌دان گؤزل خاصیت
جاهل عیب آختارماق ائیله‌یر عادت

دوشمندن اؤیره‌نر عیبینی انسان
چونکی دوست گؤزونده، گؤرولمز نقصان
سنی تعریفله‌ین یاخشی دوست دئییل
دوست اوْدور کی دئسین: اؤز عیبینی بیل

خسته‌یه قند وئرمک خوش دئییل، اینان
خسته فایدا گؤره‌ر آجی درماندان
بیر قاش ـ قاباقلینین دئدیگی سؤزلر
دوست سؤزوندن آرتیق ائیله‌یر اثر

کیمسه بوندان یاخشی نصیحت دئمز
ائدر عاغیللی‌یا بیر اشاره بس

مأمون حقینده حکایه

ائله کـی مأمـونا چاتـدی خلافت
آلدی گول بدنلی اینجه بیر آفت

کنیزین آی کیمی جامالـی واردی
بؤیوك درآکه‌سی ، کامالـی واردی

کئچیب عزیزلرین قـانـی چنگینه
دؤنموشدو دیرناغـی عنّاب رنگینه

عابد آلدادیردی او هـلال قـاشی
گـونش یـاراتمیشدی اونو نقاشی

وصال گئجه‌سینده خلـوت اوْتاقدا
مأمون لا یاتمادی قیز بیر یاتـاقدا

غضبدن اودلاندی آرتدی هیجانـی
اؤلدورمك ایستدی مأمـون جانانی

قیز دئدی : باشیمی قیلینجلا کسسن
یـاتمارام سنینله بیر یـاتاقدا مـن

حئیرتله سؤیله‌دی مأمـون : ای نگار
سنه‌خوش گلمه‌ین نـه خصلتیم وار ؟

قیزدئدی: اؤلسم‌ده دوز دئییم گره‌ك
آغـزینین ایینـدن بـولانیر اوره‌ك

بیر دفعه‌جان وئـره‌ر انسان خنجره
آغیز قوْخوسوندان اؤلـر مین‌کره

بوسؤزدن خلیفه توتولـدو ، لاکین
قیـزا بسلـه‌مـه‌دی اوره‌گینده کین

گئجه‌نـی یـاتماییب خیالا گئتدی
سحر حکیم‌لرله او صحبت ائتدی

بوتون اؤلکـه لـرین عالیم لـرینی
چاغیریب سؤیله‌دی اؤز کدرینی

کنیزدن اینجیمیش اولسادا خطری
ساغالدی آغزیندان گلدی گول عطری

دئدی کی، بو پری دلداریم اولسون!
اوعیبیمی آچدی، قوی یاریم اولسون!

یولونون اوستونده بیلسه قویو وار
گره‌ك دئسین سنه حقیقی دوستلار

یول آزمیشا یولون دۆزدۆر سؤیله سن
سن اونا چوخ بؤیوك پیسلیك ائده‌رسن

عیبینـی اؤزونـه سؤیله‌مـه‌یه‌نلـر
او عیبی سانارسان بؤیوك بیر هنـر

هرکیمین لاییقی آجـی زهـردیـر
دئمه‌یین لاییقین بالدیر، شکردیـر

بونو یاخشی دئییب بیر درمان ساتان
ساغالماق ایسته‌سن ایچ آجی درمان!

اگـر ایسته‌ییرسن فایدالی شربت
گل ائشیت سعدی‌دن آجی نصیحت

چونکی هرسؤزونده معرفت واردیر
شکره قاتیلمیش عبارت واردیر

***

حق سؤز

ائشیتدیم بیر یوخسول حق‌سؤز دئمیشدی
شاه اونون‌سؤزوندن چوخ اینجیمیشدی
زاواللی کیشینی سالیب زندانا
گوجونو گؤستردی پادشاه اونا

یوخسولا بیر دوستو سؤیله‌دی خلوت
شاهلا بحث ائله‌مک دئییل مصلحت
یوخسول دئدی: گره‌ک دؤز دانیشام من
قورخمایی‌م بیر گونلوک قارا محبس‌دن

سارای خفییه‌سی بونو ائشیتدی
شاها یئتیرمکچین سارایا گئتدی
شاه دئدی: یانیلیر او سرسم انسان
مزاری اولاجاق قارانلیق زندان

بونو او یوخسولا خبر وئردی قول
یوخسول دئدی شاها، سؤیله، آی اوغول
یارالی کؤنلومده یوخدور منیم غم
بیرجه ساعاتلیق‌دیر بوتون بو عالم

ایستر یاخشیلیق ائت، ایسترسه اؤلدور
بو کؤنلوم کدرسیز، غم‌سیز کؤنولدور
یوخدور سنین کیمی اوردوم، قدرتیم
وار منیم عائله‌م، بؤیوک زحمتیم

دونیادان گئدینجه بیر هفته‌یه بیز
برابر اولاریق تورپاقدا شک‌سیز
بئش گونلوک دونیایا اویما حؤکمران
یاندیرما اؤزونو خلقین آهیندان

سندن اوّل گلن شاهلاردا واردی
ظولم ائتدی اونلاری اؤلوم آپاردی
چالیش بو دونیادا قازان یاخشی آد
کی، سنی نفرتله ائتمه‌سینله یاد

کیم قویسا دونیادا بیر چیرکین عادت
خلق اونا یاغدیرار دائیما لعنت
گؤجلونون باشیدا چاتسا گؤیلره
آخیردا گیره‌جک بیر قاریش یئره

ائشیدیب پادشاه بوندان اینجیدی
دیلی چیخاریلسین بوینوندان، دئدی
بوندان‌دا قورخمادی حق‌سئوه‌ن اصلا
دئدی: چکینمرم گؤرسم هر بلا

دیلیم کسیلسه‌ده بیر غمیم یوخدور
منیم دئییلمه‌میش سؤزلریم چوخدور

ظالیم ائیلسه‌ده منه یوز ستم
آخیریم اوغورلو اولاجاق نه غم

سنین خوش کئچسه‌ده حیاتین بو گون
ماتمین ائللره اولار طوی ـ دویون

***

حیاتین سونو

بیر قولو گوجلونون قازانجی آزدی
یئمه‌یه ناهاری، شامی اولمازدی

یئمک قازانماقچین چکیردی توپراق
چتیندی روزونو گوجله قازانماق

یئمک حسرتیندن اوره‌یی بوریان
دائیما کئچیردی حالی پریشان

اوغورسوز عالمله گاه ساواشیردی
کج باختین الیندن دردی داشیردی

گؤرسه خلق ذوق آلیر عیش و عشرتدن
آغویا دؤنوردو سویو محنتدن

آغیر حاتیندان دردچکیر باشی
ذلتله تؤکوردو آجی گؤزیاشی

دئییردی: خلق یئییر آش، تویوق ـ جوجه
آجیندان من یاتا بیلمیرم گئجه

پیشیکلر اگنینه کورك گئییب، باخ
انصافدیرمن گزیم قیشدا لوت چیلپاق؟

فلگین یازیغی گلسه‌یدی منه
کئچسه‌یدی الیمه بو آن خزینه

آیاغیم توپراغا باتایدی بیردن
ایندی بیر خزینه تاپایدیم یئردن

کدر غوبارینی سوپوروب یئله
خوش گون گئچیره‌ردیم هر گون ذوق ایله

بیر دفعه دوشونوب گزیردی یئنه
گؤردو بیر اووقدا چوروموش چنه

یوخدور دوداغیندا شن گولوشلری
تورپاغا دوشموشدو اینجی دیشلری

ائدرك او دیلسیز آغیز نصیحت
دئدی: یوخسوللوغا دؤزچکمه مؤحنت

ایچسن اوره‌ك قانی، یئسن‌ده شکر
قارا یئر آغزینی چورودوب توکر

غم یئییب، شیکایت ائتمه جاهاندان
بیزسیز ده گئچه‌جك بو قوجا دوران

اونا تأثیر ائتدی دئییلن سؤزلر
سیلیندی او آندا قلبیندن کدر

نفسینه سؤیله‌دی: اؤز یوکونو چك
حیاتین معناسی بئله‌دیر گئرچك

ایستر یوك داشیسین باشیندا انسان
ایستر بو دونیایا اولسون حؤکمران
چیخارار باشیندان هرشئیی توپراق
دونیادا بیر گؤزه‌ل آد قالار آنجاق

قۆی بونو دوشونسون بیلسین‌هر خوشبخت
سخاوت قالاجاق دئییل تاج و تخت
آلداتماسین سنی بو جاه و جلال
سنین‌ده عؤمرونه گله‌جك زاوال

حتی دوشونمه‌لی وارلیلار هرآن
نئجه اولسا کئچیب گئده‌جك دؤوران
ایسته‌سن کی،خراب‌اولماسین اؤلکه‌ن
حقیقت، عدالت آرا دائیم سن

بیر گون اؤله‌جکسن،ساچ دونیایا زر
سعدی سؤزلریله ساچمیشدیر گؤوهر

***

فایدالی نصیحت

چالیش دوشمنینله گیریشمه حربه
تدبیرله وور اونا سن آغیر ضربه
یاغی‌یا چاتماسا گوجون، قووه‌تین
فتنه‌نی ساخلایار زرین، نعمتین

دوشمن گوجلو اولسا اؤزونو ساخلا
سخاوتله اونون آغزینی باغلا
قووه‌تلی یاغی‌یا وئرسن اگر زر
اونون ایتی دیشی درحال کوتله‌شر

دوشمنین باغلاییب گره‌ك دیلینی
تدبیرله چالاسان ظفر طبلینی
دوشمنله دوست کیمی ائیله‌ییب الفت
اونون دریسینی سوی تاپسان فرصت

روستم تدبیر گؤردو حربه گیرنده
نر اسفندیاری سالدی کمنده
کیچیك اؤردولاردان ائیله چوخ حذر
کیچیك داملالاردان یارانیر سئللر

سانما کی، قاشینی چاتماق یاخشیدیر
دوشمنی دوست اولسا مردین یاخشیدیر
کیمین کی،دوشمنی‌دوستوندان چوخدور
دئمك اولار اونون آرخاسی یوخدور

بؤیوك اؤردولارا قارشی دورورسان
ائله بیل نشتره یومروق وورورسان
میداندا گوجسوزله ووروشسان اگر
ایگیدلر آدینا نامرد دئیه‌رلر

توتاق کی، وار سنده شیر کیمی پنجه
داوادان صلح داها یاخشیدیر منجه

گؤردون کی، کار ائتمیر دوشمنه حیله
اوندا قیلینج اولسون گرەک وسیله
یاغی صلح ایستەسه گیریشمه حربه
دؤیوش ایستەیندە وور اونا ضـربه

دوشمنیـن اؤنونده دوراندا متیـن
بیـره مین گؤرونر سنین قدرتین
دؤیوشـه انتقـام آل یـاغیـلاردان
خطادیر کینلییه اولمـاق مهـربان

مهـربانلیق ائتسن قودورار آلچاق
کبری، آزغینلیغی چوخالار آنجاق
گؤردون کی، آزغینلیق ائیلەییر یاغی
مردلرله وور اونا سن ده گؤز داغی

خوشلوقلا ایش کئچن زامانلار فقط
کین، غضب گؤستریب ایشلتمه قووەت
قاپیندان عجزایله گیرنده دوشمن
کینـی، کدورتی چیـخار قلبینـدن

کـرملـی اولمـاغا سن پئشه ائیله
لاکیـن حیـلەلـردن اندیشه ائیله
یاخشی تدبیر تؤکر آغیللی قـوجا
چونکی تجربەسی چۆخدور اولدوقجا

جاوانلار قیلینجلا ییخار دوشمنی
قـۆجالار تدبیرله سیخار دوشمنی

قـوجا تۆلکـۆ کیمی ایشلتسه حیله
فیل ییخان جاوانلار آلدانیر دیله

اۆردونـون قلبینده دورماسان اگـر
آنـلایـا بیلمزسن کیمدەدیر ظفر
گؤردون اۆردون سنه چئوریب آرخا
تك ووروشما سنی دوشمنین ییخا

عسگرین مین اولسا، دوشمن ایکی یوز
گئجه یـاغیـلارلا گلمه اۆزبـه اۆز
بئش آتلی چیخاندا گئجه کناردان
بئش یوزلوك لشکری محوائدەراینان

دوشمنین یولـونو کسنده گئجه
یوخلا اطـرافینی اینجەدن ، اینجه
دوشمن اۏردوسوندان سن اوزاقدادور
چادری بیر گونلوك یۆل اوستوندەقور

افـراسیاب کیمـی اولسادا اگـــر
وور آزغین دوشمنی،سارسیت،یئره سر
او زامان کی، حدسیز اؤزونو یۆردو
مئیداندا دایانماز ، بـاسیلماز اۆردو

یـۆرسا نادانلیقلا اؤزونـو دوشمن
اۆ یۆرغون اۆردویـا هجوم ائیلەسن
دوشمنین باسیلدی قـالدیـر بایراغی
سنه تسلیم اۆلسون ازیلمیش یاغی

قاچان یاغیلاری اگر چوخ قووسان
سن اوزاق دوشرسن اؤردوگاهیندان
گؤردون کی،سارمیشدیر گؤیو تؤز،بولوت
الینده قیلینجی داهـا مـؤحکم تـوت

غارت آرخاسینجا گئتسه اوردولار
مئیداندا آرخاسیز قالار حـؤکمدار
ظفر ایستەییرسن ، داوادان قابـاق
اوردونو سن قورو اونا یاخشی‌باخ

اؤردودا ارلـرین سایینـــی آرتیر
ایـگیدیـن حقینـی ـ ساییني آرتیر
یاخشیلیق **گؤرەنده** چکیلمز ارلـر
اؤلومـدن، گؤسترەر میدانـدا هنر

نەقدەر کی، دوشمن چـالماییب طبل
ارلـرین الینی اؤپـوب قـدیر بیل
صلح واختی اؤردویا باخسا شهریار
حرب زامانی‌اؤردو اؤلکەنی ساخلار

آزغین رئیسلـره تـاپشیرما یوردو
قوی گؤزتچی اولسون اؤلکەیە اؤردو
دؤیدورسا اؤردونـو نـاز و نعمتین
چاتار یاغیلارا گـوجون ، قووەتین

اؤردو یـارپاق یئسه اگر آجیندان
حرب‌واختی‌یولوندا کئچرمی‌جاندان؟

اؤز قان بـاهاسینی یئییرسه عسگـر
چتینلیك چکمەیی انصافدی مگر ؟

اؤردویا وئـرمەسه قیزیـل پـادشاه
اؤردو حرب زامانی گؤتورمز سلاح
اگـر بیر عسگری سیخسا روزگار
دؤیـوش مئیدانیدا سیرادان چیخار

دوشمنله ووروشا ایگیدلر گـؤندر
شیریـن قـابـاغیندا دورا بیلر نر
دونیا گؤرموشلره آرتیر حؤرمتی
اونلارین رأیینین چوخدور قیمتی

قیلینج وووران ایگیدگنج‌لردن قورخما
قوجانین فندیندن سن قـورون اما
چوخ‌ایستی‌ـسویوقدان چیخیدیرقوجا
اولور عاغلی ، فیکری گؤیلردن اوجا

عاغیلی ، کامالـی اولان بیر جاوان
قوجانین سؤزوندن چیخمازهئچ‌زامان
تجربەسیزلره بؤیوك ایش وئرسن
سانماکی ،اؤلکەنی‌آباد گؤرەرسن

اؤردونو اؤردولار ییخانـا تـاپشیر
دؤیوشلرده غالیب چیخانـا تـاپشیر
کیچییه بؤیوك ایش وئرمه حؤکمران
یومروقلا سینارمی بیر دمیر زندان ؟!

رعیته باخماق ، اوْردویا باخماق
دئییلدیر ساده‌ایش، اویون-اویونجاق

ایسته‌سن کی، یاخشی کئچسین روزگار
قویما ایش باشینا جاوان آدام‌لار

اوْو ایتی بیر آندا جومار پلنگه
گنج آصلان تولکویله گیریشمز جنگه

اوغلونو یانیندا بسله‌سه هرکس
ائولادی حرب واختی دؤیوشه بیلمز

برکدن-بوشدان چیخیب گوله‌شن ارنلر
دؤیوشده گؤستره‌ر بؤیوک هنرلر

ناز-نعمت ایچینده بسله‌نن انسان
قوْرخار حرب زامانی گؤره‌نده **مئیدان**

کیم قالخسا **کومک‌له** اگر یهره
اونو بیر اوشاقدا ائندیرر یئره

اوْردودان قاچیرسا اگر بیر نفر
وور اوْنو دوشمندن قاباق یئره سر

کیم قاچسا آرواد تک حرب **مئیدانیندان**
دؤیوشکن مخنّث یاخشیدیر اوندان

***

«حکمتلی سؤزلر»

نه خوش سؤیله‌ییبدیر اوْغلونا گؤرگین:
ائله‌کی دوشمنله داوایا گیردین

قاچما قادین کیمی حرب مئیدانیندان
کیشی اول دؤیوشده قوْرخما جانیندان

حرب واختی دؤیوشدن قاچان بیر عسگر
بوتون ایگیدلری بدنام ائیله‌یر

ووروش مئیدانینا گیرمه‌سه اگر
بیلینمز دوستلاردا صداقت ، هنر

کئچیب بیر - بیرینین یوْلوندا جاندان
دوستلار داوا واختی چیخارسیناقدان

اگر قارداشینی توتوبسا دوشمن
سینه‌نی اونلارا گرمه‌لیسن سن

دیدسه بیر - بیرینی ایکی جاناوار
راحات نفس آلار چؤلده قوْیونلار

دوشمن دوشمنیله ووروشاندا ، سن
دوستلارلا اوْتوروب کئف ائیله‌یرسن

داوادا دوشمنله ووروشان زامان
گره‌ك صلحه گیزلین حاضیرلاشاسان

اؤلکه‌لر فتح ائده‌ن شاهلار همیشه
صلحو قوْروماغی ائتمیشدیر پئشه

قلبینی الینه آلسان ، ایگیدلر
قارشیندا دیز چؤکوب سجده ائده‌رلر

اوْردو باشچیسینی الـه کئچیرسن
اوْنو اؤلدورمگـه چوخ تلسمه‌سن

اؤلدورسن آدینا توْخونارلکـه
بـلکـه‌ده باشینا گلر تهلکـه

یارالی اسیری اؤلدورسن اگر
بیرده اسیر دوشمز اوْردونا عسگر

اسیری اینجیدن ، اؤلدورن انسان
بیل کی اسیر ائدر سنیده دؤوران

کیم اؤزو چکیبسه اسیرلیك ، ذلّت
ائده‌ر اسیرلره مرحمت ، حؤرمت

سندن حؤرمت گؤرسه‌اسیر بیرسرور
باشقا ایگیدلرده سنه باش اگر

اون خفییه اولسا الینده اگر
سنه فایدا وئره‌ر یوز هجوم قده‌ر

گلیب دوست گؤسترسه اؤزونو دوشمن
غافل اولما اونون حیله‌لریندن

او یادا سالدیقجا کئچمیشی، یئنه
قلبینده بسله‌یر عداوت سنه

خائنه اینانما دئسه خوش سؤزلر
یقین ائت بالینا قاتیبدیر زهر

دوستون دؤیوش واختی‌ائتمسه کؤمك
قاچماغی غنیمت بیله‌سن گره‌ك

بیر قلم اهلینه ائیله چوخ حؤرمت
بیرده ایگیدلره سن بسلـه رغبت

بیر عاغیللی انسان بیرده قهرمان
آدینی یوکسلدر سنین هر زامان

کیم قیلینج یا قلم توتا بیلمه‌سه
اونا هئچ آجیما بیخیلب اؤلسه

قلم اهلی بسله ، قهرمان بسله
مطرب کؤمك ائتمز سنه خوش سسله

دوشمنلـه داوادا گیره‌نده جنگـه
اویماسان یاخشیدیر مطربه ، چنگه

اوْیونا قیزیشدی نئجه حؤکمدار
یوردونو اوْیونجاق ائتدی یاغیلار

دئمیرم دوشمنین حربیندن چکین
صلح‌واختی‌دوشمنین شرّیندن چکین

چوْخلاری گوندوزلر صلح دئییر، آنجاق
گئجه حاضیر توتور الینده میزراق

زره گئییب یاتار ایگیدلر گئجه
یاتاق قادینلارا یاراشیر منجه

چادرین ایچینده دؤیوشکن قوچاق
یاتماز قادین کیمی یاتاقدا چیلپاق

گیزلینجه داوایا حاضیر اولماسان
دوشمن هجوم چکر اوستونه پنهان

بونو یاخشی دوشون اونوتما آنجاق
کشفیاتچی اولور اوردویـا دایاق

***

دگرلی سؤزلر

ایـکـی دوشمنینین آراسیندا سن
عاغلین وارسا راحات دورا بیلمزسن

آچسا ایکی دوشمن بیر - بیرینه‌راز
اونلارین شرّیندن جانین قورتارماز

سن اؤز دوشمنینین بیرینی آلدات
اوبیری دوشمنین کؤکونو قیر، آت

گؤردون کـی بیریسی گیریشیر حربه
تـدبیر قیلینجیلا وور اونـا ضربه

دوشمن اوْردوسوندا اولاندا عصیان
سن اؤز قیلینجینی چکمه قینیندان

اونون دوشمنیله گئدیب دوست اولسان
اونـا اؤز سارایی اولاجاق زندان

دوست‌ـدوشمن بیلمه‌سه دونیادا هر کس
دوشمنین شرّیندن قـورتارا بیلمز

اوکس کی تانیییر جیب کسنلری
جیبینده قـوْرویـور دوّر و گؤوهری

توتدوغون اسیری ساخلاما عسگر
اوْلسون کی، سـنه‌ده خیانت ائیلـر

دوغما اوْردوسونو ساتان بیر آلچاق
سـنه‌ده صمیمـی باغلانمـایـاجـاق

آندینا اینانیب ایشی بوش توتمـا
اونا گؤز قویماغی اصلا اونوتمـا

قئید سیز بوراخسان یئنی عسگـری
قاچار او قاییتماز بیـر داهـا گئری

دؤیوشده دوشمنین یوردونو توتسان
قوْی اوْردا دوستاقلار اولسون پاسبان

اونـلار ظالیمـلاردان انتقام آلار
سنین دوشمنینی تـوتـوب پارچالار

باسدین دوشمنینی ییخدین دولتـی
اوردا یاخشی ساخلا سن رعیتـی

فرصت تاپیب بیرده شاه گیرسه حربه
اونـا رعیتـی ائندیره‌ر ضـربـه

بیر شهـر توتدونمو، احتیاط ساخلا
دوشمنین اوزونه قاپینـی بـاغـلا

سانما کی شهـردن قیراقدیر یاغی
کسیلمز شهـردن جاسوس آیاغی

ایشی گؤر ووروشان زامان تدبیرله
دائیم نیتینی دوشمندن گیزله

***

عاغیللی نصیحت

هرکسه سیرّینی آچیب دئمه، سوس
چونکی وار سلافونده هرزامان جاسوس
شرقله گیریشنده اسکندر حربه
هرآن احتیاطلا باخارمیش غربه
سؤز یایمیشدی بهمن زابلستاندان
سؤلدان گله‌جگم، سالدیردی ساغدان
قصدینی بیلرسه باشقاکس اگر
سنین تدبیرینه دوشمنین گولر
کینلی اولما گؤستر سخاوت، کرم
اولسون فرمانیندا قوی بوتون عالم
بیرایش کی خوشلوقلا دوزه‌لیر، غضب
یاکین گؤسترمگه گؤرولمز سبب
ایسته‌سن قلبینی سارماسین کدر
چالیش غمدن آزاد اولسون دردلی‌لر
اوردونون گوجویله تاپمازسان قووه‌ت
گئت ناتوانلاردان سن گؤزله همت

قولو گوجلولرین کؤمگیندن‌سه
خوشدور ضعیف سنه دوعا ائیله‌سه
درویشه سیغینسان، امین اول بونا
سن غالب گلرسن یوز فریدونا

***

ایکینجی فصیل

« سخاوت حقینده »

«جومرد انسان حکایه‌سی »

بیر جومرد قوجایا دئدی بیر نفـر:
انگلـه دوشموشم یاماندیر ایشلـر

اوْن‌دیرهم بوْرج آلدیم بیر اجلاف‌دان‌من
ایندی عاغلیم چاشیب طعنه‌لریندن

گئـجه‌لـر حالیمی ائدیب پریشان
ایزله‌ییر گوندوزلر منی هرزامان

تیکانلی سؤزوندن یارادیر کؤنلوم
اوْد وورولموش کیمی پارادیر کؤنلوم

ائـله بیـل آنـادان اوْ دوْغـولان دم
تانری وئرمیش اوْنا یالنیز اوْن درهم

انسانلیق درسیندن بیر حرف‌ده بیلمیر
سانکی‌پول گؤرمه‌سه گؤزلری گوْلمور

گونش داغ باشیندان هله چیخمادان
هرگون قاپیمیزی دؤیـور او نادان

بو داش اوره‌کلینین الیندن، گؤره‌ن
تاپیلارمی منـی خلاص ائیلـه‌یـن؟

بو سؤزدن کؤیره‌لدی قلبی اولدقجا
وئردی اون درهمی خیرخواه قوجا

قیـریلداقچی آلیب قیـزیلی همن
ایتدی قیـزیل کیمی بیر آندا گؤزدن

قـوجایا بیـر نفر دئـدی : بیلیرسن
او کیمدیر چیخاریب قیزیل وئریرسن

ائـله کلک‌بازدیر، قیـریلداقچیدیر
اؤلسه، آغلاماسان اونـا یاخشیدیر

ائـله حیله‌گردیر گؤرسه شیرـ نـر
میـن کلک‌له قویار اوستونه یهـر

ابـو ـ زیده کلک‌گلـر شاه‌ماتلا
آلدادار بیـر آندا وزیـری آتلا

قوجا غضبله‌نیب اونا دئدی: سوس!
دینمه‌سن یاخشیدیرسن،ای اوغورسوز

هئچ انصاف دئییل کی،دردلی بیرانسان
سنه بؤیون اگسین بوش قایتاراسان

اگر دوْز ایـدیسه دئدیگی سؤزلر
قویمادیم آبیری تؤکولسون هدر

اگـر کلک گلیب منـه او نـادان
یئـنه توتدوغومدان دئییلم پشمـان

حیله ایله منـدن او قیـزیل آلیب
چوخ شوکور اوزومده آبیریم قالیب

یاخشییا، یامانا پایلا سیم و زر
سنه خئیر وئره‌ر، شرّی ردّ ائده‌ر

عاغیللـی انسانلا ائده‌نده صحبت
چالیش اؤیره‌نه سن یاخشی نصیحت

اگردرین عاغلین،هوشون وارسا، سن
«سعدی» نیین سؤزونه قیمت وئرره‌رسن

اوچوخ واخت دانیشیربئله حال‌لاردان
بحث‌ائتمیرقاش ـ گؤزدن،قاراخال‌لاردان

***

«سخاوتلی اوْغول»

ترک ائدیب دونیانی گئتدی بیر نفر
اؤغلونا ارث قالدی یوزمین دینار زر

ائتمه‌ییب صاندیقدا قیـزیلی پنهان
گئنیش بیر اوره‌کله خرجله‌دی اوغلان

قیـزیل توپلاماغا ائتمه‌دی ماراق
گلیردی ائوینه یوخسول‌لار قوناق

سومره‌سینده‌اوْلورچوْخقوْهوم،چوْخیاد
هامینین قلبینی ائیـله‌ییـردی شاد

بیـری طعنـه ایله سؤیله‌دی اونـا
کولکٔ تکٔ سووورما پولو هریانا

بیر ایلده دوزه‌لیر بؤیوک بیر خرمن
اونا بیرجه آندا اوْد وورورسان سن

هر زامان الینده قالمـاز بـو نعمت
واردیر چوخ حکمتلی دوغرو حکایت

بیر زاهد اوغلونا سؤیله‌دی: اوغلوم
جومرد اول سفرده قوربانین اولوم

الین آچیق اولسون سخاوت گؤستر
خرجله سن هر یئرده کرامت گؤستر

اوزاغی گوزه‌ندی عاغیللی اوغلان
حؤرمتـله زاهده دئییب : آتـاجـان

جیبینی ساخلاسان الین بوش قالماز
قنـاعت ائیله‌سن واریـن آزالماز

قیزینا سؤیله‌ییب کندلی بیر قادین
چالیش قاراگون‌چون‌محصولون قالسین

کوزه‌ن بوش اولماسین‌گره‌كهئچ زامان
همیشه سو آخماز کندین آرخیندان

شیـریـن پنجه‌سینی زرله ازه‌رسن
اولار او دونیانی آلماق زر وئرسن

بیر آندا دوست‌لارین خرجله‌ینده زر
دگر دوشمن‌لردن سنه چوخ ضـرر

وارین اولسا دوستلار قاپینی آچار
اولماسا یار - یولداش یانیندان قاچار

الین بوش اولاندا یوزقات اگیلسن
یئنه‌ده هیچ کسه گره‌ك دئییلسن

زر اولسا جینی‌ده تورا سالارسان
دئوی کؤر ائله‌ییب، ساتین آلارسان

زرله سئور سنی بوتون گؤزللر
زرسیز قاچیب سن‌دن کنار گزرلر

الی - بوش اومیدین تئز چیخار بوشا
زرله دؤندررسن آغ دئوی داشا

وارینی اووجونا قویسان بیر آندا
چتین‌لیك‌چکرسن جیب‌بوش اولاندا

یوْخسوللار سعیین‌له وارلانماز، آنجاق
دوشوب یوْخسوللوغا قالارسان‌چیپلاق

بو سؤزلر اوغلانی یاندیردی، یاخدی
باشین‌دا ائله‌بیل ایلدیریم چاخدی

دئدی : گل ائیلمه منه نصیحت
بابام‌دان آتاما قالدی بو ثروت

آتام‌دا ، بابام‌دا گئتدی حسرت‌له
قالدیم یئرلرینده من بو ثروت‌له

من گئتسم اوغلوما چاتاجاق مالیم
خسیس‌لیك ائیله‌ییب نیچین آلچالیم

وئریرم خلقیمه بوگون نعمتی
خسیس گیزلتمه‌سین صاباح ثروتی

یاخشی یئی، یاخشی گئی، یاخشی باغیشلا
سنی قارشیلاسین هامی آلقیش‌لا

عاغیل‌لی ، هم **یئیه‌ر** ، هم **وئره‌ر** یادا
حسرت‌له جان **وئره‌ر** خسیس دونیادا

***

« سخاوتلی یوخسول »

بیری خرجله‌یندی ، ثروتی یوخدو
کرم صاحبی ایدی ، قدرتی یوخدو

گره‌ك سخاوتلی چکمه‌سین ذلّت
اولماسین آلچاغین الینده ثروت

لاکن مرد اولانلار چاتمیر مرادا
یوکسلمیر ، آلچالیر دائیم دونیادا

اوجا داغ باشیندا سئل توتماز قرار
آشیر قایالاردان تؤکولور سولار

او دورکی‌ بو جوْمرد کرم صاحبی
اولمامیشدی دینار ، درهم صاحبی

چتین‌لیکه دوشوب ، چکیب دردسر
مکتوب گؤندرمیشدی اونا بیر نفر

مکتوب‌دا یازیردی: ای جوْمرد انسان
پولچون اولموش یئریم قارانلیق زندان
عالی‌جناب آدام مکتوبو آلیر
بیرآز فیکره گئدیر قانی قارالیر
گؤرور الی بوشدور چکیر غم - کدر
دوستاغی توتانا گونده‌ریر خبر
توتدوغون دوستاغی زندان‌دان بوراخ
من ضامن اولارام دوشمه‌سین قاچاق
سوْنرا تئز او دوروب گلیر زندانا
دئییر : بو شهردن قاچ گئت بیریانا
اگر سرچه گؤرسه آچیقدیر قفس
تئز اوچار، فرصتی الیندن وئرمز
دوستاق کولک کیمی قاچیر بیرآن‌دا
چاتمایئر توْزونا اونون طوفان‌دا
کرم صاحبینی توتوب دئییرلر
اونو سن بو ساعات تاپماسان اگر
پولو وئرمه‌لیسن، هئچ گؤره‌ن‌اوْلموش
قاییتسین قفس‌دن، اوچوب قاچان‌قوش؟
قاچان تاپیلماییر ، بو جومرد انسان
توتولوب زندان‌دا قالیر بیر زامان
اوْلور گئجه - گوندوز حیاتی برباد
نه شکایت ائدیر ، نه ده کی فریاد

بیر عاغیللی اونو گؤروب دئییر: سن
نیچین توتولموسان **اوغرو** دئییلسن ؟
او دئییر : اگریلیک بیلمه‌رم اصلا
بیر یازیق **انسانچین** چکیرم بلا
کؤمک ائدیب ضامن دایاندیم اونا
دوشدوم عوضینده قارا زندانا
او کرم صاحبی اؤلورسه ، آنجاق
اونون یاخشی آدی دائم قالاجاق
اگر ساغ انسانین اؤلوب‌سه قلبی
یاشاییر او جانلی بیر مزار کیمی
قلبی دیری اوْلسون انسانین گره‌ک
جان نه‌یه لازم‌دیر اولماسا اوره‌ک

***

« آصلان و چوْلاق توْلکو »

بیری چوْلاق توْلکو گؤروب چمن‌ده
دئدی: یوخمو، تانری، عدالت سن‌ده
بونون نه الی وار ، نه ده آیاغی
دوْلانا بیلمه‌ییر چمنی ، داغی
گؤره‌سن بس یازیق بوردا نه یئییر؟
بوآن نعره چکیب یئتیشدی بیرشیر

بیرچاقنال اوّولاییب گلمیشدی آصلان
اونون قاباغیندان قالان بو اوودان
توّلکوده دوْیونجا یئیه‌ره‌ک یاتدی
چوْلاق توّلکونونده روزوسو چاتدی
کیشی فیکیرلشدی حاق وئریر روزو
اوْدور دوْلاندیران دونیادا بیزی
بیر قاریشقا کیمی گیره‌رم کوٗنجه
فیل‌ده روزی یئمیر قووه‌تله منجه
ائوده بوْش اوْتوروب بوْراخدی‌ایشی
روزونو تانری‌دان گوْزله‌دی کیشی
اوْتاق‌دا اوْتوروب سایدی گونلری
آخیردا بیرسوّموک اوْلدو، بیر دری
اوْندا ضعیف‌لیک‌دن قالمادی نفس
محرابین آردیندان یوکسلدی بیرسس:
نه چیخار چوْلاق بیرتوّلکو اوْلماق‌دان
چالیش اوْل‌قووه‌تلی ایگید بیرآصلان
یئمه توّلکو کیمی سوّردن ـ سوّموک‌دن
گوّجلو آصلان کیمی گئت اوْو گتیرسن
کیم‌ده آصلان کیمی اوْلارسا قوت
چکمز تولکو کیمی هئچ کس‌دن منّت
قاباقدان قالانا دیکمه گوْزونو
قازان جوْمرد گوْستر دائم اوْزونو

قوْی‌سنی دوْیدورسون چکدیگین امك
سنه اوْز هنرین ائیله‌سین کوْمك
یادین چوْره‌گینی یئیر مخنّث
کیشینی ساخلایار چکدیگی زحمت
دئمه باشقاسینا یاپیش الیمدن
ای گنج، ضعیف‌لرین‌سن توت الیندن
هرکس‌دن آمانلیق گوْرسه یئر اوزو
تانری وئره‌ر اوْنا همیشه روزی
سخاوتلی شخصین اولار کامالی
خسیس باشی بوشدوره‌چوخ‌سادا مالی
یاخشیلیق‌لا سالسان گوجسوزو یادا
یاخشیلیق گوْره‌رسن سن‌ده دونیادا

***

« حاتمین سخاوتی »

دئییرلر کی، حاتم ایلخی ساخلارمیش
اونون یئل یئریشلی بیر آتی وارمیش

قاچیش دا ایلدیریم ، یئریش ده یورغا
چاتمازمیش توزونا طوفان ، قاسیرغا

چؤللـره شئه سپهر اونـون قاچیشی
ائلـه‌بیـل یاغارمیش نئیسان یاغیشی

کئچیب دره‌لردن جوشغون سئل کیمی
دؤزلردن اؤترمیش گـوجلو یئل کیمی

حاتمین وصفینـده ائل‌دن ـ اوبادان
رومدا روایتلـر ائشیدیر سلـطان

دئییرلر سخاوت اکیـزدیر اونـا
بیـر آتی واردیر کی، گلسه جولانا

سودا گمـی‌لـری بوراخار دالدا
گؤیده اوچوشونا چاتماز قارتال‌دا

شاه دئدی : هرسؤزه ثبـوت لازم‌دیر
ثبـوت اؤلمایاندا سکوت لازم‌دیر

حاتـم‌دن آتینـی ایستـه‌یه‌رم مـن
وئـرسه **بیله‌رم** کـی ، سخاوتینـدن

گئده‌ن صحبت‌لرین هامیسی دؤزدور
حاتمین کرمی بیـر دئییل ، یوزدور

وئرمه‌سه ، بیله‌رم، بوش طبیل‌دیر بو
چالینیر اطرافا سالیـر گـورولتـو

بیـرعالیم کیشینی ائیله‌ییب رهبـر
اونا یولداش ائتدی سلطان اون نفر

سوسوز صحرالاردان گؤزو دومانلی
عذابلی یول کئچیب اوره‌گی قانلی

زنده رودا چاتان سوسوزلار کیمی
گله‌رك تاپدیلار مشهـور حاتمی

حاتم بیر آت کسیب ضیافت وئردی
گلن قوناقلارا چوخ ثروت وئردی

گئجه‌نی کئچیریب ائلچی‌لر ، سحر
شاهیـن ایسته‌گینی اونـا دئـدیلـر

حاتم سرخوش کیمی اولدو پریشان
گؤزوندن‌اودچیخدی، باشیندان دومان

سؤیله‌دی ای آدلی ـ سانلی کیشی‌لر !
دونن بونو دئمك اؤلمازدی مگر ؟

اوکؤلك یئریشلی آتی کسیب من
کاباب بیشیرمیشم سیزینچین دؤنن

یاغان یاغیشلاردان، چاغلایان سئل‌دن
مال گتیرمك ممکن اؤلمادی چؤل‌دن

قاپیمـدا یوخ ایدی اینه‌گیم ، کلیـم
یالنیز آتـا چاتدی ، قوناقلار ، الیـم

روما بیلمه‌دیم کی ، قوناغیم گلسین
آج یاتیب ، سحر آج یوْلا دوزه‌لسین

ائل‌لرین ایچینده آدیم - سانیم وار
آت سیزدا دونیادا دوْلانماق اوْلار

گلن قوْناقلارا حاتم زر وئردی
یاخشیلیق ائیله‌ییب، حوْرمت گؤستردی

ائلچی‌لر حاتمی چوخ جوْمرد ساندی
اوْنا وداع ائدیب ، روما یوللاندی

دانیشدی حاتمین سخاوتیندن
روم سلطانی اونا سؤیله‌دی احسن

***

« یمن حاکیمی ایله حاتمین داستانی »

بیلمیرم دانیشیب بو داستانی کیم
یمن اؤلکه‌سینده وارمیش بیر حاکم

سخاوت صاحبی ، ثروت صاحبی
اوْلدوقجا ال - آچیق،حوْرمت صاحبی

خلق اونا دئییردی بولود کرمی
یاغیش تک سپیردی زری ، درهمی

یانیندا چکیلسه حاتمین آدی
ائله‌بیل سینیردی قوْلو - قانادی

دئییردی حاتم‌دن دانیشماین چوخ
اونون منیم کیمی مؤلکو ، مالی یوخ

بیر دفعه بو سلطان قورور ضیافت
سازلار دیله گلیر ، باشلانیر عیشرت

بیر نفر صحبتی آچیر حاتم‌دن
دانیشیر اوْنداکی لطف و کرم‌دن

پاخیل‌لیق حاکمه گؤستریر اثر
چاغیریر بیر آدلی - سانلی دلاور

دئییر یاشادیقجا حاتم ائل‌لرده
آدیم یاخشیلیق‌لا گلمز دیل‌لرده

هئچ بیر کس، هئچ یئرده دانیشمازمندن
گئت اونون باشینی آییر بدن دن

حاتمی محو ائتمین دئیه پهلوان
سیلاحا قورشانیب چیخیر سارای‌دان

چوخ گزیر، راست گلیر گوزه‌ل بیر گنجه
یاتیر اوْره‌گینه اونو گؤرونجه

بیلیک‌لی، خوش صفت، شیرین دیل جاوان
گنجه پهلوانی ساخلاییر مهمان

سخاوت گؤستریر، ائدیر چوخ حرمت
اوْیادیر قلبینده سؤنسوز محبّت

اؤپور آیاغیندان، الیندن سحر
دئییر بوردا قالسان بختین گولومسر

پهلوان سؤیله‌ییر واجب ایشیم وار
تاپشیریق وئریبدیر منه حؤکمدار

جاوان دئییر منه سؤیله‌سن اگر
او ایشی گؤره‌ریک بوگون برابر

پهلوان سؤیله‌ییر شبهه سیز کی، سن
بو سیرّی کیمسه‌یه آچیب دئمزسن

یقین تانییرسان مشهور حاتمی
توتوب بو ائل‌لری اونون کرمی

حؤکمدار گؤندریب منی یمن دن
باشینی آییریم اونون بدن دن

لطف ائله، حاتمی گل منه گؤستر
دوشمنی آمان‌سیز دوشمنه گؤستر

جاوان گوْلوْب دئییر: منم او حاتم
بو قیلینج، بو داسن، گل اؤلدور بو دم!

گوندوز باشلانمامیش سن ایشه باشلا
دورموشام قارشیندا من جانلا باش‌لا

پهلوان بو سؤزو ائشیدن کیمی
تیتره‌ییر نانه تک قلبینین سیمی

حاتمین اؤنونده دوشور توپراغا
دئییر: جانیم اولسون سنه صاداغا

آتیر قیلینجینی، آتیر کمانی
دئییر سنین کیمی گوْزه‌ل جاوانی

گول قده‌راینجیتسم چوخ پیس آروادام
ایگیدلر ایچینده مردلیگه یادام

حاتم‌له اؤپوشوب یوْلا دوزه‌لیر
آت چاپیب پهلوان یئنه‌ده گلیر

باخیب سیماسیندان آنلاییر سلطان
سفردن الی-بوش گلیب پهلوان

شاه دئییر: ایشیندن منه وئر خبر
دئی، نیچین گؤستره بیلمدین هنر

هانسی ایگید سنه ائیله‌ییب حمله
دؤیوش ده طاقت‌سیز دوشموسن بئله

پهلوان توپراغی اؤپور حؤرمت‌له
دئییر چوخ تمکین‌له، چوخ صداقت‌له

حاتم‌ده من گؤردوم ائله خوش صفت
اوْقده‌ر سخاوت ، ائله معـــرفت

اونون مردلیـگینه قلب دن ایناندیم
ائتـدیگی حؤرمت دن ائـله اوتاندیم

منی قیلینج کیمی کسدی احسانی
کیم قیییب اؤلدوره‌ر ائـله انسانی ؟

پهـلوانـا قیـزیل وئریر حکمـران
سؤیله‌ییر : هله‌لیک بو قوْجا دؤوران

ایکینجی حاتمی یئتیـرمـه‌ییبـدیـر
ائل لـر باره‌سینده چوخ دوز دئییبدیر

حاتم سخاوت لـه یارانیب اکیـز
اونون کرمی‌دیر سوْنسوز بیرده‌نیز

***

« خسیس و اوغلو »

بیر نفر چوخ خسیس پول ییغان‌واردی
یئمزدی، ایچمزدی ، قیـزیل ییغاردی

نـه دوستا ـ آشنایا خبـر وئره‌ردی
نه ده اؤزو یئییب خوش گون گؤره‌ردی

قیـزیلی ، گوموشو ییغیب هر گئجه
کوپ ده باسدیراردی یئره گیزلینجه

پوسقودا دایانیر اوْغلو بیـر کـره
باخیر قیـزیل‌لاری قوْیدوغو یئـره

توْرپاق دان چیخاریب سوْووروریئله
یئـرینـه داش قوْیور چوْخ مهارتله

اوغلان خـزینـه‌نـی یئییر مختصـر
قالماییر قیـزیل دان، گوموش دن اثر

اوْغلان‌دا باخ بئله بدخرجلیک‌واردی
تئـز ـ تئـز پاپاغینی رهین قوْیاردی

آتا پول ییغاندی ، اوغول خرجله‌ین
آتا آج قالانـدی ائـولادی یئیه‌ن

گئـجه‌نـی یاتماییب آتا ایناه‌ییـر
سحر اوغلو گوْلوَب اونا سؤیله‌ییـر

یئمگه ، ایچمگه صرف اوْلونار زر
ایسترقیزیل ساخلا، داش ساخلا ایستر

قیزیلی انسانلار چیخاریر داش‌دان
یئسین، گیزلتمه‌سین یاردان‌یولداش‌دان
دونیا گؤرموش‌لرین اللرینده زر
بیر پارچا دگرسیز کسسگه بنزه‌ر

ائتسن عائله‌نله سن یامان رفتار
سنین اؤلومونو ایسته‌یر اونلار
دام‌دان دا ییخیلیب ازیلسن اگر
چکمز سنین اوچون عائله‌ن کدر

هر خسیس وارلی‌کی،قیزیل ییغان‌دیر
خزینه اوستونده یاتان ایلان‌دیر
باشینده اولماسا خسیسین ایلان
ییغدیغی ایل‌لرجه قالمازدی · اینان

اجلین قیلینجی ایلانی کسر
اؤزگه‌یه یئتیشر او خزینه‌لر
ییغما قاریشقاتک، دونیادا کئف چک
قبر ایچینده سنی قوردلار یئیه‌جک

«سعدی» نین سؤزلری‌بیر‌نصیحت‌دیر
اونون هر کلمه‌سی درین حکمت‌دیر
یازیق او شخصه‌کی، سئومیر نصیحت
نصیحت سئوه‌نلر قازانار ثروت

***

«یاخشیلیغین سونو»

بیر گنج بیر قوجایا حرمت ائتمیشدی
کرم گؤسترمیشدی، خدمت ائتمیشدی
بیر گون بدبختلیگه دوشدو بوجاوان
اونو اؤلدورمگه گؤندردی سلطان

ییغیشیب هریاندان گلدی آدام‌لار
دولدو باشدان - باشا، کوچه‌لر، دام‌لار
قوجا گؤردو او گنج اولوبدور اسیر
باشینین اوستونو جلّادلار کسیر

عالیجناب شخصه اوره‌گی یاندی
چونکی او ناحورمت ائده‌ن جاواندی
شیون‌قوپاردی کی،حیف،اؤلدوسلطان
قالدی حکومت‌سیز، حاکم‌سیزجاهان

قیلینج چکمیش تورک‌لر بونو ائشیتدی
شاهین اؤلومونه تأسّف ائتدی
هامینین گؤیلره قالخدی فریادی
ووروب‌اوز - گؤزونه اونلار آغلادی

باش‌لاریندا آلوو دیل‌لرینده آه
گلدیلر ، گؤردولر سلامت‌دیر شاه
آرادان چیخارتدی بو گنجی تدبیر
عاغیل‌لی قوجانی توتدولار اسیر

غضب‌له شاه دئدی: سؤیله کؤروم سن
اؤلوم دیله‌میسن منیم چین نه‌دن

قوْجا جاواب وئردی: سلطان ساغ اوْلسون!
سنین حکمتینله بو جاهان دولسون

من یالاندان دئدیم اؤلوب حؤکمران
اؤلومدن قورتولدو بیر یازیق انسان

بو سؤزلر سلطانین خوشونا گلدی
قوْجایا دینمه‌دی قلبی کؤوره‌لدی

اؤز قوْیدو قاچماغا او یازیق جاوان
ایسته‌دی اؤلومدن اوْ قورتارسین جان

بیری دئدی ؛ کیمسه اجل‌دن قاچماز
اؤلومدن کیم سنی ائیله‌ییب خلاص؟

جاوان بو آداما سؤیله‌دی کی، من
قورتارمیشدیم یازیق قوجانی درد دن

چتین لیک‌ده توتدو اودا الیمدن
اوْدور خلاص اولدوم واختسیز اؤلومدن

توْخومو انسانلار سه‌پیر توْرپاغا
بیر گوْن اوْتورپاق‌دان محصول ییغماغا

سن ائشیتمه‌میسن بو سؤزو یوْخسا
بیر دئوی اؤلدرروب کیچیک بیر عصا

بو بیر حدیث دیر کی ، دئییب مصطفی
بخشش دفع ائیله‌ییر انسان دان بلا

***

« آری‌لار »

زهرلی آری‌لار ائوه دوْلموشدو
بو ایش‌دن کیشی چوْخ غمگین اوْلموشدو

آرواد دئدی: کیشی، گل توْخونما سن
آری‌لار بو ائوی ائدیبدیر مسکن

کیشی چیخیب گئتدی، آری‌لار بیردن
آخیشیب آروادی سانجدی یئر - یئردن

آرواد داما چیخیب ائیله‌دی فریاد
قیشقیریب اریندن ایسته‌دی امداد

کیشی دئدی : آرواد ، ائیلمه ناله
سن سالدین اؤزونو بو آغیر حاله

سن دن بیر یاخشیلیق گؤرسه‌ده آلچاق
سنه یامانلیغی آرتیرار آنجاق

سن خلقی اینجیدن بیر ظالیم گؤرسن
وور قیلینجلا، دوشسون باشی بدن دن

دؤیوش واختی عسگر نئیی نئیله‌یر
بیر نیزه مین نئیه اولار برابر

بو مثل چوخ گؤزل دئییلیب بی‌شک
تپیک ووران آتا آغیر یوک گره‌ك

ایت ندیر کی ، اونا آچاسان سفره
کوپکچین بیر پارچا سوموك آت یئره

پیشیگه خوش باخسان گؤیرچین قانار
جاناوار بسلەسن یوسیفی ییرتار

یاخشیلیق ائیلەسه گؤزتچی هئچ کس
اوغرونون الیندن راحاتلیق گؤرمز

یاخشی لایق اولار مالا، حرمته
یامان دوشەلیدیر درده، ذلته

اگر بیر بینادا اولماسا اساس
گؤیه یۆکسلسەده فایداسی اوْلماز

***

« سخاوتین گۆجو »

بیردفعه کئچیردیم یول قیراغیندان
بیر قوْیونو آپاریر گؤردوم بیرجاوان

دئدیم اؤزخوشویلا قوْیون یول گئتمیر
آرخانجا قویونو چکیر بو کندیر

آنسیزین گنج اوغلان قوْیونو آچدی
قوْیون یئنه اونون دالینجا قاچدی

قویوْنو گوْنلرجه بسلەمیشدی گنج
سئویب محبّتله بسلەمیشدی گنج

یانیندا کئچمیشدی کؤرپەلیک چاغی
سانیردی قوْینونو آنا قوجاغی

گنج دئدی: بوکندیر چکمەییر اوْنو
وئردیگیم یئملردیر اگن بوْینونو

فیله یاخشی باخسا اگر بیر فیلبان
فیل هجوم ائیلمز اونا هئچ زامان

کؤپەیه یال وئرسن تانییار سنی
کرمله یاسارسان گوجلو دوشمنی

ایکی‌گون یئم وئرسن شیرآرام اوْلار
اۆستونه آتیلماز سنه رام اوْلار

***

« تمثیل »

یاخشی سؤیلەمیشدیر بهرام حؤکمران
صحرادا دگنده یئره آتیندان

امریمده اوْلمادی منیم بوکؤهلن
سۆرۆدەن باشقا آت توتمالییام من

دجله ساکت ایکن باغلا سدّینی
جوشاندا آزماسین او اؤز حدّینی

کمندینه دوشدو قورد، وئرمه آمان
اؤلدورآزاداوْلسون سورون قوْرخودان

گؤزلمه سجدەنی آزغین ابلیس دن
یاخشیلیق گؤزلمه هئچ زامان پیس دن

ساخلا دوشمنینـی سن انـدیـشه‌ده

اولسون دئوین یئـری گره‌ك شیشه‌ده

ایلانا راست گلسن آختارما آغاج

باشینـی داشلا از تاپمـاسین علاج

قلـم اهلی بدخواه اوْلورسا اگـر

قلـم دئییل تـوتـور الینـده خنجر

قانون سوزایش گؤرور اگر بیروزیر

سنی اوْدا سالیر تؤکدوگو تـدبیـر

دئمه بئله وزیر اوْلکه‌مه بس‌دیـر

سارای‌دا ساخلاماق اوْنـو عبث‌دیر

« سعدی » نیـن سؤزونه ائیله‌سن عمل

[illegible] اوْلار مؤحکم بیر تمل

***

اوچونجو فصیل

« عشق حقینده »

« سمرقند گؤزلی »

واردی سمرقندده اینجه بیـر دلبـر

دوداقلاری بال‌دی ، سؤزلری شکر

گونشه بنـزه‌ردی او صاحب جامال

حسنو گتیره‌ردی دینـه میـن زاوال

دونیـا یارانان‌دان بئـله بیـر آفت

هله گؤرمه‌میشدی هئچ یئرده خلقت

یول گئده‌نده هامی اوْنـا باخیـردی

عشقی کؤنول‌لری اوْدا یاخیـردی

اونـو بیـر عاشیقی ایزله‌ین زامان

آجیقلی باخاراق دئـدی اوْ جاوان

ای آزغین من سنه وورولموشام می ؟

یا سنین توْرونا دوشن قوشام می ؟

گئری دؤن سن منی ایزله سن اگر
خنجریمله قانین تؤکولر هدر

بیریسی سؤیله‌دی: او قیزدان ال‌چکک
گئت، آختار اؤزونه باشقا بیرچیچک

سانمیرام چاتاسان بیرگون مرادا
قانین اینیب گئده‌ر سنین آرادا

صداقتلی عاشیق دوشوب ملاله
قوپاردی اوره‌کدن یانیقلی ناله

دئدی : یارقیلینجی منی محو ائتسین
آل ـ قانیم قوی آخیب تورپاغا گئتسین

دوشمنین یانیندا دئییلسین باری
بونو اؤز الیله اؤلدوروب یاری

آییریم گئتسه‌ده اؤز سئودیگیمدن
آیریلا بیلمرم بیر دقیقه من

منه سؤیلمه‌کی ، سئومکدن چکین
گل اؤزون بو سؤزو دئمکدن چکین

قانیمی تؤکسه‌ده دلبر سئوگیلیم
یئنه راضی قالار، اینانکی ، قلبیم

یاندیرسا آتشده گئجه‌لر منی
خوش عطری دیریلدر هرسحر منی
سئوگی مئیدانیندا دوران قوچاقدیر
سعدی عشق یولوندا اؤلسه‌ده ساغدیر

« محبّت »

خوشدور محبتین سئوینجی ، غمی
خوشدور یارالاری ، خوشدور ملهمی

سئومه‌لر ایسته‌مز شاهلیق ، سلطنت
صبرله ، اومیدله یاشایار فقط

عشقین باده‌سینه کیم وئریب کؤنول
آجیلیق دویسادا ائدیب تحمّل

عاشیق‌لره «**مئی**» ین‌خوماری خوشدور
گولزارین‌هم گولو ،هم‌خاری‌خوشدور

دوست یولوندا صبر سانما زهردیر
دوستون زهری ده دوستا شکردیر

عشقین سرخوشونو قورخورتماز کدر
دَوَه مست اولاندا یاخشی یول گئده‌ر

عاشیقه خوش اولور دوشسه‌ده بنده
قورخماز باغلانسادا عاشیق کمنده

سئوه‌ر تنهالیغی عشقین سلطانی
اونا خوش گؤرونر عشقین هرآنی

دیریلیک سویودور سئوگی ظلمت ده
بؤیوک معمالار وار محبّت ده

بیت‌المقدسه بنزه‌ییر عاشیق
خارابا اولسا دا ساچیر نور ، ایشیق

عاشیق‌لـر بنـزه‌مـز ایپک قوردونا
یانار پـروانـه تک عشقین اودونا

عاشیقـین یـانیـنـدا اولسـا دلارام
یانارسوسوزلوق‌دان قلب، اولماز آرام

سوسوزلوق عاشیقین دئییل نیسگیلی
سؤنمز عشق یانغیسی آخیتسان نیلی

تورپاق‌دان یارانمیش اینجه بیر صنم
آلیـر آرامینی وئریر غصـه، غم

اویاقلیـق‌دا سالیـر فتنـه‌لـر خالی
یوخودا اینجیـدیر سنی خیـالـی

حؤرمتله اؤپورسن آیاقلارینـدان
یارسیز هئچ گؤرونر گؤزونده جاهان

سئوگیلین **ائده‌نده** قیـزیل‌دان حـذر
سنین نظـرینـده تورپاق اولور زر

جانان سیز قلبینی سنین هئچ بیر کس،
اوخشاییب بیر آن دا اوودا بیلمـز

گؤزوندور منزیلی سئویملی یارین
گؤز یومسان قلبین‌ده اولور دلدارین

عاشیق‌سن‌قورخمازسان‌رسوااولماقدان
جانانیـن یولوندا فـدا اولمـاقدان

جـانینـی وئـره‌سن ایسته‌سه جانان
چکسه قیلینجی کئچـرسن باش‌دان

عشقین بیناسی کی، بئـله هاوادیـر
فتنـه‌لـر ساچاندیر، فـرمانروادیـر

حقیقی عاشیقلـر عشقین بحرین ده
طـوفـانلار قوپسادا اوزه‌ر دریـن ده

عاشیقی مست ائدیر عشقین ناله‌سی
عاشیقچین بیـر حج‌دیر عالمین سسی

جانان اولان یئرده نه‌یه لازیم جان
جانانلا خوش اولور عاشیقه جاهان

طبیبلر عاجزدیر عشق علاجیندان
عاشیقین دردینـه تاپیلمـاز درمـان

عاشیق حقیقته، حقـه تئـز قـوشار
عشقین شرابیله مست اولوب یاشار

ازه‌لدن، الست‌دن بیرسس یوکسه‌لیر
عشقین فریادی‌دیر هر زامان گلیـر

عاشیقه تنهالیق اولور دائم خوش
آیـاغـی توپراق‌دیر اوره‌گی آتش

عاشیق نعـره چکسه یئردن قوپار داغ
ناله‌سینـدن اولار شـهرلـر تورپاغ

عاشیق گاه داش کیمی ائیله‌یر سکوت
گاه دؤنور کوله‌گه، گاه اولور بولود

سحرلر یاش آخیر اونون گؤزوندن
سانکی سئل‌لر آخیر گئدیر اوزوندن

عشق یوْلوندا چاپـر گئجه آتینی
محبتّدن آلیـر قـوْل ـ قـانـادینـی
سئوه‌نی جذب ائدیر سئودیگی نگار
اوخشاماز قلبینی باشقا بیـر دلدار
گئجه‌سی گوْندوزدور، گوْندوزو گئجه
محبت اوْدونـو سانیـر اگلنـجه
عاشیقلـر اونودور ایکی دونیـانی
عاشیقین سئودیگی جاناندیر جانی

***

« پالتاری یانان گؤزه‌ل »

مجلس ده رقص ائدیر اینجه بیر دلبر
اوْنا مفتون اولور بوْتون گوْنوللر
دوْنونون اتگـی بیـردن اودلانیـر
اوْنـو سئوه‌نلرین قلبی تکْ یانیـر
جانان کـدرلنیـر ، اولـور پریشان
اونون بوحالینی گؤروب دوستلاردان
بیری سؤیله‌ییر کی؛ پالتارین چین‌سن
نیچین درده دوشوب کدرلنیرسن
سنین بیـر اتگیـن یانیبسا منیـم
اوْد دوتوب یانیبدیر بوْتون خرمنیـم

سئونلـر بیـرجاندیر ایکی بدن ده
یار یولوندا یارین واری گئده‌نده
اوْزونو دوشونوب چکمز غم ، کدر
عشقینی دوْشونر سئویملـی دلبـر

***

« حقیقی عاشیق »

خاطیریم ده دیرکی بیرجاوان اوغلان
صحـرایا قاچمیشدی حالی پریشان
هجریندن آتاسی دوشموشدو درده
یوخوسوز قالیردی ایل گئجه‌لرده
ائلـدیلـر اوْغلانا دوستلار مذمت
دئـدی : ائیلمه‌یین سیز منـه تهـمت
یار چاغیردی، اوْلدو مسکنیم صحرا
اولمـارام هئـچ کسه داهـا آشنا
حقیـن جمـالینـی گؤره‌ندن بـری
بیـر خیال سانیرام بوتون گؤیلری
پریشان عاشیقچین بیـر اولور فلکْ
یـا دئـو بیل عاشیقی ، یـا دلبـر ملکْ
سئونلـر عشق ده اوْلور پـری تکْ
لاکن وحشی کیمی حیات سوْرور تکْ

اوْلور الی گؤدەک ، قولو قووەتلی
اؤزو سرخوش اولور سؤزو حکمتلی

بعضاً بیر گوشەدە تنها دوْلانیر
بعضاً بیر مجلس‌دە اوْدلانیب یانیر

نە قوْرخور کیمسەدن،نە سئودا بیلیر
حیات عالمینی او رؤیا بیلیر

اوْلور عاغلی ، هوشو چوخ پراکندە
دینلەمیر نصیحت تهمت ائدەندە

اؤردک‌لر باتارمی دریادا مگر ؟
یاناندا قوْرخارمی اوْددان سمندر ؟

عاشیق‌دا چوخ اوْلور صبر و حوصله
گزیر صحرالاری اوْ ، متانت‌له

یاپینیر هر زامان خلقین گؤزوندن
دانیشماق ایستەمیر اصلا اؤزوندن

میوەلی بیر باغ‌دیر گتیریر چوخ بار
حیات عالمیندە دئییل گوناهکار

عاشیق‌دیر صدف‌دە پنهان میرواری
جوشمابیر دریا تک گوْر دالغالاری

خوشبخت‌سن قاچما اوْل، عاشیقە همدم
عاشیق دئو جیلدیندە دئییلدیر آدم

انسانلیق دئییل‌دیر سوْموکله، اتله
انسان گؤزەل اولماز گؤزەل صورتله

عاشیق بیرسلطان‌دیر چوخ قدرتی وار
اوْلماز هر کنیزە ، قولا خریدار

شئهین هر داملاسی اولسایدی گؤهر
اینجی‌دە گؤهردە اولمازدی دگر

عاشیقچین‌ان اوجا داغلارپست اوْلور
بیر داملا شرابلا عاشیق مست اوْلور

قوْرخماز عشق یوْلوندا کئچسین جانیندان
عاشیق حق‌دن دؤنوب قاچماز بیرجه آن

***

« سوسوزلوقدان اؤلن »

بیری سوسوزلوقدان جان وئرەن زامان
دئییردی سوشبختدیر سودا بوغولان

بیریوْلچوسوْروشدو: فرق‌وارمی‌بوندا؟
یا قورودا اؤلسون آدام ، یا سودا ؟

جان وئرەن دئدیکی ، مقصد باشقادیر
منیم سوسوزلوغوم آنجاق عشق‌دیر

عاشیق اوْل ، جانانین اتگیندن توت
جانینی قوربان وئر ، عالمی اونوت

او زامان آلارسان سن گؤزەل جنّت
محبّت یوْلوندا چکسن اذیّت

کندلی توم سپنده چکیر چوخ ذلت
خرمن زامانیندا آلیـر بـول نعمت

***

« گلینین شکایتی »

قوْجایا شیکایت ائـدیب نـوجـاوان
گلین ، دئدی : اریم . دئییل مهربان
کئچیر بـو اوْغلانلا حیاتیم آجی
کئچیر هر دقیقـه م ، ساعاتیم آجی
بـو منزل ده واردیر چوخلو یاشایان
هئچ بیری منیم تکٔ دئییل پریشان
ائـله مهـربـاندیـر آروادلا اری
ایکی جاندا یاشیر بیـر اوره‌کلری
اریم بیـر دفعـه ده اوْزومه گولمز
حالیمی سوروشوب ، دردیمی بیلمز
دونیا گؤرموش قوْجا بونو ائشیتدی
اوّلجه بیـر آنایـق خیـالا گئتدی
سوْنرا سؤیله‌دی‌کی، ار اوْلسا گؤیچکٔ
آی قیزیم، سن اوْنون جفاسینی چکٔ
مادام‌کی تاپمازسان ائله بیـر گؤزه‌ل
گره‌ك اوْزمه‌یسن او گؤزه‌ل دن ال

قلبینی اوخشایان جانان دان قـاچما
سنه حیات وئره‌ن انسان دان قـاچما

***

« مَرو » لی طبیب

واردی پری اوْزلو بیر طبیب (مرو) ده
قامتی ، دوروشو اوْلمازدی « سرو » ده
عشقین خسته‌سینه قاراگؤز دلبـر
باخیب احوالیندان توتمازدی خبر
حکایت ائیله‌یـر دردلی بیـر غریب
« جذب ائتدی بیر زامان منی بوطبیب
دئییردیم : مبـاداکی ، مـن ساغالیم
اونو گؤرمکٔ اوچون من خسته قالیم
چاتماز عشقه عاغلین گوجو ، قدرتی
محـبّت یـاشـادیـر ابـدیّتـی

***

«مجنون» ون سؤزلری

بیر نفر مجنونا دئدی : نیچین سن
لیلی‌نین کویونا داها گلمیرسن ؟

سنه یادکیمی‌دیر نازنین «لیلی» ین
یوْخسا سئوگیلینه قالماییب مئیلین ؟

بو سؤزدن آغلاییب مجنون اینله‌دی
ائی خواجه، یاخامدان ال گؤتور، دئدی

یارالی کؤنلومو چکیبلر دارا
یارامین اوْستوندن گل وورما یارا

سانماکی، لوزاقلیق صبیردن اوْلور
ائله اوزاقلیق وار جبیردن اوْلور

دئدی مصاحبی : ای وفالی یار
لیلی‌یه بلکه بیر سفارشین وار ؟

مجنون سؤیله‌دی کی، دوست اوْلان یئرده
گل، منیم آدیمی سن چکمه بیرده

***

«سلطان محمود و آیاز»

غزنه سلطانینا دئدی بیر نفر
منجه آیاز دئییل او قدر دلبر

گؤزه‌ل عطری، رنگی یوْخسا بیر گولون
یئرسیز سانیلماز می عشقی بولبولون؟

ماحمودا بو سؤزلر یامان توخوندو
گؤزلرینده اونون کدر اوخوندو

دئدی : جذب ائتمه‌ییر قدّ و قامتی
خوش گلیر آیازین منه خصلتی

دره ده ییخیلدی دوه بیر سحر
صاندیق‌دان تؤکولدو یئره اینجی‌لر

سرعتله آتینی ماحمود سه‌ییتدی
میرواری داغیلان دره دن گئتدی

نؤکرلر گؤردولر گئدیبدیر سلطان
هامی قاچدی ییغسین میرواری، مرجان

شاهین آرخاسیندا آیاز قالدی تک
شاه گؤرونجه اوْنو اوْلدو سئوینجک

دئدی: سوْنبول ساچلیم، او اینجی‌دن سن
نقدر توپلاییب ییغا بیلمیسن ؟

آیاز دئدی : گلدیم سنین دالینجا
منه مین گؤهردن دوستلوق‌دور اوجا

نه‌یمه لازیمدیر میرواری اینجی
شاهین خدمتی‌دیر کؤنول سئوینجی

چوخ یانلیش اولاردی طریقت اهلی
حق‌دن اوزدؤندرسین، حق بیلسین جهلی

دؤستدان گؤزله‌ییرسن اگر سن نعمت
دؤستلوق دئییل سنی جذب ائدیر ثروت

هر انسان طاماهچین آچسا آغزینی
ائشیتمز قلب ایله غئیبین رازینی

حقیقت بزه‌کلی اوتاغا بنزه‌ر
طاماه کارلیق توزا، تورپاغا بنزه‌ر

نه‌قده‌ر ایتی اولسا گؤزلری
گؤره بیلمز انسان توزاناق یئری

***

« تمثیل »

« آتش بؤجک » ینه دئدیلر کی: سن
نیچین گوندوز چیخیب ایشیق وئرمیرسن؟
او، جاواب وئردی کی، دوستلار، گوندوزده
اولورام هر زامان من باغدا، دوزده
لاکن گونش چیخیر پارلاییر گؤیلر
منیم وارلیغیمدان گؤرونمور اثر

***

« پروانه‌نین عشقی »

بیری پروانه‌یه سؤیله‌دی کی: سن
حالینا مناسب یار سئومه‌میسن
گل سالما اؤزونو چتین یوللارا
شامین عشقی هارا، یازیق سن هارا
سمندر دئییلسن، آتشه گیرمه
ایگیدلیگین یوخدور، دؤیوشه گیرمه
گونش گؤرسه قاچار یاراسا، دورماز
عاغیللی اؤزوندن گوجلونو وورماز
عاغیللی دوشمنی سئومز هئچ زامان
دوست اولماز دوشمن له‌عارفلر، اینان

اگـر جانین یانیب گئدیرسه هـدر
کیم دئیه‌ر یاخشیدیر توتدوغون ایشلر؟
شاه دان قیـز ایسته‌سه اگر بیرگدا
دؤیولوب قوْوولار، باش‌توتماز سئودا

شاه‌لار مجلسینـی بـزه‌یـن نـگار
سـنه وورولار می، اوْلار می دلدار؟
سانمـا کی ، شام گلیب بئله مجلسه
اویار سنین کیمی یازیـق مفـلسه

بوْتون مجلس‌لـری ایشیقلاندیرار
زاواللـی ، او سنی اوددا یاندیرار
یانیقلی پروانه جاواب وئردی : من
قورخمورام‌یاناماق‌دان، اوْددان، آتش‌دن

قلبیمده خلیل تک بیـر آتشیم وار
بو آلوْو گؤرونور گؤزومه گولزار
سانمـا اتگینی چکیـر جانانیـن
سئوگیسی آیریلماز قلبی‌دیر جانیـن

سانمـا اؤز رأییمله گیـریره‌م اوْدا
عشقین زنجیری‌دیـر منیم بوْینومدا
سانمـا یالنیز ایندی آلوْولانمیشام
اوْددان اوزاقـدادا اوْدا یانمیشام

سئوگیـلی عاشیقه ائیله‌ینـده نـاز
عاشیق زاهدلرین سؤزونه اویماز

دْوستون آیاق‌لاری آلتیندا اؤلسم
بونو عیب سانار هانسی بیر سرسم
جانانیـن یوْلوندا گئتسه‌ده جانیـم
وار اوْلسون قوْی منیم دلبر جانانیـم

اگـر یانماغیم‌دان خوشلانیرسا یـار
قوْی‌منی یاندیریب کول ائتسین اوْدلار
دئمه کی ءاؤزونه بیـر همـدرد آرا
کؤنول وورولموشدور سئودیگیم یارا

بـو اوْنا بنـزه‌رکی ، عقرب سانجانا
دئسینلر ایله‌ییب دوشمه هیجـانا
هـر کسه نـصیحت اثـر ائیلـه‌مز
اوْنا دیل تؤکمک‌ده عبث دیر ، عبث

جیلـوْوو الینـدن گئـده‌ن یـازیغـا
دئمه آستا یئـری ، باتارسان زیغـا
بو سؤز « سندباد » دا دئیلیب گئرجك
کی،سئوگی آتش‌دیر،هوس‌بیر کولك

کولك‌دن آتشین قووه‌تی آرتـار
پلنـگی وورارسان حدّتی آرتـار
اؤزگه‌یه یامانلـیق ائیـله‌سن اگـر
آخیردا سن اؤزون چکرسن ضرر
چالیش سن اؤزوندن گؤزل یار آختار
اؤزون تک انسانلا سورمه روزگار

خودپسند یار تاپار اؤزونه بنزه‌ر
خطرلی یئرلرده سرخوش‌لار گزه‌ر
سئودا یوْللارینا دوشدوگوم آندان
ال چکدیم دونیادان من باش‌دان، جان‌دان

حقیقی عاشیق‌سن، سن، باشیندان گئچ
باشیندان کئچمه‌ین عاشیق دئییل هئچ
ایندی کی، اوستونو آلاجاق اجل
قوی سنی اولدورسون سئودیگین گوزه‌ل!
مادام کی، دونیادا اؤلور هر انسان
قوی سنی اؤلدورسون نازلی بیرجانان
مادام بیرگون سنین چیخاجاق جانین
آیاغی آلتیندا چیخسین جانانین

***

«شام و پروانه»

یوخو گؤزلریمدن چکیلدی آخشام
اشیتدیم پروانه دئدی کی: ای شام
من عاشیقم، یانسام اگر روادیر
سنین یانماغیندا نه معنا واردیر؟
شام اونا سؤیله‌دی، ای هاواداریم!
الیمدن گئتمیشدیر سئویملی یاریم

بال کمیی او شیرین یاریم گئده‌نده.
فرهاد تک یانارام اؤدلارا من‌ده
شام‌ین سئل‌لر کیمی داشغین‌دی دردی
گؤز یاشی اوزوندن آخیب گئده‌ردی
دئییردی: باخما کی، نور ساچیرام من
گؤر نئجه یاش آخیب گئدیر گؤزومدن
هنرین دئییل‌دیر سنین محبت
سن‌ده نه صبیر وار، نه‌ده کی جرأت
سنین بیر قانادین اود توتور آنجاق
من باشدان - آیاغا اوْدلانمیشام، باخ
سن کیچیک شعله‌دن قاچیرسان آخشام
منسه دایانمیشام، یانیرام تامام
گئجه کئچمیشدی کی، باخ، بیردن- بیره
سؤندوردو شامی‌دا بیر پریچهره
شام باشی توستولو، کدری داشغین
دئییردی: باخ، سوْنو بئله‌دیر عشقین
عاشیقلیق ایسته‌سن اگر سن، اوْدلان
محو اوْل، عشق اوْدوندا آخیرادک یان
عاشیقین قبرینده آغلاماق بوشدور
شادلیق ائت کی، اؤلوم عاشیقه خوشدور
حقیقی عاشیق سن اوْلما مرض‌سیز
یاشا «سعدی» کیمی کین‌سیز، غرض‌سیز

باشینـا اوْد یاغسا هریاندان اگـر
چکینمز مئیداندان یئنه ایگیـدلـر
چکینسین گیـرمه‌سین دنیـزه انسان
گیردی قوْرخوتماسین گؤزونوطوفان

***

دوردونجو فصیل

« تواضع و ساده‌لیك حقینده اینجی »

بولوددان دنیزه دوشدو بیـر داملا
اونـو اوتاندیردی ساحیل‌سیز دریا
دئدی : دریا اولان یئرده نه‌یم من ؟
دریانین یانیندا هئچ بیر شئیم من !
داملا کیچیکک‌لیگین بوْینونا آلدی
بیر صدف داملانی قوْینونا آلدی
گون گلدی بوداملا بیر اینجی اوْلدو
دلبـر گوْزه‌ل‌لرین سئوینجی اوْلدو
ساده‌لیکک گؤستریب داملا آلچالدی
اوْدورکی آخیـردا بئله اوجالدی

« یوْخسول فقیه »

کؤهنه پالتار گئتمیش فقیه دئییرلر
قاضی‌نین ائوینه گلدی بیر سحر

کئچدی یوخاریدا اگلشدی قاضی
اونون بو حالیندان اولدو ناراضی
معـــرف یاپیشیب اتـکـلـرینـدن
دانلاییب کیشینی اونا دئدی : سن
بیلمیرسن یوخاری دئییل‌دیر یئرین ؟
آخی یوْخدو سنین قیمتین ، قدرین
یاکئچ آشاغی‌یا، یاچیخ-گئت بوردان
یئـری رتبـه‌سیله توتور هـر انسان
منیم سؤزلـریمـه داها نه حاجت
یئـرینی بیلمـه‌یـن چکـر خجالت
موقعینـی بیلیب آنلارسا هـرکس
خوار اوْلوب یوکسک‌دن آشاغی ائنمز
پنجه‌ن یوْخدورسانما اؤزونو آصلان
بؤیـوکلوك هرکس‌چین دئییل‌دیر آسان
یوْخسول‌عارف گؤردو ایش‌دوشوب‌لنگه
طالعـی گیـریشیب اوْنـونلا جنـگه
گؤزوندن‌اوْدچیخدی، باشیندان‌توْستو
آشاغی طرفـه کئچـدی ال - اوْستو
مجلس‌ده فقیـه‌لـر گیریشدی بحثه
گوْروْلتوقوپاریب وئردی سس - سسه
فتنه قاپیسینی آچیب یئـر - یئـردن
قاریشیقلیق دوشدو آرایـا بیـردن

جنگی خوروزکیمی هامی ووروشدو
قیشقیریب حدّتله ، قاباردی ، جوشدو
بیـری سرخوش کیمی غضبله‌نیردی
بیـری گؤیه قالخیب یئـره ائنیردی
ایشه سالمیشدیلار ائلـه بیـر دویون
اوْنـو حل ائیله‌مک دئییلدی ممکن
کؤهنه پالتار یوْخسول آشاغی باشدان
شیرکیمی میـدانـا آتیلـدی او آن
دئدی : ای قانون و شریعت اهلـی !
داوادان ایش چیخماز بوراخین‌جهلی
دلیل‌ده ، ثبوت‌دا اوْلور گوج قووه‌ت
قانون اوْلان یئرده ایش گؤرمز حدّت
بیلین کی، منده‌ده وار توپ‌لا چوْگان
دئدیلر، چیخ‌دانیش، بوسن، بومئیدان
قاباغا یئرییب عارف تمکیـن‌لـه
دانیشیب قلب‌لـری او ، آلـدی الـه
اوْلـدو ثبوت‌لاری او قـده‌ر محکـم
بـوتـون داوالارا چکیلـدی قلـم
هریاندان دئدیلر اونا : آفـریـن !
دوْغرودااندا وارمیش بؤیوک هنرین
عارف سؤز آتینی ائلـه اوْیناتدی
قاضی ائششک کیمی پالچیغاباتدی

ساریغی گؤندەردی اوْنـا حؤرمتله
مرحمت گؤستریب ، دئدی شفقت له

باغیشلا بیلمەدیـم من هنـرینـی
آشاغیـدا ساندیم سنین یئـرینـی

وار کـن سنده بئـله بیلیک ، معـرفت
یئـریـن یوخاریدا اوْلمالی ، البت

معـرّف ساریغـی اوْنـا وئرەنـدە
عارف اشارەایله سؤیلەدی : من دە

اوْلماییبدیر اصـلا تکبّـر ، غـرور
ساریغی باشیما قوْیمـا ، کنـار دور

گؤرسەیوْخسول دوْستلار ساریق باشیمدا
آزاد نفس آلا بیلمـز قـارشیمـدا

منـی رهبـر بیلیب ائتسەلر حؤرمت
یوْخسوللار گؤرەرلر مندن حقارت

زردن یا پالچیق‌دان دوزەلسین کوزە
بولاغین سویو بیـر گؤرونر بیـزە

عاغیل دئییل زرلی ساریغـا باغلی
کیشینین باشیندا اولمـالـی عاغلی

باشدان بؤیوکسەدە کدو ، بالقاباق
باشلاء یندابئیین یوْخدور هئچ آنجاق

اؤیـونمـە ساریقلا ، ساققالینا سن
ساریق پامبیق‌داندیر ، ساققالین توْک دن

انسانا انسانلیـق وئرمەییـر جامال
بوْت گؤزەل گؤرونور آنجاق اولورلال

انسانیـن اؤلچولر یئـری هنـرلـە
اوجالیب نحس اولما دؤنمە(زوْحل) ە

حصیـریـن قمیشـی اوجاسا اگـر
داها فایدالی‌دیر اوندان نئی ـ شکر

آردینجـا یوزکؤله گئتسەدە یئنـە
عاغلین یوخسا بؤیوك دئمزلر سـنە

بیر دگرسیز مونجوق باتمیشدی گیله
دئدی اونو اینجی سایان جاهیـله

ایپـگە ساریییب ائیـلەمە زرلـی
منی سن‌دن هئچ کس آلماز، آی دلی

علفین یانیندا اولسا یوز چیچك
یئنـە علف‌لیگی قالاجاق ، گئرچك

وارلی وارلا یاخشی گؤرونەز، بیشك
چولواطلس اولسا ائششك‌دیر ائششك

عارف کیشی دئدی اؤز بیلـدیگینی
یـودو سؤز سویویلا قلبیندن کینی

قلبی اینجیبەنین سؤزو اولور برك
سارسیلان دوشمنی ووراسان گرەك

دوشمنین بئیینی از فرصت وارکن
آپارار غـوباری فرصت اورەکـدن

قاضی بو سؤزلرین اوْلدو اسیری
گؤزونو یاشارتدی بؤیوک تقصیری
ایلیگینه قده‌ر بو سؤز ایشله‌دی
الینین دالینی محکم دیشله‌دی
یوْخسول عارف چیخیب گئتدی اوْتاقدان
گزدی کیمسه اوندان تاپمادی نشان
بؤیوک‌لر چکدیلر اوجادان نعره
کافر گؤیه اوچدو ، باتدیمی یئره ؟
نقیب سوْراقلاشیب قاچدی هریانا
دئدی، کیم راست گلیب بئله انسانا
دئدیلر : ائله شخص بیزیم شهرده
«سعدی» دیر ، یازدیغی بوْتون سؤزلرده
واردیر شیرین‌لیکله آجی حقیقت
اوْنا مین آفرین ، اوْنا مین رحمت

***

«عارف و سرخوش»

بئله سؤیله‌ییرلر ، سرخوش بیر نادان
توتوب بیر عارفین آرخالیغیندان
اوْنو یاخالاییب محکم ووروردو
عارف دینمه‌ییردی، ساکت دوروردو

یاخینلاشیب اونا دئدی بیر نفر
سن‌ده هئچ کیشیلیک یوْخمودور مگر؟
یومروق‌لا جاواب وئر سن‌ده آغزینا
خوش خصلت‌لی عارف سؤیلدی اونا
قیزغین آصلان کیمی سرخوش‌لا هئچ کس
ال به یاخا اوْلوب ووروشا گیرمز

***

«معروف حقینده حکایه»

معروف‌دا وارایدی بؤیوک معرفت
ساده انسانلار ائدیردی حوْرمت
دئییرلر بر کئ خسته یوْخسول بیرانسان
بیر دفعه معروفا گلیمشدی مهمان
اوْقدر ضعیفمیش باشی - داز قوْناق
جانی آسیلیمیش بیرتوْک‌دن آنجاق
بو کیشی معروفون ائوینده قالیر
گئجه آه و زاری گؤیه اوجالیر
ناله‌سیندن یاتا بیلمه‌ییر هئچ کس
خسته باشقاسینی دویماز ، دوشونمز
آجیلدی خسته‌نین سؤیوشلریندن
اینجیییر هامینین قلبی دریندن

او قدر اطرافا او هذیان ساچیر
فریادیندان بوتون ائو خلقی قاچیر
دایانماق طاقتی اوْلمور هئچ کس‌ده
بو ائوده بیر معروف قالیر، بیر خسته

گئجه‌لر یاتماییر معروف بیرجه آن
چوخ اذیّت چکیر اؤز قوْناغیندان
یوْخو اوْردو کیمی هجوم ائدینجه
معروفو برک یوخو توتور بیر گئجه

یوخویا دالاندا اونون گؤزلری
یاغدیریر خسته بو آجی سؤزلری!
بئله آلچاق‌لارا اوْلسون یوز لعنت
ناموس‌سوزدور اوْندا یوْخدور مرحمت

اگئینده اولسادا زاهد پالتاری
نه اعتقادی وار، نه‌ده ایلقاری
اوْ سرخوْش کی، آلیر یوخوسوندان حظ
یوخوسوز انسانین دردینی بیلمز

بیرجه آن گؤزونو توتموشدور یوخو
خسته دونقولدانیب سؤیدو معروفو
معروف سکوت ائدیب وئرمه‌دی جاواب
چکدی حرم اهلی خیلی اضطراب

آروادی معروفا دئدی: آی کیشی
گؤردونمو نانجیب خسته درویشی؟

قوْوگئتسین، ردّ اوّلسون، باشقا بیر یئرده
اولسون بیز قالمایاق غم‌ده، کدرده
یاخشیلیق، مرحمت یئرینده خوشدور
پیس‌لره یاخشیلیق ائیلمک بوشدور

حیف‌دیر آزغین‌چین یئرین، یاتاغین
بالیشی داش اوْلسون گره‌ك آلچاغین
یامانا یاخشیلیق ائتمه هئچ زامان
شوْرانلیق توْرپاقدا باغ سالار نادان

دئمیرم یاخشییا ائتمه مرحمت
اجلاف آداملارا ائیله‌مه حؤرمت
قابا آداملارلا ائتمه خوش رفتار
ایته پیشیك کیمی چکیلمز تومار

نانجیب انسانین اوُسته قلم چك
قدر بیلمه‌یندن یاخشیدیر کؤپك
آلچاق یاخشیلیغی دویماز، آنلاماز
نه وئرسن آلچاغا اونو بوزا یاز

ائله‌بیر آلچاغا منجه هئچ بیر کس
مرحمت گؤستریب یاخشیلیق ائتمز
معروفا آروادی ائده‌نده طعنه
دئدی، بو سؤزلری دئمه گل منه

اوْنون سؤیوشونو دینله‌مه‌گئت یات
خسته‌لیکدن یازیق اولمابیب راحات

درد اونا اوز وئریر دانیشیر بئله
دینمرم منده وار بؤیوك حوصله

خسته‌لیک ائیله‌ییب اوْنو بی‌قرار
نئیله‌یک بئله‌دیر خسته اوْلانلار
کئفین کؤك اوْلاندا، حالین خوش، گره‌ك
انسان خسته‌لرچین یاندیرسین اوره‌ك

جانسیز صورت اولسان‌سن طیلیسیم تك
اؤلسن آدین قالماز جان‌سیز جسم تك
کرم آغاجینی اکن آداملار
گوْن گلر گؤتوره‌ر اکدیگیندن بار

کیم تکبّر تاجی قوْیماسا اگر
حیات‌دا هر زامان او خئیر گؤره‌ر
هرکسده اولارسا غرور ، نادانلیق
خوار اولار او گؤرمز هئچ مهربانلیق

وارسادا کرخ‌ده چوخ مزارستان
معروفون قبری‌دیر دیللرده داستان

***

« لوْوغا شاگیرد »

بیرآز نجوم علمی بیلیردی بیری
لاکن واردی اونون چوخ تکبّری
قلبینده لوْوغانین باشیندا ، غرور
اوزاق یولدان گلیب او مغرور ـ مغرور

«کوشیار» یاردان بیلیك آلماق ایستدی
اوْنون مکتبینده اولماق ایستدی
لاکن غرورونو گؤروب معلّم
اوْنا بیرجه حرف‌ده ائتمه‌دی تعلیم

سفردن فایداسیز گئری دؤننده
بؤیوك غالیم اونا دئدی‌کی ، سن‌ده
یامان لوْوغالیق وار ، بدگومانلیق وار
بیلیک‌دن محروم‌دور بوتون لوْوغالار

بیللکدن باشینی دوْلو سانیرسان
اودور بوْش‌قاییدیب سن آلدانیرسان
اؤزونو «سعدی» تك بیلیک‌سیز بیلسن
معرفت ییغارسان سن خرمن ـ خرمن

***

« حاتم حقینده حکایه »

بئـله سؤیـله‌یـرکی ، حاتم کاردی
سانما بـو سؤزلرده حقیقت واردی

ویزیلتی قوپاریب میلچک ایلیشدی
بیر سحر هؤرومچک تورونا دوشدو
پوسقودادورموشدوساکت هؤرومچک
تؤرو قند دۆشونوب گلمیشدی میلچک

حاتم باخیب اونا دئدی : طاماه کار !
سانماکی، هریئرده شکر وار، قند وار
آخمـاق‌لار آلـدانار شیرنی‌یه، قنده
گؤرمز تؤرو ، گئدیب دوشر کمنده

بیری سؤیله‌دی ای: حق‌سئوه‌ن انسان !
بئـله ائشیتمیشم ، گویا سن کارسان
دویدون بیر میلچگین سسینی بئـله
بیـزیـم هامیمیـزدان داهـا دقت‌له
کیچیک ویزیلتی‌دان اوْلدون خبردار
سـنه بوندان بئـله دئییلرمی کار ؟
حاتم گۆلوب دئدی : عزیزیم منجه
کار اوْل قولاق آسما آنجاق بی‌وئجه

اؤزومو کارلیغـا وورماسایدیم مـن
خبـردار اولمازدیم اصـلا عئیبیمدن

ائویم‌ده کیم اولسا منه هم صحبت
منی کار بیلنـده ایتمـز حقیـقت
بوتون نقصـانیمی دئیه‌ر، چکینمـز
کار اولمـاسام یالتاق عئیبیمی دئمه‌ز
بیلسم خصلتیمده وار هانسی نقصان
درک ائدیب دوزه‌لده بیلرم آسان
پیس سؤز دینله‌ینده ائده‌رم حـذر
نـادان مجلسـینه ائتمـه‌ره‌م گوره‌ر
حاتم کیمی کار اوْل یالتاغا اویمـا
نالاییق سؤزلری درک ائدیب دویمـا

***

« لوْغمان حقینده حکایت »

دئییرلرکی ، لوغمان قارا صفت دی
گوْبود گؤرونوردو ، ظاهیری بد دی
بیری اؤز کؤله‌سی سانیب لوْغمانی
توتوب ایشه سالیر عارف انسانی
لوْغمان چوخ اذیّت، چوخ زحمت چکیر
بیر ایل‌ده کیشیچین بیرسارای تیکیر
هاردان ساکیشینین تاپیلیر قـولـو
توتدوغو ایش اوْنا گلیر قوْرخولو

یالواریر ، یاخاریر کیشی لوْغمانا
لوْغمان گولومسه‌ییب سؤیله‌ییر اونا

بیر ایل اوره‌گیمی ائیله‌میسن قان
بیر ساعاتا نئجه چیخاریم یاددان ؟
فقط تقصیریندن کئچیرم یئنه
خئیر ایشیندن ضرر گلمه‌ییب منه

سنینچین زحمتله سارای یاراتدیم
حکمت‌ده اؤزومده یوکسه‌لدیم، آرتدیم
منیم بیر کؤلم وار اوْنا بوگوندن
داها چتین ایشلر گؤردورمرم من

چکدیگیم زحمتی سالارام یادا
اونون حیاتینی وئرمه‌رم بادا
اذیّت‌چکمه‌سه بؤیوک چون هر کس
یانماز ضعیف‌لرچین ، اوْ قدیر بیلمز
اینجیین گوجلونون آغیر سؤزوندن
اینجیتمز ضعیفی هئچ‌واخت اؤزوندن

***

«حقیقی عاشیق»

بیر نفر « سعدی » تکث اوره‌گی ساده
وئریب بیرگوزه‌لچین کؤنلونو باده
دوشمنلن جفالار گؤروردو هر آن
کؤتکدن اوْلسادا اوْنون باغری قان

آجیقلانماییردی بو ایش‌دن آنجاق
کیمسه گورمه‌ییردی اوندا قاش‌ـقاباق
دئدیلر کی، عارین یوْخمودور مگر
سوسورسان دگدیکجه سنه کؤتک‌لر؟

دوشمن ضربه سینه مسکین‌لر دؤزه‌ر
الینی جانیندان عاجزلر اوْزه‌ر
عاشیق جاواب وئردی ائله سؤزلرله
او سؤزلر لاییقدیر یازیلسین زرله
کؤنلومون مؤلکونو توتموش محبّت
اوْردا یووا سالا بیلمز عداوت

***

«مرحمتلی قوجا و اوْغرو»

تبریز شهریندە بیـر قـوْجا واردی
گئجەلر یاتمـازدی اویاق قالاردی

بیر گئجە گؤردوکی ، کمندلە اوْغرو
دیرماشیر سرعتـلە دوز داما دوْغرو

او سس - کوٌی قوْپاریب خلقی اوْیاتدی
گلنـلـر آغاجا ، داشـا ال آتـدی

اوْغرو گؤروب آدام توتوب هریانی
قوْرخودا ، خطـردە قالیبدیر جانی

یالنیز بیـر طرفدن یوْلو آچیقـدی
سرعتـلە اکیـلیبْ آرادان چیخدی

یوْمشالیب قـوْجانین قلبی اوْلدو موم
دوٌشوندو اوْغرونو من ائتدیم محروم

قارانلیقدا دؤنوب باشقـا طرفدن
اوْغریویا یاناشیب دئدی، دوْستوم، من

سن‌دە‌کی جرئتـە اوْلموشام حئیران
هـلە گـؤرمەمیشم سنین تک انسان

ایگیدلیک ایکیدیر : بیری دوشمنی
مردلیک‌لە ازمکدیر ، ایکینجی، سنی

دوشمن بوٌروینده قاچماقدیر علاج
گرەک ائتمـەیەسن عؤمرونو تاراج

سندە وار دئدیگیم بو ایکی خصلت
هم‌چئویک‌لیك، هم‌دە یاخشی جسارت

خطادان ـ بلادان وار امین یئـریـم
کرم قیل گل گئدەک سنـە گؤستریم

او بیر سارای دیر کی، باغلی هریانی
هئچ کسین او یئـرە گلمز گومانی

قوْیوم بیـر - بیـرینین اوٌستە نئچە داش
چیخ منیم چیگنیمە سارایا دیرماش

الینە نە کئچدی اوْردان چیرپیشدیر
الی بوْش دؤنمکدن منجە بوْخوْشدور

شیرین دیلە توتوب قوْجا اوْغرونو
اؤز ائـوینـە طرف آپاردی اوْنـو

قلبی آچیق قوْجا ائـودە نە واردی
اوْغرویچون توللادی، اوْغرو آپاردی

دئدی: قاچ،دایانما، اوْلدومان،توستو
جانینی خطردن قورتار ال ـ اوٌستو

اوْغروقاچدی،قوْجاسس ـ کوٌی‌قوْپاردی
دئدی ، وار ـ یوْخومو اوْغرو آپاردی

اوْغرو دوْلو گئتدی، قوْجا اوْلدو شاد
کی ، بیـر آوارانی ائیلەییب دلشاد

یاخشینین الینـدن یاخشیلیق گلـر
یامان آدامی‌دا خوشبخت ایستـەیر

***

بئشینجی فصیل

« تسلیم و اطاعت حقینده طالع و قوّت »

اصفهاندا منیم بیر دۆستوم واردی
یامان دۆیوشکن‌دی ، هم‌ده عیاردی
خینا تک قیزارار قان‌دان خنجری
کاباب ائیله‌یردی اۆ دوشمن‌لـری

ترکینده اۆلاردی هرگون کامانی
قیغیلجیم ساچاردی پـۆلاد پیـکانی
ائـله دلاوردی ، ائـله قهـــرمـان
اونون قدرتیندن قۆرخاردی آصلان

ائـله‌کـی کامانلا حـربـه گلـردی
ووروب دوشمن‌لری ایکی بۆلردی
قالخانی دئشردی آتدیغـی پیـکان
سانکی قیزیل گۆلو دئشیر بیر تیـکان

گلسه‌یدی دۆیوشه نئـچه پهـلوان
اونون پنـجه‌سیندن قورتارمازدی‌جان
سئرچه تک چکیرتکه اۆولایار گزه‌ر
یانیندا ایگیـدلـر سئرچه‌یه بنزه‌ر

پلنگ‌لر اۆلموشدو بیـر اگلنجه‌سی
شیرلری ازیردی گوجلو پنجه‌سی
داغ تک ایگیدلرین او کمـریندن
توتسا قالدیراردی درحال یئریندن

زره گئییملی‌یه وورسا بیـر تیـر
یهـرلـه برابـر ایکی‌یه بـۆلـر
بئله بیـر پهـلوان ، بئله بیـر انسان
هله گۆرمه‌میشدی بو گئنیش جهان

عارف آداملارا ائده‌ردی حۆرمت
منـه‌ده قلبینـده واردی محـبّت
ایش بئله دوشدوکی ، سفره گئتدیم
او یاخین دۆستوما من وداع ائتدیم

عراق‌دان آیریلیب بیـر نئچه مدّت
من شام شـهرینـده ائتدیم اقامت
گاه‌راحاتلیق گۆردوم، گاه‌ذلّت‌چکدیم
اومیـدلـه یاشادیم ، اذیّت چکدیم

شام‌دا یاشاماقدا بئـزدیـردی منـی
ایستدیم یئنـه‌ده گـۆروم وطنـی

قضادان دگیشدی یئنه سفریم
عراق اؤلکه‌سینه دوشدو گوذریم

بیرگئجه دوشونوب خیالا دالدیم
او ایگید دؤستومو یادیما سالدیم

اونون هجرانیندان سیخیلدی اوره‌ک
دوشدوخاطیریمه کئچمیش دوز- چوره‌ک

گؤروش آرزوسویلا یؤلا دوزه‌لدیم
اصفهانا اؤنون یانینا گلدیم

گؤردوم کی، دؤستومون حالی‌یاماندیر
ایکی قات بؤکولوب، بئلی کاماندیر

قارلی داغلار کیمی آغاریب باشی
آخیر قوجالیقدان گؤزونون یاشی

قووه‌تلی قلبینه داغ چکیب فلک
اؤنون ال- قوٌلونو باغلاییب فلک

چیخاریب باشیندان غرورو دؤوران
هنری قالماییب اوٌلوب ناتوان

دئدیم کی، آصلانلار اؤولایاردین‌سن
قوجا توٌلکو کیمی ندن دوشگون‌سن؟

گوٌلوب جاواب وئردی: تاتار داواسی
قویمادی باشیمدا دؤیوش سئوداسی

هر یئر قامیشلیغا دؤندو نیزه‌دن
اؤد رنگین‌ده گؤردوم بایراقلاری من

چؤکدو گؤزلریمه قاتی بیر دومان
طالعی سؤننده نئیله‌یر انسان ؟

هجوم ائیله‌ینده من ایگیدلره
میزراقلا اوزوگو سالاردیم یئره

طالعیم ائتمدی دؤیوشده کؤمک
دوره‌یه آلیندیم اوزوک قاشی تک

میداندان قاچماغی بیلدیم غنیمت
نادانلار بوراخار الیندن فرصت

کؤمک‌لیک ائتسه‌ده پولار جوشن‌یم
بختیمین اولدوزو گولمدی منیم

غلبه آچاری الده اولماسا
ظفرین قاپیسی آچیلماز اصلا

پلنگ‌لر سارسیدان گوجلو بیر اوردو
قارشیمیزدا پولاد داغ کیمی دوردو

گؤردوک کی، گؤیلره قالخیب توز- تورپاق
دمیر دبیلقه‌نی ائیلدیک پاپاق

سوردوک بولود کیمی عرب آتینی
آل قانا بویادیق یئرین قاتینی

هجوما کئچدیکجه بو ایکی لشکر
ائله‌بیل توقتوشدو گؤیلره یئرلر

اوخلار دولو کیمی دؤیدو هریانی
جوشدو هر طرف‌ده اؤلوم طوفانی

دوماندان ائله‌بیل یئر آسمان دی
قیلینجلار اولدوز تک‌پارلادی، یاندی

پیادا راست گلدیک آتلی دوشمانا
ووروشدوق اؤنونلا قالخان ـ قالخانا

قیلینجلا، میزراق‌لا، دؤیوشدو کجه بیز
یئنه گتیرمه‌دی دؤنوک بختیمیز

طالع یار اوْلماسا دؤیوشده اگر
کیشیلر قووه‌تله نئجه ایش گؤره‌ر؟

بیزیم قیلینجیمیز اوْلسادا کسگین
ندنسه بخت بیزه باغلاییردی کین

اوْدور اوْردوموزدا هئچ بیر پهلوان
قالمادی اولماسین قانینا غلطان

سؤنبول دنی کیمی داغیلیب یئره
دؤیوش‌ده سپیلدیک گئنیش دوزلره

قاچدیق توردان قاچان بالیق‌لار کیمی
قالدیق آیاق آلتدا یانمان قار کیمی

زندانی دئشردیک اوْخوموزلا بیز
ایپگه باتمادی دمیر نیزه‌میز

طالع اوْز دؤندریب اولماسا یاور
قضا اوخلارینا نئیله‌یر سپر؟

تانری بخش ائتمسه اگر سعادت
نئیله‌یر قوْلوندا اولان گوْج قووه‌ت؟

اگر بخت اولماسا اینان‌کی، سن‌ده
نه ممکن فلکی سالماق کمنده؟

قاریشقا محو اولمور ضعیف‌لیگیندن
شیر گوجلو اولسادا ازیلر بعضاً

هر کسین فلکه چاتمایر الی
اونون گردشینه بویون اگمه‌لی

عؤمور قالسا، سنی نه سانجار ایلان
نه ده پارچالایار وحشی بیر آصیلان

عؤمور بیتسه سنه درمان نئیله‌یر؟
اولار بیرجه آندا شربتین زهر

روستمین بیتمیشدی عؤمرو دونیادا
گوجسوز شغاد وئردی عؤمرونو بادا

***

« اردبیل‌لی پهلوان »

بیر دمیر پنجه‌لی گنج اردبیل ده
هدفی دئشمکئ‌له مشهوردو ائل‌ده

بهرام-گور کیمی کمند آتاردی
بیر داغ کئچیسینی درحال توتاردی

بیر کئچه گئییملی مئیدانا گلدی
اوُنون قارشیسیندا جولانا گلدی

اردبیل‌لی گؤردو او پهلوانی
اوخ آلیب ترکیندن چکدی کامانی

کئچه گئییملیه اللی اوْخ آتدی
اوْخلارین هامیسی هدفه چاتدی

بیری ده دئشمه‌دی کئچه‌نی آنجاق
اوْکئچه گئییملی ترپه‌نیب قیوراق

آنسیزین ال آتدی اوزون کمنده
سالدی اردبیل‌لی ایگیدی بنده

بیر باش اوْردوگاها گتیریب اوْنو
الینی باغلاییب اگدی بوْینونو

اردبیل‌لی گئجه یاتمادی بیرآن
سحر بیرگؤزه‌تچی دئدی : پهلوان

اوْخون دمیر دئشر بوندا نه سیر وار
کئچه گئییملی‌یه اوْلدون گرفتار ؟

ایگید آغلایاراق دئدی: هئچ‌بیر کس
اجلین الیندن قورتارا بیلمز

بیر پهلوان دیم‌کی ، گیرنده حربه
زال اوْغلو روّستمه وواردیم ضربه

بختیمین گوّجویله فیلی ییخاردیم
بوْتون دؤیوشلردن غالب چیخاردیم

پارلاق بختیم اوْلدو قارانلیق گئجه
دؤندو دمیر اوْلدو عادی بیر کئچه

اجل چاتسا دئشر نیزه جوْشنی
چاتماسا بیر کؤینک قوْرویار سنی

اجل قیلینجینی سییران زامان
جوْشن گئیینسه‌ده چیلپاق‌دیر انسان

بختیار بیر آدام اوْلسادا چیلپاق
اوْنون بدنینه ایشلمز بیچاق

اجلی چاتماسا محو اولماز نادان
عارف‌ده قوتارماز اجل اوْخوندان

***

« خسته و حکیم »

بیر کوٚرد خسته‌لنیب یاتمادی گئجه
حکیم باخیب اونا سؤیله‌دی : منجه

چوخ مئینه یارپاغی یئییبدیر کیشی
بو گئجه یقیـن کی ، بیتجک ایشی

دگسه بیـر سینه‌یه ایتـی اوْخ اگر
دگیل پیس یئمکـدن معده‌چین بتـر

پیس یئمک آغریدیب پوزار معده‌نی
خسته‌لیـک ایل‌لرجه اینجیدر سنی

حکیم همن گئجه دوْنیادان گئتدی
اوخسته ساغالیب قیرخ ایل‌عومر ائتدی

***

« چیرکین‌لیک و بزه‌ک »

چیرکین آروادینا قوْجا بیر درویش
گؤرون بو سؤزلری نه‌گؤزه‌ل دئمیش

چیرکین یاراتمیشـدیـر سنی طبیعت
دگیشمز بویاق‌لا او چیرکین صورت

گوٚجله ممکن دئییل اولماق بختیـار
سوٚرمه‌نین کوْرگؤزه نه‌فایداسی وار؟

یاخشیلیق گؤزلنمز اصلا عفریت‌دن
مردلیک گؤرونمه‌ییب دونیادا ایت‌دن

گلسه فیلسوف‌لار یونان‌دان ، روم‌دان
بال دوزه‌لده بیلمز آجی زققوم‌دان

سن داش‌لا سیلرسن توتسا گوٚزگوپاس
لاکن‌داش‌دان گوٚزگودوزه‌لتمک‌اولماز

تربیـه وئرسن‌ده وحشی حئیوانا
خصـلتـی دگیشیب دؤنمـز انسانا

سؤیود ده‌گول‌آچان بیربوداق اولماز
زنگینی یوماق‌لا اوزو آغ اولماز

***

« چالاغان و طرلان »

بیـر دفعـه چالاغان دئدی : آطرلان
من تک اوزاق گؤره‌ن تاپیلماز ، اینان
طرلان دئدی: یامان اوزاق گؤرورسن؟
باخ، سؤیله‌اوْچوْلده سن نه‌گؤرورسن؟

بیر گوٚنلوک یوْل قده‌ر هاوایا قالخدی
چالاغان یوکسک‌دن آشاغی باخدی

چالاغان سؤیله‌دی من او صحرادا
اینان‌کی ، گؤرورم بیر دنه بوغدا

بو سؤزه تعجّب ائیلدی طرلان
یئره شیغیدیلار چکمه‌دن بیرآن

ائله‌کی ، چالاغان یئره یاناشدی
جایناغینا اوزون بیر ایپ دولاشدی

چالاغان دؤشونوب بیلمه‌دی‌گی ، دن
تله‌یه سالاجاق اوْنو غفیلدن

نه اینجی آلینار هر جور صدف‌دن
نه ده کئچه بیلر هر اوْخ هدف‌دن

طرلان دئدی، گؤردون اوزاقدان دنی
نه فایدا سئچمه‌دین آنجاق دوشمنی

بئله جاواب وئردی اوْنا چالاغان
سایینتلیق‌لا اولماز قاچماق قضادان

بیرینین قانینی تؤکنده اجل
قضا گؤز آچماغا وئرمه‌ییر ماجال

اؤزگوچو نه قدر مغرور اوْلسادا
یئنه اؤزه بیلمز ساحل‌سیز سودا

***

آلتینجی فصیل

« قناعت حقینده قاشقاباقلی آدام »

بیر عاغیللی کیشی یاتیردی خسته
دئدیلر : فلاندان گئت شکر ایسته

دئدی : قاشقاباقلی آدامدان درمان
آلماقدانسا اؤلسه یاخشیدیر انسان

یوزایل خسته‌لیکدن گؤرسم اذیّت
توتقون اوزلولردن چکمرم منّت

کؤنول ایسته‌یه‌نین آردینجا گئتمه
سن اؤز تمکینینی ساخلا محو ائتمه

اویما نفسه اگر عاغلین ، هوشون وار
نفس ائدیر کیشینی بو دونیادا خوار

قارین -قوْلو اوْلسان گون‌گلرکی، سن
یئمک تاپمایاندا عذاب چکرسن

چؤره‌گی بؤللوقدا اگر یئسن آز
چتین لیک واختیندا رنگین سارالماز

چوخ یئین، قاریندان یۆکۆ چکیر هردم
چؤره‌ک تاپمایاندا چکیر غصه، غم

چوخ یئیه‌ن دائما خجالت چکمیش
قارنین دار اولمالی اوره‌گین گنیش

آروادا حدّیندن چوخ یاخین دورما
عاغلین وار اؤزونو قیلینجا وورما

حدسیز اولسا اگـر عشرته رغبت
سنی محو ائله‌یر آخیردا شـهوت

***

« قارین ـ قولو حقینده حکایه »

بـو خورمادان شیرین حـکایتی من
ارمغـان گتیردیم سیزه بصـره‌دن

بیـر دفعه بصـره‌ده اولدوغوم زامان
دوستلارلا کئچیردیک بیر خورمالیقدان

یولچولار ایچینده بیـر نفـر واردی
چوخ یئیه‌ن‌دی، سانکی قارنی آنباردی

خورما آغاجینی گؤروب دیرماشدی
بیردن بوداق سیندی آغاجدان آشدی

چیخدی بیرجه آندا بدندن جانی
کدخدا گؤرونجه آرتدی هیجانی

دئدی: بو کیشینی کیمدیر اؤلدوره‌ن؟
دئدیم کی، دانیشما چوخ غضبله‌سن

قارنی‌دیر عؤمرونو وئره‌ن زاواله
قارین ـ قولولوقدان دوشوب بو حاله

هر خورما آغاجدان دریلمز آسان
بعضاً خورما اوچون محو اولار انسان

قارین بیـر زنجیردیر باغلایار قولو
اولماز قارین ـ قولو آللاهین قولو

قاریشما امکـدن آلیـر چوخ لذّت
چوخ یئیه‌ن چکیـرتکه چکمه‌ییـر زحمت

قلبینی پاک ائله دونیـادا آنجاق
انسانین گؤزونو دویدورار تورپاق

***

« شکر ساتان »

بیـر دفعـه بازاردا دایانیب سحر
طاباقدا ساتیرمیش بیـری نئی ـ شکر

دئییر بیـر عارفه : گل نسیه آل سن
الینه دوشـنده پـولـو وئره‌رسن

عارف وئریر اوْنا گؤزه‌ل بیـر جاواب
من شکر یئمه‌سم چکمـرم عـذاب

لاکن سن بورجونو ایسته‌ین زامان
اوره‌گیم سیخیـلار اضـطرابیم‌دان

عاغیللی ایستمـز ائله قنـد ، شکر
کی ، اوْلسون آخیردا اوْنونچون زهر

***

« غرورلو یوْخسول »

ختن‌ده بیر دفعه بؤیوک حؤکمدار
وئردی بیر یوْخسولا ایپک‌دن پالتار

تشکـر ائـله‌ییب عاغیللی انسان
شاهاسؤیله‌دی کی ، واراوْل حؤکمران

سنین بخشش‌ین‌دن شاد اوْلدو کؤنلوم
ساندیم کی ، آچیلدی شرارت گوْلوم

دکرلی اولسادا ، لاکـن ، هـدیه‌ن
اؤز بئزیم یاخشیدیر منیم ایپک‌دن

مصلحت بودور کی ، قورو یئرده یات
گبه‌یچین اگیلمـه یئره یئددی قات

***

« قاری‌نین پیشیگی »

قاری‌نین بیر آج ـ گؤز پیشیگی واردی
بو پیشیگک حدیندن چوخ طاماهکاردی

امیرین قصـرینه گئتدی او ، بیردن
گوله‌رک اوْخ آتدی اوْنا یئر ـ یئردن

آغیـر یارالاندی قـانـا بـولاشدی
پیشیگک جان حالیندا ائشیگه قاچدی

دوشوندو : بو اوْخدان قورتارسایدیم جان
من اؤز خارابامدا توتاردیم سیچان

سنی بال‌چین آری سانجامیش هله
کئچیـن دوْشابینلا قنـاعت ائـله

***

« عاغیل‌لی‌نین تیکدیگی ائو »

تیکدی بیر عاغیللی کیچیک بیر بینا
بیر نفر یاناشیب سؤیله‌دی اونا:

مادام‌کی الینده امکان وار ، ندن
اؤزون‌چون‌گوزه‌ل‌بیر سارای‌تیکمیرسن؟
دئدی: چوخ‌یؤکسه‌لمک‌بوشدور، عبث‌دیر
منه یاشاماقچین بو ائوده بس‌دیر

چابلارین، سئل‌لرین، جوشغون‌چاغیندا
عاغیللی ائو تیکمز یول قیراغیندا
یؤکسک کاشانه‌لر ، اوجا قصرلر
ییخیب داغیتمیشدیر اوزون عصرلر

***

یئدینجی فصیل

« تربیه حقینده عبرتلی سؤزلر »

داغ اتگی کیمی اگیلسن یئره
باشین عظمتله قالخار گؤیلره

ساخلاسان دیلینی ای عارف انسان
سن اذیّت چکیب گؤرمزسن زیان

عارف صدف کیمی گئنج آغیز آچار
آنجاق دانیشاندا اینجی‌لر ساچار

اوزون سؤز قولاغا وئره‌ر اذیّت
زهله‌نی آپارار اوزون نصیحت

بیر آن دایانمادان دانیشسا هرکس
کیمسه‌نین سؤزونو ائشیده بیلمز

هرزه‌کار بوش - بوغاز حاضیرجاوابدان
یاخشیدیر دوشونوب دانیشان انسان

سؤزو دوشونمه‌میش صحبته کئچمه
یوز دفعه اؤلچمه‌سن بیر دفعه بیچمه

آرپا بویدا کیچیک بیر مشک و عنبر
یوز عطیرسیز گوله اوْلار برابر

آز دانیشان آدام خجالت چکمز
پشیمانلیق گؤروب ، ندامت چکمز

عارف اول ، صحبتی مختصر ائیله
اوزون دانیشمادان قاچ ، حذر ائیله

یوز اگری اوْخ آتسان اولماز دگری
بیراوخ آت هدف‌دن گئتمه‌سین اگری

گیزلینده بیر ائله سؤز دانیشماسن
بیر گون قیزاراسان خجالتیندن

دؤرد دیوار ایچینده ائیلسن غیبت
سؤزونو ائشیدن تاپیلار البت

بیر شهر کیمی‌دیر سیر ساخلار اورک
دارواراسی آچیق اولماسین گرک

عاغیللی دیلینی ساخلار دونیادا
شام دیلیندن یانار ، سوورولار بادا

***

« تکش و قول‌لاری »

تکش قول‌لارینا بیرگون آچدی راز
تاپشیردی بو سیری دانیشماق اولماز

سوْنرا معلوم اولدو آچیلمیشدی سیر
ائدیب قول‌لارینی تکش مقصر

سؤیله‌دی : سیرّیمی آچدیم بیر ایله
بیر آن‌دا سالدینیز سیز دیلدن دیله

سونرادا غضبله قوپاریب فریاد
امر ائتدی قول‌لاری اؤلدورسون جلاد

بیرقول باش ائندیریب دئدی: حؤکمدار
گل بیزی اؤلدورمه سنسن گوناهکار

اگر او چشمه‌نی باغلاسایدین سن
سئل کیمی جوشمازدی اؤز منبع‌یندن

اؤزون ساخلایاسان گره‌ک سیرّینی
آچماسین باشقاسی اوره‌ک سیرّینی

وئر خزینه‌داردا قالسین گؤهرین
لاکن اؤز قلبینده اولسون سؤزلرین

سیر آچیلمادیقجا هنر سن‌ده‌دیر
سیرّین آچیلدیمی ـ دوشمنینده‌دیر

اوره‌ک قویوسوندا سؤزو بنده سال
باغلا بیر دئو کیمی سن کمنده سال

بیر دئوین الینی آچیب بوراخسان
سانماکی توتارسان اونو چوخ آسان

بیر دئـو چیخسا اگر دمیر قفس‌دن
قاییتماز او گئری قاچیب محبس‌دن

«رخش» ین یؤین‌ینی آچار بیراوشاق
اونو توتا بیلمز یوز رؤستم آنجاق

عؤمرونده ضررلی سؤز دئمه اصلا
چکیـر انسان اوغلـو دیلیندن بـلا

بیر نادان کندلی‌یه دئدی آروادی
سؤزونـله اؤزونه گولدورمه یادی

گره‌ک ائله سؤزون، صحبتین اوْلسون
سـنه قـایتـاریلسا طاقتیـن اوْلسون

نـه اکسن تارلاندا اوْنـو بیچرسن
قلبین تمیز اولسا سؤزو سئچرسن

برهمن سؤیله‌ییب بـوگؤزه‌ل سؤزو
حؤرمتـی یارادار انسانیـن اؤزو

چوْخ اوْیون اوْیناسان اوْلمازحؤرمتین
اوْلماز ائل ایچینده قدرین ، قیمتین

خصلتین تنـد اوْلسا ائل سندن قاچار
نه عاجز اوْل ، نه ده آزغین ظولمکار

***

« آجی دیللی اولماغین ضرری »

بیری سؤیوش سؤیدو داوا زمانی
اونو برکک دؤیدولر، گؤیردی جانی

پالتاری جیریلدی، قالدی‌لوت ـ عریان
بیرعاغیللی دئدی: ای خودبین انسان!

آغزینی یومسایدین اگر غونچه تکک
سینه‌ن ییرتیلمازدی یئمه‌زدین کتکک

تنبور بئیین‌سیزدیر دانیشیر هـذیان
راحاتلیق وئرمه‌ییر کیمسه‌یه بیرآن

اولماسایدی اگـر آلـوون دیلـی
اونـو سؤندورمزدی سولارین الی

هنـر صـاحـبینی گؤستریر هنـر
هنـردیر گون کیمی پارلاق بیرگؤوهر

خالص‌موشکون‌وارساتعریف‌ائتمه ، سن
دگری بیلینیر موشکون عطـریـنـدن

زرگرلر یانیندا بوشدور آند ایچمکک
زریـن صافلیغینی گؤسترر محکک

مین بؤهتان یاغدیریب ابله‌لر دئدی
سؤز دویان اهل آدام دئییل‌دیر«سعدی»

کورکوم ده سویولسون اگنیمدن منیم
لاکن بوش‌سؤزلردن گئتمه‌سین بئینیم

« خسته اوغول »

آغیر خسته ایدی « عضُد » ین اوْغلو
اوغلونون حالینی گؤروب قوْرخولو
اوْنون راحاتلیغی یوخدو بیرجه آن
« عضُد » ه دئدی چوخ عارف بیر انسان
ایسته‌ییرسن اوْغلون اوْلماسین خسته
آزاد ائت قوشلاری ، قویما قفس ده
عضد حق سئوه‌ندی بو سؤزه باخدی
قفس دن قوش‌لاری آچیب بوراخدی
خوش‌سسلی بیر بولبول‌ساخلادی باغدا
بولبون قفسی آچیـلدی طاغدا
اوْغلو سحر ـ سحر باغچایا گلدی
تك گؤروب‌خوش آوازبولبولو گوٚلدو
دئدی: اوْلماسایدی سنده خوش نفس
بولبولوم اوْلمازدی مسکنین قفس
دینمه‌سن توْخونماز سنه هئچ بیر کس
دیننده سؤزلرین تأثیرسیز کئچمـز
سوسوب دانیشمیر «سعدی» بیر زامان
اوْدور قورتارمیشدی طعنه اوْخوندان
یادین صحبتیندن کیم اوْلسا کنار
اوْنون کؤنول آدلی بیر همدمی وار

عارف اوْل، عیب آچماق اولماسین ایشین
سن اؤز نقصـانینی، عیبینی دوشون
دینله‌مه نادانین بوش سؤزلـرینـی
بیر چیلپاق گؤرنده یوم گؤزلـرینی

***

« تأثیرسیز نصیحت »

هوش اهلی سؤزومه یئتیرسه دقّت
اوْنا خوْش گؤرونر ائتدیگیم صحبت
بیرگون وداع ائدیب بیت‌الحرامه
سـفره چیـخمیشدیـم دارالسّلامـه
بیر گئجه من یالنیز قالدیغیم زامان
گؤزومه ساتاشدی بیر قارا انسان
آلیب آغوشونه آغ اوٚزلو جانان
گؤردوم ، دوداغینی دیشله‌ییر نادان
سانکی او عفریت‌دی، قادین‌سابلقیس
سانکی بیر ملکی قوجموشدو ابلیس
اؤرتوب آغ ایپگی قارا بیر کئچه
سانکی بیراشمیشدی گوندوزله گئجه
یانیب فضول‌لوق‌دان اوْد توتدو اوٚره‌ك
دئدیم کی ، بونلاری آییـرام گره‌ك

دؤیدوم او عفریتی قیزی بوراخسین
گون چیخسین بولوددان، ایشیغی آخسین
چکیلدی گولشنین اوستوندن دومان
یومورتا قارغارنین چیخدی آلتیندان

عفریت قوْرخوسوندان قاچدی تئز گئری
لعنتلر یاغدیردی منه او پری
دئدی : ای نانجیب ، ریاکار انسان !
ای دونیایا اویان گؤزو دار انسان !

ایللردی ، کؤنلومو وئرمیشدیم الدن
جان تك سئویب اوْنا وورولموشدوم من
ایندی بیشیرمیشدیم اوْ خام تیکه نی
نیچین سئوگیلیمدن آییردین منی ؟

قادین باغیراراق سؤیله‌دی ! دهشت !
قالمـاییب آرادا مرحمت ، شفقت
بیرگنج یوْخمو منیم حالیما یانسین
گلیب بـو قوْجادان انتقـام آلسین

ائل‌ده حیاسیزلیق آرتیب اوْلدوقجا
نامحرم قـادینـا ال آتیـر قـوْجـا
بوقادین اوقده‌رسس - کوْی قوپاردی
حیادان تـر یویوب منی آپاردی
عاغلیم سؤیله‌دی‌کی ، ایندی سن گوك
قابیقدان چیخاسان بیر ساریمساق تك

انگل باش وئرمه‌سین دئیه قوْرخودان
سوْیونوب لوت اولدوم چکمه‌دن بیر آن
قادینین یانیندان قاچدیم لوت - چیلپاق
دئدیم پالتار قالسین قورتولوم آنجاق
بو ایشین اوستوندن کئچدی بیرمدّت
منـه راست گلره‌ك دئدی او آفت
منی تانییرسان ؟ دئدیم : شبهه‌سیز !
هله بیـر دفعه ده ساواشمیشیق بیـز
تـوبـه ائله‌میشم ، اینان کی ، بیـرده
فضول‌لوق ائتمه‌رم داها هئچ یئـرده
عاغیللی ائله ایش گؤرمز بیر زامان
بؤیوك ضررچکیب اوْلسون پشیمان
اوْگون کی، ایش منه بیرعبرت اوْلدو
اوْ چکـدیگیم بـلا نصیحت اوْلدو
ساخـلا اؤز دیـلینی عاغلین وار اگـر
یا،سوس،یا«سعدی»تك ساچ سؤزدن گؤهر

***

« غیبت حقینده »

بیـریسی ائدیردی دوستلارلا غیبت
اونا بیـر عاغیللی وئردی نصیحت
یانیمـدا پیسلمه دئدی اؤزگـه‌نـی
اوندا پیس نظـرله گؤرورم سنی
خلقین پیسلیگینی دانیشان بیـرکس
نانجیب آدام‌دیر یاخشیلیق گؤرمـز

***

« اوْغرو و دوکانچی »

بیر اوْغرو صحرادان سیستانا گلدی
نه‌سه آلمـاق اوچون دوکانا گلدی
مالی اسکیک وئردی باققال بیرچرك
اوْغرو سؤیله‌دی کی ، الاهی ، گره‌ك
گئـجه اوْغرولاری یانماسین اوْددا
باققال آدام‌سویور گوندوز ـ گون‌اوْرتا
قوْرخوسو، اوْرکوسو یوْخدور کیمسه‌دن
گئـجه قوْرخا ـ قوْرخا ائو سوْیورام من

***

« فریدون »ون وزیری

فریدون شاهین بیـر وزیری واردی
وزیـر حقیقتی یوْکسك توتاردی
اوزاغی گؤره‌ندی ، فیکری آچیقدی
شاهیـن مجلسینـده او یاراشیقـدی
بیری گلیب شاها دئدی بیـر سحر
شاهیم اسیرگه‌سین سنی بوگؤیلر !
غرضیم یوْخ، بودور سؤزومون ساغی
سـنه بـو وزیـریـن کسیلیب یاغی
اؤلکه‌نده نه قده‌ر واردیرسا لشـکر
هامینا بوش وئریراؤووج- اؤووج زر
دئییر بورج آلانلا بئله شرطیم وار
شاه اؤلن‌دن سوْنـرا بوْرجو قایتارار
بـو خائـن وزیرین سئومه‌ییر سنی
تاختینین ، تاجینین اوْلوب دوشمنی
شاه باخیب غضبله دئدی ، ای وزیر
سؤیله بو نه سؤزدور دیللرده گزیر ؟
عجبـا نه پیسلیـك ائتمیشم سـنه
گیـزلینجـه آرایا سالیرسان فتنه ؟
اوْزده گؤرونورکی، دوْستومسان منیم
حقیقت‌ده سئسن بؤیوك دوشمنیم

وزیـر حؤکمرانین اوْپدو تاختینی
دئدی : اوْجا گؤروم ، شاهین باختینی

قوْی آچیق سؤیله‌ییم من، ای‌شهریار !
بوْتوْن خلق اوْلوبدور سـنه هاوادار

سنین اؤلومونو شروا قوْیموشام من
بوْرجو قورتارماغین اندیشه سیندن

سـنه گئجه ـ گوندوز اوْلونور دوعا
دئییـرلر شاهیمیـز گؤرمه‌سین بـلا

عؤمرو اوزون اوْلسون شاهین همیشه
گؤرمه‌سین هئچ زامان کدر ، اندیشه

شاهین چیچکک کیمی آچیلدی اوزو
یاتدی ورَه‌گینـه وزیـریـن سؤزو

وزیـریـن داهادا آرتدی حؤرمتی
آرتدی، شاه یانیندا قـدری ، قیمتی

آنجاق پشیمانلیق چکـدی فتنه کار
چونکی جزا وئردی اونا حؤکمدار

شیطانلیق ائیله‌ییب کیم آرا وورسا
بختـی اوْز دؤندەرر او گؤرەر جزا

سالیـر نادانلیق‌دان کیـم فتنه ـ فساد
ائدیر ایکی دوْستو بیر ـ بیرینه یـاد

آنجاق دوْستلار یئنه بیرلشن زامان
او خجالت چکیـر ، اوْلـور پشیمان

فتنـه آتشینی یـانـدیـران نـادان
اوْزو ده قورتارماز اوْددان ـ آلوْودان

هر کس «سعدی» کیمی سئوسه خلوتی
اوْلماز بـو دونیـایا حسن رغبتی

حـق سؤزو دئمکدن گلمز یامانلیق
چکمـزسن دونیـادا سن پشیمانلیق

***

« خوش خصلت قادین »

فـرمـانینـدا اوْلسا آروادی اگـر
اؤز یوْخسول ارینـی پادشاه ائیلر

یـانینـدا اولارسا وفـالـی یـاریـن
ائله‌بیل باشیندان آشیبدیر واریـن

دوشونمه، بوْتون‌گون یئسن غصه ـ غم
وار گئجه دردینی چکن بیـر هـمدم

کیمین‌قادینی‌خوش، ائوی‌دیر راحت
بیل کی ، تانری اوْنا ائدیب مرحمت

آرواد اولسا اگـر حیـالـی دلبـر
سانکی بیر جنّت‌ده حیـات سوْرورار

کیمه یار اوْلوبسا اینجه بیـر نـگار
اوْنـون اورەگینـده قالماز آرزولار

چیرکین‌ده ، ادباردا اولسا صورتی
آروادین خوش اوْلسون گره‌ك صحبتی

باخما گؤزه‌ل‌لیگه ، چیرکین‌لیگه سن
خوْشـلان آروادینیـن نجابتینـدن

بداصیل‌گوره‌ل یوْخ، اصیل چیرکین آل
اصیل‌لیك عیب اؤرتر گتیرمز ملال

پیس خاصیت اوْلسا بیـر پریچـهره
عؤمرونو وئره‌جك اریـن هـدره

اوْنا حالوا وئرسن ، سیرکه ساناجان
الینـدن دائمـاً آجیقـلانـاجاق

دلارا بیـر قادین هئچ اوْلماز بدخواه
بیزی پیس قادیندان ساخلاسین آللاه

طوطی‌یه بیـر قارغا اوْلسا هم نفس
اوْنا زنـدان کیمی گؤرونر قفس

قاش ـ قاباقلی قـادین گـؤرمك‌دن انسان
خوْشدور گـؤرسه اگـر قارانلیق زنـدان

آروادین‌پیس‌اوْلسا، باخ، بودورچاره
یا دؤز ، یا دونیـانـی دوْلان آواره

باشماق آیاغینی سیخماقدان‌سا ، سن
داها یاخشی اولار باشماق‌سیز گزسن

ائـوینـده دوشورسه هر زامان داوا
سفر ائت ، گؤرسن‌ده اگر درد ، بـلا

آروادین چیرکین‌سه ، ادبارسا اگـر
کیشی‌یه طوی ـ بایرام سایپلار سفر

هـر ائودن یوْکسلسه قارینین سسی
او ائودن اوزاقدیر شادلیق نشئه‌سی

ای ار، سؤزلرینـه باخماسا قادین
سوْرمه‌چك گؤزونه، قادینسان، قادین!

آروادی بازارا گئـدیـرسه ، کیشی
گؤرسون آرواد کیمی گره‌ك ائوایشی

جاهیل‌لیك ائدیرسه آلدیغین آرواد
سن بـلا آلمیسان ای ائوی بـربـاد

ائودن یوْخ اوْلـورسا امانت آرپا
اینـان قالمایاجاق آنبـاردا بوغدا

کیمین کی، آروادی قلبینـه یاردیر
حقین اوْنا بؤیوك نظری واردیر

اگـر یاد کیشییه گولسه آروادیـن
قالماز ائـل ایچینده کیشیلیك آدین

آروادی الـلـرده اوْلسا اگلنـجه
ارینیـن باشینـی ازمه‌لی منـجه

آرواد یادا باخسا گره‌ك کور اوْلسون
یئری‌ائواوْلماسین اونون،گوراوْلسون

ناموس‌سوزقالماق‌دان‌یاخشیدیراؤلمك
عارسیز اوْلماسنی‌قوْی اودسون نهنگك

گؤردون کی، آروادین ائوده دئییل دۆز
یاشاما اوْنونلا علاقه‌نی اوز

باخسا یاد کیشییه آلدیغین آرواد
اینان کی، کیشیلیک اوْلار سنه یاد

بیر یوکدرو ارینه جفاکار قادین
نه خوشدور دونیادا وفاکار قادین

قادینین الیندن داد چکیب هر آن
دئییب بو سؤزلری ایکی سرگردان

اوْلماسین هئچ کسه قسمت پیس قادین
پیس قادین، کاش کی سن یارانمایایدین!

تزه بیر آرواد آل، ای خواجه، هر یاز
تزه ایل‌ده کؤهنه قلندر اولماز

گؤره‌نده قادینا وورغون بیر انسان
اوْنا طعنه وورما « سعدی » هئچ زامان

بیر گؤزه‌ل قادینی آلسان قوینونا
سن‌ده وورولارسان کؤنولدن اونا

***

« گنجین شکایتی »

بیر گنج بیر قوجایا حکایت ائتدی
آروادین جوروندان شکایت ائتدی

دئدی : دگیرمانین آلت‌داشی کیمی
یۆکلنه‌ویم اینجیدیر آرواد قلبیمی

قوجا سؤیله‌دی کی: صبر ائت، ای جاوان!
خجالتلی اولماز صبر ائده‌ن انسان

آلت‌داشی اوْلساندا گوندوزلر اگر
اۆست‌داشی اوْلورسان اوزون گئجه‌لر

سنه خوش گلیرسه بیر گول، بیر چیچک
گولشن‌ده تیکانین جوْرونودا چک

سنه فایدا وئریر آغاجین باری
اونون تیکانین‌دان اینجیمه باری

***

« اوْغول تربیه‌سی »

اوْن‌بیره گیرنده اوْغلونون یاشی
قوْیما نامحرمه قاریشسین باشی
پامبیغا اوْد وورسان بیر آندا یانار
گؤزیوموب، آچینجا ائوین اوْدلانار

ایسته‌ییرسن قالسین سن‌دن یاخشی آد
علم‌اؤیره‌ت‌اوْغلونا،قوْی‌اوْلسون‌اوستاد
اوْغلونون اوْلماسا عاغلی ، کامالی
سن اؤلدون نئیله‌ییر دولتی ، مالی

اگر اؤز اوْغلوندان آتا چکسه ناز
اوغلون چتینلیگه دؤزوم‌و اوْلماز
اوْغلونا بیلیک وئر سئودیر زحمتی
قوْی اوْلسون کامالی ، عاغلی، صنعتی

اوْغلونو سئویرسن تا اوشاقلیقدان
اوْنو چتینلیگه اؤیره‌ت هرزامان
شاگیرده خوش تأثیر ائیله‌مز کؤتک
اوْستاددان تحسین‌له آفرین گره‌ک

اوْلسادا قارون تک وارین ، ثروتین
قوْی اوْغلون ایشله‌سین، اذیّت‌چکسین
گؤوه‌نمه وارینا قالماز اوْ نعمت
چیخار بیرگون الدن ییغدیغین ثروت

قورتارار ییغدیغین‌قیزیل،گوموش، باخ
صنعت‌سه توْکنمز دولت‌دیر آنجاق
هرآن بیر گردش وار بو روزگار دا
اوْغلون اولسا اگر غربت دیار دا

اونا چوخ کؤمک‌لیک ائیله‌یر صنعت
یادلارا ال آچیب چکمز اذیّت
« سعدی » ندن گلیب مرادا واردی
او نه صحرا کئچدی ، نه دنیز یاردی

اوشاقکن باشی چوخ جفالی اوْلدو
اوْدور کی ، بؤیویوب وفالی اوْلدو
بوْیون قاچیرماسا هر کس فرمان‌دان
بیر زامان اؤزوده وئره‌جک فرمان

اوستادین جورونو گؤرمه‌ین اوشاق
دؤورانین جورونو گؤره‌جک آنجاق
ائولادی بسله‌سه آتالار اؤزو
اوْلماز یاد اللرده ائولادین گؤزو

اولماسان اوْلادچون غصه‌ده ، غم‌ده
ائولادین آوارا اولار عالم ده
اگر بیر معلّم اوْلسا بداصیل
یئتیشدیره بیلمز بختیار نسیل
خطی قارالامیش اوْزو قارالان
مخنّث‌دن اوْلماز قهرمان اوْغلان

گره‌ك او نامرددن قاچاسان اوزاق
كی، آبیرتؤ كمك‌دیر پشه‌سی آنجاق

اوْغول قلندرلیك ائیله‌سه عمل
ائله‌بیل اوْغولدان چكمه‌لیسن ال

غم‌چكمه پیس ائولاد اوْلسادا تلف
قوْی اؤلسون آتادان قاباق ناخلف

عارف اوْل عیب آچماق اوْلماسین ایشین
سن اؤز نقصانینی، عیبینی دوشون

***

« هرمجلس‌ده او تورما »

بیر گئجه قوْناقلیق اوْلموشدو بیزده
مختلف آداملار واردی مجلس‌ده

یوكسلدی مطربین اینجه نغمه‌سی
توتدو هرطرفی دوْستلارین سسی

بیر جانانیم واردی بویو صنوبر
اونا سؤیله‌دیم كی، ای نازلی دلبر

نه اولار بیزیم‌له اگلشرك سن
شام كیمی مجلسه ایشیق وئره‌سن

بو سؤزو ائشیدیب سئویملی دلبر
دئدی: هرآدامین اؤز مجلسی وار

كیشیلر مجلسی لاییقدیر مرده
گؤزه‌للر اوتورماز او مجلس‌لرده

سنی محو ائله‌یر ائوییخان گؤزه‌ل
آرواد ائوییخمالی هرشئی‌دن اوّل

اوْلسا هرمجلس‌ده شام‌كیمی جانان
اونون پروانه‌سی اوْلما هئچ زامان

هئچ سئومك اولارمی بیرقیزیل گولو
كی، واردیر هرسحر باشقا بولبولو؟

گؤزه‌ل: خوش‌خاصّیت، سئویملی دلبر
بیر كؤنول اوخشایان غونچه‌یه بنزه‌ر

باغچادا غونچه‌نین واردیر صفاسی
آچیلسا گول‌كیمی اولماز وفاسی

بیرگؤزه‌ل اوْلورسا كؤنول آلدادان
حوری سایبلماسین گره‌ك اوْ شیطان

اؤپسن آیاغیندان اؤقدیر بیلمز
اؤستونه تؤز آتسان قوْرخوب چكیلمز

خلقین ائولادینا سالسان‌كج نظر
سنین ائولادینا‌كج باخار ائللر

***

« باشقاسینا نقصان توتما »

واردی بیر عاغیل‌لی فـرزانه جاوان
ناطق‌لیک‌ده ماهر ، مـردانه جاوان

یاخشی آد قازانمیش ، حق طرفداری
حسنو آندیریردی گولو ، گولزاری

صرف ونحوی‌گؤزه‌ل بیلیردی قوچاق
« ش » حرفینی اۏ دۆز دئمیردی آنجاق

دئدیم دوشوب اونون قاباق‌دان دیشی
اۏدور کی ، تلفظ ائده‌بیلمیـر « ش »

بیر عاغیللی دۏستوم برك آجیقلاندی
غضب‌دن گؤزلری اۏد توتوب یاندی

دئدی : بیـرده بونو ائیله‌مه تکرار
اوندا نقصان گؤرمه چۏخ هنری‌وار

قوی سنین بئینین‌ده قالسین بو سؤزلر
بیل کی، عیبی آچماق دئییل چۏخ هنر

هر کیمین وار علمی ، رأیی ، تدبیری
آیاغی سوروشوب گئتسه‌ده اگری

اۏنا بوقصورچون چۏخداخوۏر باخما
بؤیوك‌لـر سؤیله‌ییب بـونو دائیماً

تیکان‌دا یئتیریر ، گـول‌ده چمـن‌لر
عاغیللی تیکانی درمـز گـول درەر

اگر عیب گؤرمك عادت ائیله‌سن
طۏووز دا سن چیرکین آیاق گؤره‌رسن

یاخشی نظـرله باخ ، بـو انسان‌لارا
گؤزگۆ گؤسترمه‌ییر آغ اۏزو قارا

بیـر یول توت ، اۏلسادا سنه اذیّت
خئیر خواهلیق گؤرسون سندن جمعیت

اوّل گؤر اؤزونون نه نقصانین وار
سۏنرا باشقاسیندا سن عیب آختار

مادام‌کی ، اؤزونده آز دئییل نقصان
باشقاسیندا نیچین عیب آختاریرسان؟

هئچ کس‌له قابالیق ائتمه دونیـادا
سن اؤز قصورونو دوشون سال یادا

مادام یامانلیق‌دان گلمه‌ییر خۏشون
سندن ده یامانلیق گؤرمه‌سین قۏنشون

اگر ظاهیـرینـدن گؤرونور عفّت
اۏنو پیس گؤسترمك دئییل مصلحت

حامبال‌لیق ائیله‌مك اؤز وردیشیم‌دیر
یاخشییام ، یامانام بـو اؤز ایشیم‌دیر

گؤزه‌ل‌سه ، چیرکین‌سه اگر صورتیم
حق دئندیر ، نئیله‌ییم ، بودور قسمتیم

سن گئت، اوشخصه‌و ئرپیس ایشچین عذاب
کی ، سندن گؤزله‌ییر یاخشیلیق ، ثواب

یاخشیلیق دونیادا هئچ زامان ایتمز
تانری بیـر یاخشییا وئره‌ر اوْن عوض

ای اوغول هر کس‌ده گؤرسن بیرهنر
چالیشیب گؤسترمه اوْنـو بی ثمـر

بیـر عیب گؤره‌نده یاییب ائل‌لـره
وورما دونیـا قـده‌رعلمی سن یئـره

نئجه کی، «سعد» یئنین شعرینه باغی
چالیشیر نفرتله وورسون گؤز داغی

یوز گؤزه‌ل بئیتینه گؤز یومور دوشمان
گؤرسه، بیر عیبینی قوپاریر طوفان

***

« بقراط و حقیقی عاشیق »

بیر عاشیق سئومیشدی اینجه بیر دلبر
محبت سالمیشدی اونـو در بـدر

اوقده‌ر زاوال‌لی تـره باتمیشدی
اونـو شبنم کیمی تـر ایسلاتمیشدی

بقراط آت اوستونده یولدان اؤترکن
سوروشدو بو حاله دوشوبدو ندن؟

دئدیلر: بیـر عابـد کیشی‌دیر اصلا
الینـدن چیخمـاییب یازیغین خطا

مسکنی اوْلموشدور اوْنون چؤل، مئشه
ندنسه انساندان قـاچیـر همـیشه

کؤنول دن وورولموش او بیـر دلبره
اودور قلبـی باتیب غمـه، کـدره

هر کس بـونـا ائتسه اگر نصیحت
آغلاییب سؤیله‌ییر: یئتر نصیحت

بئـله اینله‌مه‌ییم سانمـا هـدر دیـر
منـی بئـله حالا سالان دلبـردیـر

گوره‌ندن او دلبـر سئویمـلی یـاری
کؤنلومون قالماییب آرتیق قراری

بقراط بـو سؤزلـری ائشیدن زامان
دئدی: محبّت‌دی سانمـایـن آسان

گؤز گؤرسه‌ده کؤنول سئومز هر کسی
هره‌نین بیـر عشقه واردیـر هوسی

بونون‌دا کؤنلونو او سالیب بنده
عشقیندن بیـر طاقت قالماییب تن‌ده

اینـجه قاب‌لردیر گؤزه‌لـه اویـان
چین نقاش‌لاری‌دیر گؤزه‌للیك دویـان

«سعدی» نین هر سطری بؤیوك کتاب‌دیر
گؤزه‌للر اؤزونده شـعریم نقـاب‌دیر

نئجه کی، آی اولور قارا بولوت‌دا
هر قارا سطریم ده وار آیدین معنا

«سعدی» نین سؤزونده تاپیلماز ملال
وار هر پرده‌سینده بیر صاحب جامال

هر سؤزو مجلسه یاراشیق وئریر
حرارت گتیریر گؤر ایشیق وئریر

دوشمن طعنه‌سیندن اینجیمرم من
چونکی قیزدیرمایا دوشور سؤزومدن

***

سکیزینجی فصیل

«ساغلاملیق حقینده دوستاغین حالی»

بیرینی سالمیشدی دارغا زندانا
محبس چوخ سیخینتی وئریردی اونا

گئجه‌نی پریشان، اوره‌گی خسته
دردله کئچیریردی، قولاغی سس ده

بیردن او یاخیندا کیمسه اینله‌دی
دوستاق بو ناله‌نی ائشیدیب دئدی

سوس، یئتر، بو قدر ائیله‌مه ناله
سؤیله‌مه دوشموسن چیخیلماز حاله

شکرائت، ساریلمایب قوللارین عبث
مسکنین اولمایب قارانلیق محبس

گؤره‌نده اؤزوندن دردلی، الملی
گؤسترمه اؤزونو کدرلی، غملی

***

« ساغلام بدن »

بال شیرین ائیلەیر ساغلام مزاجی
لاکن جان وئرەنین دئییل علاجی

اگر بیر انساندا قالیبسا حیات
اوْنا فایدا وئرەر یئدیگی نابات

هرکسین بدنده قالماسا قانی
اوْنو ساغالدارمی حکیم درمانی ؟

هرکیمین بئینینی ازیبدیر پولاد
صندل سورتسن ، اونا ائیلەمز امداد

خطر قیلینجینی سانما اگلنجه
قضانین اوْنونده گل آچما پنجه

هضمه وئرسه یئیب ـ ایچمگی معدەن
صاف اولار اورەگین، ساغ اولار بدن

اگر بیرگون معدەن پوْزولسا تمام
بوْتون بدنینی اینجیدر طعام

مزاج ایستی اولور، سوْیوق، یاش، قورو
بودۆرد شئی‌له آرتیر گوْزونون نورو

بودۆرد شئی‌دن بیری گوْسترسه قووەت
بوْتون مزاجینی پوْزار طبیعت

کولک تک اسمەسه نفسین بیرآن
معدەن جان ائویندە قالدیرار هیجان

معده قازانیندا جوشماسا خوْرەک
نازنین بدنی ساخلاماز اورەک

عاغیل‌لی بیر شئی‌ده گوْرسه ضدیّت
چکیلر او شئی‌دن ائیلەیر نفرت

آرتماز چوخ یئمکدن جانین قووەتی،
بدن پرورش‌دن آلیر قدرتی

***

« سوْمنات بوْتخاناسیندا »

بیرگون سفر ائتدیم من سوْمناتا
اوْردا بیر بوْت گوْردوم بنزەر مناتا

اوْ بوْت قایریلمیشدی فیل‌سوموگوندن
قلبی جذب ائدیردی باخاندا گئندن

بۆیوک بیر رسّامین ماهر صنعتی
گوْزەل یاراتمیشدی همن صورتی

بوروح‌سوز صورتی گوْرمک‌چین‌هرآن
آخیشیب گلیردی نەقدەر کاروان

« چین » ین عاشیقلری بو داش صنمی
« سعدی » تک سانیردی کوْنول‌همدمی

دیل‌لی‌لر ییغیشیب گلیر هریئردن
کوْمک دیلەییردی او لال دلبردن

منه تعجّب‌لو گؤروندو بو ایش
جانلی‌لار جان‌سیزا ائدیر پرستش !

بوردا آتش پرست بیر دۆستوم واردی
منه چوخ یاخیندی ، قلبیمه یاردی
یاواشجا سؤیله‌دیم اۆنا : برهمن
بو ایشدن اۆلدوقجا حئیرت‌ده‌یم من

دیل‌سیز بیر صنمه تاپیشیر هامی
بئله جهالت‌ده کئچیر ایّامی
« پوت »ون الی یۆخدور، آیاغی یۆخدور
تۆخونسان ییخیلار، دایاغی یوخدور

دقّت ائت گؤزونه ، باخ ، کهربادیر
بوّتدن وفا اوماق منجه خطادیر
دوستوم آلوولاندی دئدیگیم سؤزدن
اۆلدو بیردن بیره اۆ منه دوشمن

آتش پرستلره ائیله‌دی خبر
دیلین بلاسیندان چکدیم چوخ ضرر
ایت‌لر سۆموک اۆسته آتیلار نئجه
گبرلر اۆستومه جومدو اۆیله‌جه

اونلار اگری یۆلو دۆشونوردو دوز
قارانلیق گئجه‌نی سانیردی گۆندوز
بو بیر عادت‌دیر کی ، عارفی نادان
سانار اۆزو کیمی بیلیک‌سیز انسان

سودا بوغولان تکک تاپمادیم چارا
دئدیم قوی دوشمن‌له ائدیم مدارا
ایسته‌سن ساغ قالسین باشین بدن‌ده
تسلیم اۆل نادانی کین‌لی گؤره‌نده

همن برهمنه دئدیم : ای اوستاد
بؤیوک شهرتین وار، قازانمیسان آد
آچیق سؤیله‌ییرم بو گؤزه‌ل صورت
اۆیادیب قلبیمده بؤیوک محبّت

کؤنول‌لر جذب اولور لطافتیندن
لاکن خبرسیزم کرامتیندن
بیلیرسن کی ، غریب منزل‌ده انسان
هرشئیی درک ائدیب دوشونمز آسان

سن بو معبدگاهین باش خادمیسن
بوتون قدرتیندن ، ایشیندن دئسن
بیلسم کی ، نه معجز گؤستریر صنم
اونا من پرستش ائده‌رم هردم

آغزینی قایتارار یولا عبادت
اویره‌نمک ساییلیر بؤیوک سعادت

سؤینجدن آچیلیب دئدی برهمن
سنین سؤالینی دوز سانیرام من
بیلمه‌دیگی شئیی سوروشسا هرکس
منزله دوز گئده‌ر، یولو ایتیرمز

سایسیز اؤلکه‌لره ائتمیشم سفر
بوت‌لر وار اؤزوندن اؤلور بی‌خبر

بوبؤت‌سه گؤستریر چوخ معجزه‌لر
الینی اوزادیر حقه هر سحر

گنجه‌نی بورادا قالمیش اولسایدین
سیری گؤزلرینله گؤره‌ردین آیدین

قوْجانین سؤزویله من اوْردا قالدیم
«بیژن» تک اؤزومو قویویا سالدیم

قیامت گونو تک اوزون بیر گئجه
قلبیمی سیخماغا آچمیشدی پنجه

اوْد پرست‌لر بیلمیر ندیر دستماز
گاهی دستمازسیز قیلیردی نماز

کشیش‌لر هامیسی گزیردی موردار
سانکی بیلمیردیلر دونیادا سو وار

سانکی ائیله‌میشدیم بؤیوک بیر گوناه
اونونچون چکیردیم بئله بیر بلا

اوْلدوم من گئجه‌نی غمه مبتلا
اللریم گؤیلرده ائدیردیم دوعا

بیردن طبل‌چالان طبلی چالدی
بانلادی خوْروزلار سسلر اوجالدی

گئجه‌نین ظلمت‌لی قارانلیغیندان
گوندوزون قیلینجی سییریلدی قیندان

سحرین شفقی اودکیمی یاندی
افقلر قیزیلی رنگه بویاندی

ائله‌بیل دؤیوشه گلمیشدی تاتار
هجوما کئچمیشدی سانکی اوردولار

اؤزونو یومامیش کیرلی گبرلر
چؤل‌لردن، داغلاردان گلدیلر سحر

ییغیشدی آروادلار، کیشی‌لر تامام
اوْلدو بوتخانادا بؤیوک ازدحام

دایانیب باخیردیم قلبیمده درد، غم
گؤردوم کی، الینی قالدیردی صنم

بؤیوک ازدحام‌دان بیر سس اوجالدی
ائله‌بیل کی، دنیز گورولتو سالدی

آداملار داغیلیب گئتدی ائوینه
باخیب گولومسه‌دی برهمن منه

دئدی: ایش‌ده آرتیق مؤشکول قالمادی
حقیقت گؤروندو، باطل قالمادی

گؤردوم سارسیلمازدیر آزغینین جهلی
دوزه‌لتمک چتین‌دیر بئله نااهلی

حق سؤز دانیشماغا ائتمه‌دیم جرئت
باطل‌دن گیزلنسین گره‌ک حقیقت

گؤره‌نده ظالیمین قوْلوندا گوج وار
اوْنونلا ووروشماق جهالت اولار

حیله‌دن گؤستردیم اؤزومو گریان
دئدیم عملیمـدن اؤلموشام پشمان

آرتدی آغلاماغا اونلارین میلی
داشلاری قـوپارار چایلارین سئلی

کافیـرلـر یانیما گلـدی حؤرمتله
گولر اوز گؤستردی چوخ محبتله

مـن ده عذر ایسته‌دیم اؤنلاردان یئنه
یاخینلاشدیم بـوتـون زرلی تختینه

اگیلـیب صنمین اؤپـدوم الینـدن
قلبیمده بوت‌لره لعنت دئدیم مـن

اؤزومو بؤت‌پرست گؤسترمك اؤچون
یالاندان بوت‌پرست اؤلدوم اوچ - دؤرد گؤن

گؤرودوم بؤتخانادا اؤلموشام امین
مـن آتدیم داشینی هردردین ، غمین

بیر گئجه قاپینی باغلادیم برك - برك
قالدیم عقرب کیمی بؤتخانادا تك

مـن تاختین آلتینا سالینجا نظـر
بیر پرده گؤردوم کی، تامام زر - زیور

پرده‌نین آردینـدا دایانیب بیـری
توتموشدو الینده اوزون کنـدیری

او زامان منـه بـو سیر معلوم اولدو
نئجه کی ، داوودا دمیـر موم اولدو

مجـاور جکنـده کنـدیری هردن
الینی گؤیلـره قالدیریر صنم

بـرهمـن گؤرونجه منـی اوتاندی
ائله‌بیل باشینـا معبـد دؤلانـدی

مؤنرا قاباغیمدان قاچدی بـرهمـن
قؤووب بیر قویویا سالدیم اؤنو من

بیلدیم کی ، ساغ قالسا تؤکولر قانیم
قانلـی پنجه‌میندن قورتارماز جانیم

خائنین ایشینی دویدونمو ، درحال
چالیش فتنه‌کاری سن آیاقدان سال

اؤنو ساغ بوراخسان بیل کی، جاهاندا
قؤیماز ساغ قالاسان سنی بیر آن‌دا

قاپینـدا قـان ایچن ائتسه‌ده خدمت
گون گلر محو ائـدر سنی نهـایت

حیـله‌گر انسانا اویمـا هئچ زامان
قؤودون آمان وئرمه اونا بیرجه آن

خائنی محو ائتدیم چیخماسین سسی
مـزاره گیـره‌نیـن قالمـاز نفسی

گؤردوم قؤپارمیشام بؤیوك بیر غوغا
قاچدیم دایانمادیم داهـا من اوردا

الیـن‌لـه اودلانیب اگـر نئیستان
چکین کی، اوستو نه‌دوشمه‌سین آصلان

ایلان بالاسینی اؤلدورسن، گئرچک
او ائوده قالمایب کؤچه‌سن گره‌ک

آری یـوواسـینا الینـی وورمـا
یووانی داغیتدین قاچ داها دورمـا

اؤزوندن چئویکه اوخ آتما اصلا
آتدین قاچ، دورماکی،گؤره‌رسن بلا

«سعدی» نین سؤزونو اونوتما بیرده
دورما دیوار دیبی قازدیغین یئرده

اؤردا دایانمادیم، قاچدیم هنده من
حجازه یؤللاندیم ، کئچدیم یمن‌دن

دویدوم آجیسینی من اؤ یئرلرین
هله ایندی اؤلور تلخ آغزیم شیرین

***

«نصیحت»

چتینلیک گؤرمه‌سه دونیادا هرکس
خوش کئچن گونلرین قدرینی بیلمز

یؤخسول قیش گونونده چکیر اذیّت
وارلینی قیش‌دا دا ساخلاییر ثروت

خسته‌لیک چکمه‌سه اگـر بیـر نفـر
بیلمز نه‌لـر چکیر دردن خسته‌لـر

اؤلسا هرانسانین گوجو ، قـوتـی
ال‌سیز ، آیاق‌سیزا اؤلسون حؤرمتی

وارلی‌لار یؤخسولا شفقت ائتسینلر
گنج‌لـر قؤجالارا خدمت ائتسینلر

جئیحون ساحلینده یاشاسا هرکس
چاغلایان سولارین قدرینی بیلمز

گونشلی چؤل‌لرده سوسوز قالانلار
آخارسو قدرینی درک ائدیب آنلار

دجـله ساحلینده اؤلان عـرب‌لـر
توتماز شؤرانداکی، سوسوزدان خبر

اگـر قیـزدیرمایا دوشمه‌سه انسان
ساغلاملیق قدرینی بیلمز هئچ زامان

یاتسان یارغـو کیمی یاتاقدا اگـر
سنه جان سیخیجی اؤلماز گئجه‌لـر

بیر خسته گؤره‌نده گولمه‌سین اۆزون
خسته‌یه گئجه‌لر گؤرونر اۆزون
طبل صداسیندان اویانان خواجه
بیلمز گوزه‌تچی نه چکیر گئجه

***

«طغرل و کئشیکچی»

بیر خزان گئجه‌سی طغرل حؤکمران
گؤرورکی، گئجه‌ده هندلی پاسبان
یاغان یاغیش‌لاردان، قاردان تیتره‌ییر
اوْنا رحمی گلیب حؤکمران دئییر
آل بو آرخالیغی آزاجیق دایان
کوْرکوْمو گؤنده‌ره‌ردیم سنه‌من بو آن
شاه اوْز سارایینا قاییداندان کیمی
اسیر یاواش ـ یاواش سحر نسیمی
شاهین سارایینده بیر کنیز وارمیش
قلبینه حاکم ایمیش، بختینه یارمیش
طغرل ائله اویور او پریزادا
زاوال‌لی هندلینی سالمایر یادا

«طغرل» ونوئردیگی کیچیک پالتارمیش
اگنینه اولمایبر، هندلی‌یه دارمیش
بیریاندان سوْیوغون برک شدّتیندن
بیرده انتظارین اذیتیندن
هندلی الدن دوشور، سارای‌دا سلطان
غفلت‌له کئف چکیر یانیندا جانان
بیر قادین طغرولا سؤیله‌ییر سحر
گئجه آغوشوندا یاتدی بیر دلبر
دالدین صبحه کیمی عیشه ـ عشرته
بیلمه‌دین یوْخسول‌لار دوشوب ذلته
بیر کاروان باشچیسی کئف چکسه اگر
قوما باتان‌لاردان توتماز بیر خبر
کاپیتان گمی‌ده یاتسا آسوده
بیلمز زاوال‌لی‌لار بوْغولور سودا
گل دالما یوخویا گئجه کاروان دا
دوه‌نین یئرینی قالیب ساروان دا
یوْلون داغ‌یوْلودورقومساللیق داشلیق
گئری قالانلارا ائیله یولداشلیق
داغ کیمی دوه‌یه مینیب گئدیرسن
پیاده لردن ده بیر خبر توت سن
بو دور باخ دونیادا ان بؤیوک بلا
توْخون آجدان اولمور خبری اصلا

***

« بیلیک‌لی حکیم و لۆوغا شاهزاده »

بیـر شاهزاده آتدان ییخیلیب یئره
ضرب ایـله دگمیشدی بۆینو یهره

فیل کیمی کئچمیشدی بـدنـه بۆینو
بوحال الدن ـ دیلدن سالمیشدی اونو

حکیم‌لر تاپمیردی دردینـه درمـان
بؤیوك بیر فیلسوف گلدی یونان‌دان

چالیشیب دوزه‌لتدی اگری داماری
دردن خلاص ائتدی آغیر بیماری

تامام ساغالینجـا جاوان شاهزادا!
قـوْجـا فیلوسوفو سالمـادی یـادا

بیرگون حکیم گلدی اونون یانینا
شاهزادا باخمادی خوش اۆزله اونا

بو ایش فیلوسوفا چوخ آغیر گلدی
سیخلیب کـدرله یـولا دوزه‌لدی

سؤیله‌دی : بۆینونو دوزلتمیشم مـن
چئویرمیشدین ایندی اوزونو مندن

حکیم سارایابیر توْخوم گؤنده‌ردی
عودلا یاندیرماغا تاپشیریق وئـردی

تومو آلان کیمی همـن شـهریـار
امـر ائتدی عودلا بیـر یاندیردیلار

اوجادان آسقیردی شاهزادا بیردن
یئنه بۆینو چیخدی اوّل‌کی یئردن

شاهزادا حکیم چون گؤنده‌ردی خبر
یۆیروب هیجان‌لا گلدی ائلچی‌لـر

گؤردولر حکیم‌دن یوخدور بیر نشان
دؤندولر سارایا اوْنلار کوْر ـ پئشمان

***

دوقوزونجو فصیل

« قوجالیق و توٗبه حقینده قوٗجانین دئدیکلری :

گنجلیکٔ زامانیندا ییغشیب گئجه
دوٗستلارلا قورموشدوق‌شن بیراگلنجه

گول کیمی تزه‌ایدیکٔ، بولبول کیمی‌شن
گوزه‌ل نغمه‌میزله دولموشدو گولشن

فلکین جوروندن ساچلاری دوٚم ـ آغ
بیرقوجا دورموشدو مجلس‌دن اوزاق

بیزپوسته کیمی ایدیکٔ دوداغی‌خندان
او بیر فیندیق کیمی ساکتدی هرآن

بیرگنج گئدیب اوٗنا دئدی : آی قوٗجا
ندن کدرلی‌سن ؛ غملی‌سن بونجا ؟

بوراخ دردی‌غمی ، گل بو چمن ده
اگلن جاوانلارلا ، کئف ائله سن ده

دونیا گوٚرموش قوجا باخیب دقت‌له
دئدی بو سؤزلری خیلی رقّت‌له

سحر کولکٔلری گزه‌ر باغ‌لاری
اوٗینادار همیشه تر بوداق‌لاری

یازچاغی اوٗتلاردا اوٗلور طراوت
پاییز یئتیشدیمی سوٗلور طراوت

باهار عطیر وئریر یاشیل یارپاغا
سارالمیش یارپاق‌لار دوٚشور تورپاغا

عؤمروموٌن قیشی‌دیر،کئچیب گوللویاز
گنج‌لرله اوٗتورماق منه یاراشماز

اوٗلموشام قانادی باغلی بیر طرلان
گره‌کٔ اؤز حالیمی دوٚشونوم هرآن

ال‌چکدیم نعمت‌دن،عشرت سیزین‌دیر
ایندی اگلنمگه نوبت سیزین‌دیر

باشینا قوٗندومو قوٗجالیق توٗزو
گوٚلمز گنج‌لرکیمی انسانین اوٚزو

آلا قارغا کیمی قانادلاریم آغ
منه بولبول کیمی لایق دئییل باغ

طوٗوز جلوه‌له‌نر گزه‌ر باغ ، چمن
قانادی قیریلمیش بیر شاهینم من

من نه‌یم ـ سارالیب بیچیلمیش باشاق
جاوانلیق تر ـ تزه سونبول‌دور آنجاق

چیچکلر سوْلدومو لطافت گئدەر
قالماز گولوستان دا طراوت گئدەر

عصاسیز بۆدره‌ییر آیاغیم منیم
حیات اوْلا بیلمز دایاغیم منیم

گونش بانان کیمی اوْلورساپ ـ ساری
سوْلور قوجانیندا گوْل یاناقلاری

اوْشاقلار اوْیونا ائتسەده هوس
قوْجا اگلنجه‌یه اویماسین عبث

نه گؤزل دئییبدیر بو سؤزو لوْغمان
اؤلوم داها خوشدور پیس یاشاماقدان

ایسته‌سن سرمایه‌ن گئتمه‌سین اگر
ائوین قاپیسینی باغلا هر سحر

گنج‌لر نور ساچینجا قارانلیق یئره
قوجالار گیره‌جک قارانلیق قبره

***

« حکیم و قوْجا »

حکیمین یانینا گلدی بیر قوْجا
بدنی ضعیف‌دی اونون اوْلونجا
دئدی: بیر نبضیمی یوْخلا منیم، باخ
گوجله آیاغیمی چکیرم آنجاق

ائله‌بیل باتمیشام پالچیغا ؛ زیغا
بیر علاج، بیر درمان تاپ من یازیغا
حکیم دئدی: چاتیب سوْن گونلرین، سن
قیامت‌ده زیغ‌دان چیخا بیلرسن

قوْجالدین بسلەمه گنجلیک دویغوسو
قورموش چایلارا گلمز بیرده سو
گنجلیک چاغلاریند توپه‌ندین زیرك
قوجالیقدا ساکت یاتاسان گره‌ک

قیرخ‌دان کئچیردینمی‌سن اؤز عؤمرونو
بیل کی حیاتینین گلیر سوْن گونو
بیر انسان کی ، گوجله چکیر نفسی
باشیندا قالارمی گنجلیک هوسی ؟

سئوینج اورکور مندن، غمیم قالمیشدیر
باشیمین اوستونو گئجه آلمیشدیر
یاشیل چمنلردن نه ذوق آلیم من ؟
چمن‌لر بیته‌جک صاباح قبریم‌دن

سیر ائدیب گؤرەوشوك گولو۔گولزاری

تاپدایب کئچەیشیك بیرچوخ مزاری

دولانار فصیللـر گلـر بیـر زامان

کئچرلـر بیـزیـمدە تورپاغیمیزدان

بوش کئچدی گنجلیگین گونلری،هیهات!

دؤنمز بیردە گئری اوْ کئچن حیـات

اؤتدو شیمشك کیمی سرعتلە دؤوران

افسوس کی، او گونلردؤنمزهئچزامان

افسوس ، باطل ایشە هوسکار اوْلدوق

حقدن ، حقیقتدن بیز کنار اوْلدوق

تنبل بیـر شـاگـردە دئییب معـلّم

گؤنون هدر کئچدی آلمادین تعلیم !

افسوس،گؤزەل عؤمروچیرپەیشیق داشا

بـو سوْن گؤنلری‌دە وواریق باشا

سعادت مؤلکونده عؤمور سورەنلر

«سعدی» نین سؤزونو سانار بیر گؤوهر

***

« دوشمنلر »

ایکی دوشمن دائم گیریشیر جنگە

بنـزەییـردی شیرلە ، کین‌لی پلنـگە

اونلار بیر ـ بیریندن اؤرکوردو هر آن

سانکی باشلاریـنا داردی آسمـان

بیرینین عؤمرونو قـوْپـاردی اجـل

اوْنـؤ توپراقلارا آپـاردی اجـل

اوْنـون اؤلومونە سئوینـدی یاغی

گلـدی مزارینا بیـر آخشام چاغی

گؤردو کی، سارای‌داعؤمرائدەن انسان

گؤردادیر غم یاغیر مزار داشیندان

سئوینیب خرامان ـ خرامان گلـدی

مـزاریـن اؤنوندە دایانیب گولدو

دئدی، نەخوشدور کی،دوشمنی‌اؤلسون

انسان جانان ایلە کئف ائدیب گولسون

دوشمن‌دن‌بیر گون‌چوْخ‌یاشاساهر کس

اونونچون یـاشـامـاق عبث‌دیر، عبث

بوسؤزو سؤیلەییب او، کین‌لە بیردن

بیریئکە داش چکدی تـزە قبیردن

گؤردو کی،دوشمنی‌اوْلموشدورتورپاق

ایکی گؤزو باخیره پارلاییر آنجاق

قوردلار بدنینی یئییب تـر ـ تمیـز
قالمابیب جانیندان بیر نشان ، بیر ایز

بـدنـی او قدر قالیبـدیـر داردا
سۆموگو سۆرمه‌یه دۇنوب مـزاردا

وجودو دوشوبدور ائـله بیـر حالا
فلـکین جوروندن دۇنـوب هلالا

قووه‌تلی بیله‌گی دوشوب قووه‌تدن
بند ـ بنددن آیریلیب، چۆرویۆب بدن

کیشی گـۇوره کله‌نیر مرحمتیندن
تۆکور گـۇز یاشلاری او رقتیندن

ائله‌بیل کی ، شیمشک چاخیر باشیندا
امر ائدیب یازیلسین مزار داشیندا

اۇلومه سئوینمه گـۆن گلـر سن‌ده
یاتارسان قارانلیق تورپاق ایچینده

***

« اوشاقکن »

اوشاقلیـق چاغیندا بایرام سـحری
آتام‌لا گزه‌نده بۇیوک شـهری

فیکریم اگلنجه‌یه قاریشدی ، بیردن
آتامـی ایتیـردیـم ازدحام دا مـن

قۆرخودان آلیشدی باغریمین باشی
آغلاییب،اینله‌دیم، تۆکدوم گۇزیاشی

آتام یاخینلاشیب دئدی : آی بـالا
سـنه دئمه‌میشم قـالمـا هئچ دالا ؟

هـله دیرچلمه‌دن، بـۆی آتمادان‌سن
مۆحکم تـوت آتانین اتکلریندن

نـابلـد اۆلانلار ایتیره‌ر یـۆلـو
بلـدچـی منـزلـه گتیره‌ر یـولـو

دوشون اوشاق کیمی سن‌ده کۇرپه‌سن
عارف انسانلارین تـوت اتگیندن

اۇز تمیـز آدینـا سن لکه وورما
آلچاق آدام‌لارلا اۆتوروب ـ دورما

تمیـز انسانلارلا اوتور هـر زامان
عارف‌دن گۇرمزسن عۇمروندە زیان

هر کس عارف‌لرله اۆتوروب ـ دورار
جهلین زنجیرینی سارسیدیب قیریرار

دقت وئر، کۉرپه‌دن اۉیره‌ن رفتاری
ایلک آددیم آتاندا توتور دیواری
معـرفت خرمنی ییغماق ایسته‌سن
سونبول توپلا «سعدی» کیمی ایشله‌سن

***

« آتا نصیحتی »

چیخماز خاطیریمـدن آتـا زحمتی
گلسین حتین اونا بۉیوک رحمتی
آلدی اۉشاقلیق‌دا منه لوح ، دفتـر
بیرده قیزیل اۉزوک داشی لعل، گوهر
منی بیـر خورمایلا تاجیر آلداتدی
اونو بارماغیمدان دارتدی چیخارتدی
درک ائدیب‌تانیمازاوشاق‌داش ـ قاشی
بیـرجه شیرنی ایله آلدانار باشی
سنه بللـی دئییل عۉمرون قیمتی
اودورکی، سئویرسن عیشی ـ عشرتی
عۉمور دئدیکلـری دگرلی گۉوهر
قویماکی عشرتله محو اولسون هدر

***

« جمشیدین سئوگیلی سی »

اۉلنـده جمشیدین سئودیگی دلبـر
اونا آغ ایپکدن کفن بیچدیلـر
جمشید یار قبرینی اۉپمگه گلـدی
آغلاییب گۉز یاشی تۉکمگه گلـدی
گۉردوکی،چۉرویوب،تۉکولوب کفن
دۉشوندو ، بو سۉزلر کئچدی قلبیندن
قوردلاردان آلینان بو ایپک یئـنه
مزاردا قوردلارین کئچدی چنگینه
حیات باغینداکی بوتون گوللری
سۉورور هئچ‌لیگه اجل یئل‌لـری
سۆنور کۆنول‌لرده شیرین دیلک‌لـر
ییخیر آغاج‌لاری گۉجلو کولک‌لـر
بیـر سحر ائشیتدیم بئله بیـر نغـمه
باتدی سۉزلریندن اوره‌گیم غـمه
افسوس، بیـز اۉله‌ریک قالار روزگار
عطیرلی چیچک‌لـر بیتیره‌ر باهار
بیـرگون بیـز یاتاریق قارا توپراقدا
عاشیقلار سئویشر ، سیرائده‌ر باغ‌دا
من‌دن سونراچیخار بوگونش، بو آی
منیـم کرپیچیمدن تیکیلـر سارای

***

« زولیخانین عشقی »

زولیخا ایچه‌رەك عشق باده سینی
ایتیردی عاغلینی ، اراده سینی
سارسیتدی قلبینی شهوت دردیندن
یاپیشدی « یوسف » ین اتکلریندن

مصر خانیم ینین بیر بوّتو واردی
اونو تانری بیلیب اوجا توتاردی
تئز بیر اؤرپک آچدی‌اوّزوندن بوّتون
یابینسین پیس ایشی گؤزوندن بوّتون

بیر کنجده اگلشیب یوسف الم‌لی
شهوت‌لی قادینا باخیردی غم‌لی
اؤپوب اللریندن ، آیاقلاریندان
یوسفه سؤیله‌دی : هانی او پیمان ؟

گل بوراخ ، عزیزیم غمی ، ملالی
خوش کئچین بوراخما عشقی، وصالی
یوسف‌ین اوّزونه آخدی گؤز یاشی
دئدی : سانما منی نانجیب ، ناشی

سن اوتاندین بوّت‌دن،داش‌پارچاسیندان
من اوتانمایم می بؤیوك تانری دان ؟
عؤمور تلف اولدو قاییتماز گئری
پئشمانلیق دوزه‌لتمز چیرکین ایشلری

شرابی ایچیرلر اوز قیزارتماغا
مئی اوّزو دؤندریر ساری توپراغا
عذرو بوگون ایسته گلنده اجل
سنه دانیشماغا وئرمه‌ییر ماجال

***

« سرخوشلوق بلاسی »

بیری تاخیل بیچیب دؤیموشدو خرمن
دئییردی : روزومو توپلامیشام من
بیر گئجه می‌ایچیب‌مست اولدو آنجاق
یاندیردی تاخیلی زاوال‌لی آلچاق

سحر دوردو گؤردو خرمن‌دن چؤل‌ده
قالماییب بیر دنه ساری سونبول‌ده
غم - کدر بوّرودو یوْخسول درویشی
بیرعاغیللی اونا دئدی ، آی کیشی

اویوب‌سرخوشلوغانیچین‌قودوردون ؟
تاخیل خرمنینه نئیه اود ووردون ؟
خرمنی توپلاییب سوْنرا یاندیران
آداما سؤیله‌ییر هرگؤره‌ن نادان

ایلقـاری ، ایمانی ساتیب دونیـادا
سؤوورما اؤز تمیـز آدینـی بـادا

بیـر بدبخت چکنده عذاب ، اذیّت .
اوْلار خوشبختـلره بـو حالی عبرت
عذر ایسته چکمه‌میش هله سن عذاب
دؤیولنـده فایدا وئرمز اضـطراب

بوگون وارلیغینی سارماسا غفـلت
قیـزارتماز اوزونو صاباح خجالت

***

« آتا ایله قیز »

گئجه‌نی یاتمیشدیم ائتمک‌چین سفر
بؤیوک بیر کاروانا قوْشولدوم سحر
ائله گوْجلو کولک قوپدو بیر آنلیق
توز - توپراق هریانی ائتدی قارانلیق

بـو کاروان اهلیندن بیرینین قیـزی
سیلدی آتاسینین اوزونـدن تـوْزو
آتاسی دئدی کی ، قیزیم بیر زامان
بو توْرپاق‌دا قوْپار بؤیوک بیر طوفان
اوچار هر ذرّه‌میز سوْوورولار دوزه
اجل مهلت وئرمز بیـر آن‌دا بیـزه

اوْچار کوْلک کیمی اجلین آتی
اوْلار منـزلیمیز توریاغیـن آلتـی

***

«سوْموْک قفس»

خبرین وارمی‌دیر، ای سوْموْک قفس
جانین بیرقوش‌دورکی، آدی‌دیر نفس
قوش قاچیب اولاندا قفس‌دن آزاد
اونو توتا بیلمیر بیـر داهـا صیـاد

فرصتی قاچیرما بیـر آن‌دیـر عالـم
عارفه گؤرونور بـو جاهان بیـردم

اسکندر عالمـه اوْلده حؤکمـران
او گئتدی یئرینده قالدی بـو جاهان

امکان تاپمادی کی ، وئرسین عالمی
قایتسین عؤمرونون کیچیک بیـردمی
گئتدی اکدیگینی بیچدی هرانسان
بیریاخشی، بیریامان آد قالدی اوندان

وفاسیز دونیـایا وئرمه‌یک اوْره‌ک
دوستلارگئتدی، بیزده یوللاناق گره‌ك

بیزدن سؤنرا گول‌لر آچار بو باغدا
اؤلار دوستلار یئنه کئف‌ده ، داماق‌دا

بو دونیا دئدیگین سئویملی دلبر
کیمه همدم اولسا اونو محو ائده‌ر

آییل ، سارسیتماسین ، سنی بو غفلت
صاباح فایدا وئرمز چکدیگین زحمت

شیرازا سفردن قاییتماق آسان
تمیز یویونارسان سفر توْزوندان

واخت اوْلار اوْنودار سنی بو شهر
سن باشقا عالمه ائده‌رسن سفر

آخیب گؤزلرینین چشمه‌سیندن سو
اگر بیر گوناهین وارسا تمیز یو

***

«قصیده»

نه یارا کؤنول وئر ، نه سئو بیر دیار
دونیادا چوخ تورپاق، سو، چوخ انسان وار

شهر کؤپک‌لری جفاسیز اولمور
چونکی تولا کیمی ائتمه‌ییر شکار

تکجه گؤزه‌ل‌لری سانما گول اوزلو
یاشیل‌دیر آغاج‌لار، گوللودور گولزار

ائشه‌لنمه ائوده تؤیوق‌لار کیمی
اوچ گؤیرچین کیمی گز دیار - دیار

آغاج‌دان - آغاجا قون بولبول کیمی
کؤنول تله‌سینده اولما بی‌قرار

ائششگه، اؤکوزه یئرتاپداق اولموش
چونکی گؤیلر کیمی دئییل‌دیر دوار

مین گؤزه‌ل‌راست گلسه، باخ کئچ یانیندان
وئرمه هئچ بیرینه کؤنول ؛ اولما یار

چوْخلاریلا الفت ائیله، گول، دانیش
بیرینه باغلانسان اوْلارسان بئزار

اویساندا چوْخ اویما خزه ، آطلاسا
چونکی خز و آطلاس دوْلودور بازار

سفر اهلی بنزه‌ر یئرییه‌ن آتا
اولماز گؤزو باغلی اؤکوزتک بئکار

کیمی وارلیغینی ائیله‌یر اسیر
کیمی خیالینی ائدیر تارومار

سن قدیر بیله‌نین خدمتینده اول
قدرینی بیل اولما نفسه گرفتار

بداصیل یاریلا گئجه‌لر یاتیر
سحرلر دولانیر یاریندان کنار

ائله‌بیر آداما سن کؤنول وئرسن
اؤزون اولاجاقسان اوندا گوناهکار

وارکن شیرین میوه الیم‌ده، نیچین
بیر آغاج اکیم کی، آجی‌وئرسین‌بار؟!

ندن او شاد اولسون،من چکیم کدر
یاتسین او ، من قالیم اویاق ، بی‌قرار

آزاد انسانلاری عشقین کمندی
بیر پیادا کیمی سؤروکلر ، یوْرار

دوْستونون یوکونه کؤمك ائده‌ر دوست
یوکله‌مز دوْستونو اولسا وفاکار

دوْست سنه وفاسیز اوْلارسا اگر
اونونلا دوست کیمی ائیله‌مه رفتار

منیم دردلریمی چکمیرسه بیری
من اونون دردیندن اولمارام بیمار

منه جور و جفا ائیله‌ییرسه دوست
بؤیوك دوشمنیم‌دیر یقین او غدّار

نانجیب دوست اؤپسه آیاقلاریندن
ایناانما آلدادیر سنی حیله‌کار

عبادت ائده‌نده اوْغرو جیب کسیر
اوْوچو دن وئره‌نده قوشا توْر قورار

عؤمرونو صرف ائتمه وفاسیز یارا
دوشسن یوخسوللوغا یانیندان قاچار

بیر آنلیق ذوق اوچون دوشمه یوزدرده
گئجه شراب ایچن صبح اولار خومار

بیر ایشی گؤره‌نده چوخ دوشون اوّل
سوْنرا پشمانلیقلا اوْلمایاسان خوار

نئجه بوّت پرست‌چین عزیزدیر بوّتو
سن‌ده اؤز خلقینه اول پرستشکار

عاغلین جیلوونو نفسین الینه
وئریب اویمازعشقه ، سئوگی‌یه‌هوشیار

سئوگی‌دن دوشموشم چوخ بلالره
ایلان وران آدام چاتی‌دان قورخار

گؤز گؤره‌نده کؤنول سئوه‌ر چاره‌سیز
اورەك عاغلا باخماز یاری آختارار

عاشیقه نصیحت اؤیود کار ائتمز
هرشئی‌دن عزیزدیر سئوگیلی دلدار

آتلی‌نین آردینجا پیادا قاچار
آنجاق آتلی قوْوسا سوّرونر ناچار

نفسیم‌له وروشدوم بوتون گئـجه‌نی
منی الدن سالدی آخیـر بـو افـکار

دوشوندوم کی، نیچین بیر اوشاق کیمی
اویـوم اؤیونجاغا ، اؤلوم هوسـکار

آز قالمیشدیم دؤستدان آیریلیب گئدیم
اؤره‌گیـم دؤنمـه‌دی اؤلدوم وفـاکار

دئدی‌برکه ـ بوشاسن چوخ‌دوشموسن
مین‌دفعـه ائتمیسن تـوبـه ، استغفار

توتدو اتگیمدن دوستلوق صحبتی
دئدی اؤز عهـدینـی اونوتما غدار

دؤستون پیمانینی دوست تئز اونوتماز
مـروّت اهلینده اولمـاز بوکردار

هانسی دؤست دؤستونون عشقیندن دؤنور
یارینین سؤزوندن هئـچ دؤنـرمـی یـار ؟

هجرانین اؤره‌گی داشدان برك اولور
صبـریـله وصـالـه یئتیشیر دلدار

میـن درده تحمـّل ائیله‌سین گره‌ک
هرکسین قلبینده بیـر یـار عشقی وار

کؤنول دؤزمه‌لی‌دیر هرجور طعنه یه
گـول درەن الـلـره تیـکان‌لار باتار

پول ندیر ، دین ندیر ، دونیا ندیرکی
ائیله دوست یؤلوندا هرشئیی انکار

دوشمن سنی یاردان آییرار ، آنجاق
سن اؤز سئوگیلیندن آیریلما زینهار

پاخیلا ، بدخواها فیکیر وئرمه هئچ
چالیش‌راضی قالسین سئودیگین نگار

دوستون اینجیبه‌نده شاد اولما اصلا
دوست دوستا ائیله‌مز اذیّت ، آزار

دئمه کی سئوگی دن **دؤنه‌رەم** قـاضـی
اقراردان سؤنرا هئچ دینله‌مز انکار

طبعیـن دنیـزینـدن عشق عالمین‌ده
سئوگی‌سیز یـارانمـاز در ـ شاهوار

منی سانما چوخدا ساده لوح آدام
عاغیل‌لی هرسؤزه ائتمـز اعتبـار

دئمـه پهریز ائدیر میـوه‌دن قاری
الی چاتمیر یالان دئییر او کافتـار

گنیش حوصـله‌لی فقط الی بـوش
سانمادوست یؤلوندا سیم و زرساچار

شعرین صاف قیزیل دان یاخشیدیر «سعدی»
جذب ائده‌رمی سنین قلبینی دینـار

***

* لیریک شعرلر ...

* غزل‌لر ...

* رباعی‌لر ...

* قطعه‌لر ...

« غزل‌لر »

ائیٔ ساربان ، آهسته گئت ، آرام جانیم‌دیر گئده‌ن
یار کؤنلومو چکمیش منیم ، روح و روانیم‌دیر گئده‌ن
سعی ائیله‌دیم افسونیله پنهان قیلیم من دردیمی
پنهان ایشیم چیخدی اوزه ، سیر ائیله قانیم‌دیر گئده‌ن
قالدیم بئله زار و ذلیل ، بیچاره‌یم قلبیم علیل
دوشدوم او دلبردن اوزاق ، آسوده آنیم‌دیر گئده‌ن
یوخ عهدینین بنیادی هئچ، بیتمز اونون بیدادی هئچ
چیخماز کؤنول‌دن یادی‌هئچ، ان‌خوش زمانین‌دیر گئده‌ن
بیر آن دایان ای ساربان، قویما گئده بو کاروان
اوْل سروه اویموشدور کؤنول، سرو روانیم‌دیر گئده‌ن
بیردؤن گئری، ائیٔ نازنین، گؤر مسکنین اولسون سنین
سن‌سیز بو سؤنسوز گؤیلره ، آه وفغانیم‌دیر گئده‌ن
جان ترک ائده‌نده جسمینی ، انسان آچار اؤز حسیّنی
یۆخدور سؤزوم، گؤرموش گؤزوم، بوخسته‌جانیم‌دیر گئده‌ن
« سعدی » سنه لایق دئییل ، یاردان گیلئی ، ای بیوفا
گؤردوم من اوندان چوخ جفا، صبر و توانیم‌دیر گئده‌ن

***

گؤردون عشقینده دونن من نه پریشان اولدوم
ترک ائده‌رکن منی بیر صورت بیجان اولدوم

سنی وصف ائیله‌مه‌گی سانما اونوتموش بو کؤنول
حسنونو گؤردوم عزیزیم ، سنه حئیران اولدوم

سن‌سیز ای گول چمنین سئیرینه من چیخمارام هئچ
سؤیله بس چؤلده نچین خارمغیلان اولدم

وصلین اومیدی دیریلدردی منی سئودیجه‌ییم
لاکن هجرینده وئریب جانیمی قوربان اولدوم

گئجه‌لر صبحه کیمی یاتمادیم اومید ایله من
سئوگیلیم بلکه سحر وصلینه مهمان اولدوم

« سعدی » هجرینده یانارکن بونو سؤیلر هرگون
عهدینی قیرسادا یاره‌من اونا جانان اولدوم

***

ای نفسی نشئه‌لی باد صبا
یاریمی گؤردون سنه یوز مرحبا

وئر بیزه هدهد گئجه‌دن بیرخبر
سؤیله نئجه حاله دوشوبدور صبا

سؤیله یئنه کینلی می جانانیمیز
یوْخسا اولور قلبیمیزه آشنا

صلحه اویور، یوخسا عداوتلی دیر
خوفه‌دوشکک، یوخسا ائدک بیز رجا

بیرده اگر کویونه ائتسن گؤزه‌ر
سؤیله بیزیم یاره نسیم صبا

اؤیله ضعیفم کی ، بیتیب قووه‌تیم
جان‌سیز اولان جسمده اولماز بقا

چاتسام اگر وصلینه یارین بو گون
قالماز او کئچمیش کی اوزون ماجرا

چکمه‌ره‌م ال من اتگیندن سنین
توتسا یاخامدان، اؤلوم ، ای دلربا

دؤستمو دئیه‌رلر ائله انسانه کی
چکمه‌یه اؤز دؤستو یولوندا جفا

خسته‌لیک اؤلماز اؤقده‌ر قوْرخولو
بیلسن اگر دردینه وار بیر دوا

هرسحر عشقیندن آچیب صحبتی
ائرته‌سی گون من گؤروره‌م ماجرا

دردیمین احوالی دوتوب عالمی
دینله‌مه‌ییر سؤزلریمی آشنا

« سعدی » اگر داغ ائشیده ناله‌نی
ناله‌دن اطرافه سالارمین صدا

***

ای دئیه‌نان مؤشکول ایش یالنیز فراق یار اولور
اولسا وصل اومیّدی، هجران، سانما کی، دشوار اؤلور

گؤزلریم یاشی دئدیم خلقه حرام ائیلـر یوخو
ائل یاتاندا آغلادیم ، قوْرخدوم هامی بیزار اوْلور

اوْخ کیمی کیرپیک‌لریم الوان ائدیر آغ چهره‌می
کؤنلومون دردی بوحظله عالمه اظهـار اوْلور

گئتدی کؤنلوم عئیب قیلدیقجا یئته‌ن بیـدل‌لره
چوخ گوناه ائتسه جاهان‌داکیم، یقین کی خوار اوْلور

آفـریـن سؤیـله، نسـیم ـ صبح سن دلـداریمـه
یارینی ترك ائیله‌میش چونکی او، غیـره یار اوْلور

چوْخ پشیمانلیق چکیب یوز توتموشام دیواره من
هر کسه آچسام کؤنول دردین، دؤنوب دیوار اوْلور

من اوْنـون صحبت‌لرین‌دن آچمیرام صحبت‌هله
سانمایین باعث بیزیم صحبت‌لره اغیـار اوْلور

قـادر اوْلساندا منی اینجیتمـه‌یه قلب اینجیمـر
بوْینوما قویسان قیلینج، سانمـا منـه آزار اوْلور

کیم سئویر دلدارینی، درد چکمک آسان‌دیر اونا
ییخدی فرهاد بیستون ، شیرین اونا دلدار اوْلور

آی سـنه بنـزه‌ر گؤزل‌لیکده فقط یوْخدور دیلی
«سرو»ده سانما سنین تك بؤیله خوش رفتـار اوْلور

کؤنلوم عشقیندن اگـر دیـوانه‌سه ، عیب ائیله‌مه
آیدا نقصان، زرده نقصان ، گول یانیندا خار اوْلور

سرو بویلوم کیم سنی گؤرسه دئیه‌ر یوز آفـریـن
حسـنونـه حئیـران سنین بـوگنبـد دوّار اوْلور

سؤیله‌ییر دوستلار منه ، «سعدی» گؤزه‌ل گولزار چیخ
من سئون گول باشقادیر، سانما یئری گولزار اولور

***

مهـربـان اولماسا کیمین یاری
تـوتـار آفـاقی نـالـه‌ی‌ـزاری

نه‌قده‌ر سؤیله‌سه آجی سؤزلر
یئـنه شیرین‌دی یـاره دلداری

گئتمه‌یه طاقت اولماییر منـده
هر گؤره‌نده او نازلی رفتـاری

دیریلیب قبـردن دورار آیاغا
عاشیقین اوْلسا بیـر وفاداری

بیرجاواب تاپمیرام وئره‌م اوْنا من
سؤزودور بیر دگرلی میرواری

عشقی گیزلین قالیردی، بیتدی صبیر
پرده ییرتیلدی آچدی اسراری

یـاریمین خدمتینده اولسام من
خدمتین اوْلماز حدّی، مقداری

ایتیره‌ر عاعلینی بوْتون عالـم
یئریسه سئوگیلیم پـری واری

«سعدی» یه گؤرمك اوْلماسین قسمت
نازلی یـار ایله بیـرگه اغیـاری

***

نه زامان ممکن اوْلور وصلینی، جانان، گؤرمک
یوْخ بو قلبیمده داها طاقت هجـران گؤرمک

کویونا گلسم اگـر خصلتیـن اولسا بـوتـهر
قسمتیم‌دیر گؤزه‌لیم جور فـراوان گؤرمک

منی ترک ائیله‌دی عشقینده عاغیل، قالمادی هوش
ایسته‌یرکیم اؤزونو بی‌سر و سامان گؤرمک

هـر قـدم آتسان اونا جانیمی قوربان وئره‌رم
ایسته‌میرسن نئیه سن بس منی قوربان گؤرمک

گؤرورورم من اوْ قارا زولفونو رؤیاده گئـجه
منه زنجیر کیمیدیر زولفـو پریشان گؤرمک

سرو بوْیلوم، چمنین‌سئیرینه چیخسان سن اگـر
ایسته‌مز کیمـسه ایـنـسان سرو خرامان گؤرمک

اوْ خوْمار نرگیسینه باخسا گؤزوم، قلب آچیلار
ایسته‌مز بیرده کؤنول باخچادا ریحان گؤرمک

«سعدی»بیهوده یئره غم یئییب آختارما علاج
بیرعلاج وارکی، وئریب‌جانینی جانان گؤرمک

***

گل، ای گؤزه‌ل ملگیم، گل کی، ماجرامیز وار
چکینمه سؤیله بیـزه بلکه بیـر خطامیـز وار

روادئییل بـو قدر قلبی جذب ائدیب گئتمک
اگـر بیـر انسانا ظلم ائیله‌سک،‌جزامیـز وار

یئتیشدی دوشمنیمیز کامه، کئچدی چوخ گوْنلر
گلیب فقـط دئمه‌دی دوستلار آشنامیـز وار

شکسته کؤنلوموزو میـن دفعـه بولاندیرسان
او حسن دلبری گؤردوکده خوش صفامیـز وار

یاخیبدیر آتشیمیـز سر به سر بـو دونیـانـی
گلیب مصـوّر ائدیـر جهلی کیمیامیـز وار

یئتیشدی جان بوْغازا، کامه چاتمادیق افسوس
یئتیشسه کامه کؤنول، سؤیله‌ریك شفامیـز واز

سنین عزیز جانینا «سعدی» آندایچیر ای دوست
دئییر جاهاندا بیـزیـم بیـرجه آشنامیـز وار

***

آی صـورتینـده گوهر معنـا خزینـه‌دن
عشقین بـو قلبـه داغ چکیبدیر دفینه‌دن

یانمیشلارین اوْلار اثر آهیندا، شبهه‌سیز
قوْیمـا سمایه ناله چیخا اوْدلـو سینه‌دن

زینت وئریر گؤزه‌ل اوزه مرجان دوداقلارین
یوخ زولفونون تفاوتی گول‌دن نچین؟ ندن؟!

باش اگمه‌ره‌م زمانه‌ده هئچ پادشاهه من
اولماز قول اؤزگه‌یه، گوزه‌لیم بو کمینه‌دن

باخسا اگر گؤزون یادا منـدن خطا اولار
سن‌سیز کئچن عؤمور سایلارمی قرینه‌دن؟

یالنیز بؤیوك اوشخص دئییل دیرکی، اولماسین

قلبینده هئچ زامان بیـر اثـر مهـرو کینه‌دن

«سعدی» گؤزه‌للر عشقینه اوْلدونسا بیرمثال

عاشیق‌لیگین سوْراغی گلیـر هرمدینه‌دن

***

هئچ غبطه ائتمه‌دیم من، نه منصـبه ، نه ماله

اویـدو جاهاندا کؤنلوم، یالنیز منیم وصاله

بیلسن جاهاندا وصفـه لایقدی هانسی ثروت

گؤزلرکی، هر دقیقه باخماقدا بیـر جمـاله

شاداولسون اؤیله عاشیق چاتمیش وصال‌یاره

یوخ احتیاجی اصلا ، بیر سورغویا ، سواله

یاغ - بال کیمی قوْووشسا جانانه‌عاشیق هرگاه

مونس اوْلار کؤنول‌لر ، باتماز داها ملاله

یالنیز گولر اوجاهل، کثیف اهلینه‌کی، بدبخت

عؤمرونده اویماییبدیر بیر کثیفه ، اهل حاله

یاریم دن آیری‌دوشدوم، چکدیم‌من اؤیله‌غصه

دؤندو ضعیف وجودوم، جان‌سیز قوروخیاله

دوشدو کمند یاره کؤنلوم منیم ازه‌لدن

اویمازدی یوخسا عاشیق بؤیله بیـر احتماله

یاردان دوشنده آیری هرگون منه بیـرایل‌دیر

ایل‌گون قده‌ر گوده‌گ‌دیر چاتسام اگر وصاله

واردیر آی اوزلو یارین دائم ایکی هلالی

آیدا دؤنور فقط آی، تك بیـر دفعـه هلاله

زاهد اویار جاهاندا موهوم خیاله آنجاق

« سعدی » دئییر غزل‌لر یالنیز بئـله غزاله

***

گؤروشوندو قلبه راحت، گؤلوشوندو آفت، ای یار !

نه‌قده‌ر گؤزه‌ل وار آلدین هامی‌دان ملاحت ، ای یار !

هانی چین‌ده اؤیله رسّام چکه بؤیله اینـجه صـورت

سنه ایلك باهارمی وئرمیش بو قدر لطافت، ای یار !

سنین عشقین هر اوره‌کده اؤزونه توتاندا بیـر یئـره

او کؤنول‌ده حاکیم اولدون، ائله‌دین خلافت، ای یار !

گؤزه‌ر ائیـله مـرحمتـله بیـزه سروتك خرامان

گؤره‌ك آی اوزونده واردیرنه‌قده‌رطراوت، ای یار !

دئدیلر اوزاق دوشنده اولار هجره صبـریـم ، آنجاق

گؤروره‌م کی، سئوگی بیلمیر آرادا مسافت ، ای یار !

ائـده سن اؤلومده وعـده اگـر عاشیقـه، امینـم

اؤلومه گئده‌ر اوْره‌ك‌له ، ائـله‌یـر جسارت ، ای یار !

هوس ائتسه «سعدی» هرگاه، سئوه بیـر ظریف نگاری

اونو محو ائده‌رجاهاندا بئله بیـر ظرافت ، ای یار !

***

«سعدی» بارسیز کئچیرسه بیر آنی
دؤنـر عالم گؤزونده زندانه

***

خوش‌دور نه‌قده‌ر جفـا قیلیـر یار
وارمئی‌ده خومار ، گول‌ده ده خار
هرسؤز چیخا بال دوداقلارین‌دان
شیرین اولار، ای سؤیملی دلدار !
سـندن کیمـه ائیله‌ییم شکایت ؟
سـندن سـنه میـن شکایتیم وار
گولسن منـه عیب توتمارام ، آه
گؤز یاشلاریم ائیله‌ییب منی زار
گؤیده بولود آغلایان زامانلار
گولمزمی چمن، چیچکلی گولزار ؟
قلبین گؤزو وار سنین دالینـجا
قلبین‌سـه سنیـن دئییل خبـردار
جان وئرسم اگـر آیاقلارینـدا
من اینجیمرم سؤزومدور آشکار
حسرت چکیرم اؤلوب دیریلسم
بیـرده قاباغینـدا اؤلسم ای یار !
بیرداش کیمی من بوجاقدا قالسام
یـا اؤلسام اگـر اؤنونده دیـوار

هر کیمین التفـاتـی وار جانه
دئمه وار مهـری نازلی جانانه
منـی بیمـار ائده‌ن طبیبیم‌دیر
احتیاجیم یوخ اؤزگه درمانه
سنی سالسا کمنـده جانانین
قیل اطاعت هـر امـره ، فرمانه
نئیله‌سین طابع اولماسین امـره
باش اگیر قـول همیشه سلطانه
عاشیقه یوزدئسن کی، یاردان کئچ
هرسؤزون‌دور اونا بیـر افسانه
کیم‌دنیزده باتیر نه فرق ائده‌جك
دوشـه یا دوشمـه‌یه او طوفانه
گول آچیلدی گره‌ك ائدیب ناله
باشلاسین بولبول ایندی داستانه
نه قده‌ر اولسادا عاغیل گوجلو
عشـق غالب گلـر هـر انسانه
آغلایار بیر اوشاق کیمی عاشیق
سئوگی‌دن دوشسه درد ـ نالانه
قاشینا اویدو، سئو گیلیم هر کس
اولدو قلبی هدف او پیـکانه
عشق‌دن آچما سؤز، اگر آچسان
چیخ ثبوت ائیله مرد ـ مردانه

سوسمام‌ یئنه چونکی‌ داش‌دا گؤرسه
ائیلـر سـنه میـن محبت اظهـار

« سعدی » چکیـلن دئییل بـلادن
زنجیـرله هارا گئده‌ر گرفتـار

***

منیم هجریم سنه درد و غم اولماز
یانیندا باشقا یارسیز بیردم اوْلماز

الیندن عالمه من توتمـوشام اوْز
سنین حسنون کیمی بیرعالم اوْلماز

دوشوب عشقه سئوه‌نلر چوخدور، اما
منیم تک بوجاهاند مؤحکم اوْلماز

دوشونمز دیم جاهان‌مو لکونده اصلا
پری‌نین سئودیگی یار آدم اوْلماز

یئتر مجروح قیلدین کؤنلومؤ سن
ساغالتماق‌چین اونوهئچ ملهم اوْلماز

وئریم گل‌جانیمی، ای‌یار، یوْلونوا
خسیس‌لیک‌له محبّت بیردم اوْلماز

منـه سن‌سیز جاهاندا جان نه لازم
محبّت اولماسا بیـرهمـدم اوْلماز

کیمه سالمیش نظر «سعدی» دئییر لر
منـه یارایله غم چکمک غم اوْلماز

دئمز دوْست سیرّینی هئچ دوشمنه دوْست
رقیب انسانه اصلا محرم اوْلماز

***

جان ایسته سنه وئریم بوْجانی
آسان گؤرورم هـر امتحانی

جانین چین، اینان کی، وئرمه‌رم من
تك بیر توْکونه بوتون جاهانی

یوخ کیمسه‌یه مهرین، آنجاق عالم
سانمیش سنی یار مهـربـانیـم

آی اوزلو نه فتنه‌لر تؤره‌تدین
ییخدین یئره سونسوز آسمانی

تشبیه ائدیر حیف گؤرمه‌ینلر
شیمشاده او سرو دل ـ ستانی

گؤرسه قاشینی اگر هر اوْوچو
آلماز اله صید اوچون کمانی

«سعدی» سنین عشقینه دوشندن
زولفون کیمی نازیك اولدوجانی

***

من سنین تك اینجه دلبـر گؤرمه‌دیم
چوخ چیچك گؤردوم بئله‌تر گؤرمه‌دیم

یوخ سنین تك بئر اوزونده بیرگؤزه‌ل
حسنونه حوریني بنزه‌ر گؤرمه‌دیم
آی سنه اوْلماز برابر ، آی گؤزه‌ل
گؤزلرین تك پارلاق اولکر گؤرمه‌دیم
من سنین لعلین کیمی آل - قیرمیزی
بیر دگرلی لعل و گوهر گؤرمه‌دیم
ییرتیلار قاشیندا دینین پرده‌سی
سن کیمی هئچ یئرده کافر گؤرمه‌دیم
چوخ گؤزه‌ل گؤردوم جاهان مۆلکونده‌من
حسنونه لاکن برابر گؤرمه‌دیم
اویما ییرسان،« سعدی »،سن سجاده یه
من سنین تك بیر قلندر گؤرمه دیم

***

خبرین وارمی کی ، سن‌سیز منیم آرامیم یوخ
آیریلیق‌دان، گوزه‌لیم، خوش کئچن ایامیم یوخ
وصفینی سؤیله‌ییر هرزامان ، هریئرده سنین
تکجه سنسن ملگیم، باشقا گوْل - اندامیم یوخ
مثلیم آنجاق اوْ قارا خاله نظر سالماق ایدی
تورا دوشدو بو کؤنول چیخماغا انجامیم یوخ
گئجه‌لر فیکریم اودور بیرداها گون دوغمایاجاق
گوْندوز آنجاق گؤرورم سئوگیلیم آخشامیم یوخ

منه دوشمن کسیله عالم اگر نازلی نگار
سندن الهام آلیرام باشقا بیر الهامیم یوخ
حیله ایله قاپینا گلمه میشم طعنه یئتر
سنه من بیر کؤله‌یم عزت و اکرامیم یوخ
جانینا آند ایچیرم سئوگیلی ، دوستوم ، گؤزه‌لیم
دوشمنین سؤزلرینی دینله‌مك امکانیم یوخ
سئویرم من سنی، لطفون اوْلا یا اوْلمایا هئچ
باخیشین بس‌دی منه، بخشش‌یم، انعامیم یوخ
منجه‌حئیوان‌دیر اوْ انسان کی، دئییر: سعدی، منیم
سئوگییه یوخ هوسیم ، اینجه دل آرامیم یوخ

***

اطرافا عطیر ساچاندا گولزار
عطرین دگری اولارمی،ای‌یار !
بولبول‌لر اؤتن کیمی چمن‌ده
قالخیریوخودان بوتون چمن‌زار
زاهدلیگی آتمیشیق کناره
سجاده‌یه هئچ اویار می خمّار؟!
بیرمسلکه اویسا جمله انسان
نه خرقه قالار ، نه‌بوت، نه زنار
قالخ اویخودان، ای‌خومارباخیشلیم
مین فتنه ائدەر زمانه اظهار

بیـر قلبی آلاردی اینجه دلبـر
مینلرله کؤنول آلیر بـو عیـاّر
نه گئتمه‌یه ایز ، نه قالماغا اوْز
معشوقه کدرلی ، بیز گرفتـار
هریاره وورورسامنجه خوشدور
هرجوْرونو چکمه‌یه گوْجوم وار
گل آل هرایکی جاهانیمی سن
یالنیز منه یاری وئر، ای اغیار !
«سعدی» دئییراویما چوخ‌جاهانه
مین ظلم ائله‌ییب بو کؤهنه‌غدّار !

***

ائتـدی اوْ داش اوره‌کلـی‌، دون قلبیمی پریشان
ائتدی کؤنول آلینجا، تن قالدی یئـرده بیجان
دوْرساچدی گؤزلریندن هجرانی نازلی یارین
دریا کیمی یاش آخدی، سیلدیم قوْلوملا مرجان
یوْخدو گومانیم اصلا گوندوز اولا قـارانلیـق
اوْلدو سحر زامانی دونیـا گؤزومده زندان
اسدی سرین کوْلکه‌لـر دؤنـدو بهشته هریان
ائتـدی سحر نسیمی ساکن جاهانی رضوان
گؤردوم نسیم صبحون گلـدیکجه اهتـزازه
باغلاردا [illegible] لرده چاکٔ ائیله‌ییب گریبان

کؤنلوم دئییل‌دی یالنیز عشقه اویان جاهاندا
گولچون دوشوبدوعشقه‌بولبول‌اولوب‌غزل‌خوان
بیر درد اولوب بوهجران، مین ناله‌دن ساغالماز
یوخسا من ائیلـه‌یـردیـم ناله‌مله هجـره درمان
قالخدی او گیـزلی پـرده ، رازی بروزه وئردیم
صبـرایـله ائتمکٔ اولماز قلبینده دردی پنـهان
سیغماز ایکی محبت بیـر قلبـه « سعدی » اصلا
ترکٔ ائیله جانی گئتسین قالسین کؤنول ده جانان

***

هریئرده گؤزل گؤرسم گؤز چکمکٔ اولور موشکول
کیم ائتسه نصیحت ده قالمیش یئـنه بیـحاصـل
یار اولسا اگر دلبـر ، هر جورو بیـزه خوشدور
گؤرسم اوزونـو بیـرآن هر دردیم اولار زائل
پـرهیـز ائله‌ییـردیـم من اول‌لـری هـر یئـرده
اینـدی گؤروه‌م اولمـوش هر سؤیله‌دیگیم باطل
قاتل سانیـر عالیـم‌لـر زهری ، فقط آلـدانمـا
یار وئرسه اگر زهـری ، ایچ ، سانمـا اونـو قاتل
فـرزانه‌لـر هـر یئـرده دیـوانه دئسینلر قـوی
جان‌ترکی دئییل آسان چوخ یاخشی بیلیر عاقل
هرکس‌کی دئییر باخمادلبر اوزه بوش سؤزدور
دلبـر اوزه باخماق‌دان ، سؤیله ، کیم اولـو غافل

یوز منزل اوزاق سالسا دلبر منی جاناندان
یار گؤزدن اوزاق دوشمز کؤنلوم دور اونا منزل
هر کس‌له اولار آسان دوستلوق ائله مك« سعدی »
پیوندی فقط قیرماق سؤنرا گؤرونر موشکول

***

جانی ترك ائیله‌یه بیلر انسان
یاری ترك ائیله مك دئییل آسان
آجی سؤز سؤیله‌سن ده عاشیقینه
بیرشکردیر سؤزون منیمچین، اینان
توبه ائتدیم گؤروب اوجا بوْیونو
سرو دن بیر سؤز آچماییم ، جانان
سؤیله‌یه بیلمه‌رم نشانه‌سی من
سنی گؤرجك کؤنول اولور حئیران
سالمیسان بیر کمنده عاشیقینی
کی ، دئیه بیلمه‌ییر الیندن آمان
وصفینی یازماق ایسته‌دیم ، امّا
اؤزومه سؤیله‌دیم کی ، یازما دایان
ائله شیرین سن ای گؤزه‌ل دلبر
سنه لایق دئییل دیر هر داستان
بولبول ایسترمی‌هئچ اونون گولونه
سؤز قوشا باغچا ـ باغدا بیر باغبان

هر کسین وارسا یارینا نظری
سیرینی بیلمه‌سین گرك ساربان
نه قده‌ر ائیله‌سه جفادا رقیب
دئمه‌رم دردیمی سنه بیر آن
سؤزو یاره اؤزون دئسن خوشدور
نه‌یه لازیمدی باشقا بیر انسان
« سعدی » نین ائتدیگی حکایه‌لری
هر آغیزدا گزه‌ر بیلر بو جاهان

***

سفریندن یئنه یاریم قاییدیب تازه گلیب
مصردن شکّریمیز بیر داها شیرازه گلیب
جانیمی آلماغا قصد ائیله‌دی شاهین باخیشین
بیر گؤیرچین کیمی کؤنلوم قوشو پروازه گلیب
دینیمیز ، شهرتیمیز گئتسه ده یوخدور ضرری
درد ـ بلا هاردا اولا عاشیق جانبازه گلیب
بوجیگر یاندیریجی داغ کی وار سینه‌مده
داغا دگمیش آلیشیب داغ یانیب آوازه گلیب
من او گون کی، اوزونو گؤردوم او دلبرگوزه‌لین
سؤیله‌دیم: عاشیقی‌جذب ائتمك اوچون نازه گلیب
نه قده‌ر عاغلاگلن اینجه گؤزه‌للیك وارایسه
شبهه یوخدور کی بیزیم دلبر ممتازه گلیب

سن قاییتدین گؤزلیم اولدو گؤزوم ایچره یئرین
«سعدی» ینی گؤردو هامی، حرمته، اعجازه گلیب

***

سنه اولسام فدا ، کؤنول‌دور شاد
دوستلاری ائیله‌میرسن اصلاً یاد

بیزه لطف ایله باخمادین کئچدین
سرو اوْلماز سنین کیمی آزاد

آفرین‌لر ائله آتا ـ آنایا
کی ، یئتیرمیش سنین کیمی ائولاد

بخت یاخشی اوْلار امید اوْلسا
بدنظر ائتمه‌سه ایشی برباد

چکدی نقّاش سن کیمی گؤزه‌لی
ائتدی دونیاده فتنه‌لر ایجاد

توتارام شاهی یولدا من بیرگون
چکرم یاریمین الیندن داد

آلماسا انتقامیمی خسرو
جان‌وئریب عؤمرو ائیله‌رم برباد

اوخومار گؤزلرین اوْلوب سرخوش
ائتمه‌ییدر کؤنلومو منیم آزاد

عشق ایله عقل بیریئره سیغماز
مزدورون دردینی چکر اوستاد

ایسته‌دیم باغلاییم سفر یوْکونو
یئریم اولسون یا بصره ، یا بغداد

فارس مولکوندن اؤزگه منزل یوخ
مصر اولا ، شام ، بصره یا بغداد

منی جذب ائیله‌دی بو شیرازین
تورپاغی، بیرده‌کی بو رکن آباد

عشق‌اوچون تورپاغا دوشن شخصه
عشق قصد ائیله‌ییب اوْلار جلّاد

تله‌دن وحشی قوش کی هوْرکوْردو
اونو صید ائیله‌دی بوگون صیاد

هامی‌یاددان چکیرسه درد«سعدی»
اؤز الیندن ، یازیق ، ائدیر فریاد

***

گلدی باهار ، اؤت نغمه‌نی ، ای بولبول شیرین نفس
سن‌ده منیم تك عاشیق اول، زندانین اولسون بیرقفس

گونده سئویر بیرمهربان ، نامهربان جانان هامی
من سئومیشم بیر دلبری، چوخ عشقه دوشمکدیر عبث

سن کاروانین حالینی مندن سوروش ، ای ساربان
یات سن، اویانما، یات اگر زنگ سالسادا اطرافه سس

باغلانمیشام بیربنده‌کی ، ائتمز نصیحتلر اثر
قاچسام آییق اوللام ، منیم اولماز یئریم بیرده قفس

هر کس‌له اگلشسم بیـر آن ، یاد ائتمه‌سه یاری کؤنول
سانکی گونش سیزدیر گونوم،مؤشکول‌اؤلور چکمك نفس

اؤلسا یادیم‌دا دوست منیم ، وورسا قیلینجلا دوشمنیم
بیـر یاره مفتونم ، منـه تأثیـرائده‌رمی باشقا کس !

من کاروان‌دا مفلسم ، کیم قصـد ائدیر ، ائتسین منـه
قویماز یانیمدا مطربی ، اولدوقجا آزغین‌دیر عسس

ایستر نصیحت قیـل منـه ، ایستر کمنده سال منی
دیوانه‌یه بیـر فرقی یوخ ، هئچ بیـر شئیه ائتمز هوس

دونیـادا سالـدیـن سعدینی فـریاده ، ای آرام جان
یئتمز می فـریادی اونون ، چات دادینا فـریادی کس

***

بیر طفل‌سن اؤز ـ اؤزونه حیـران
تعریفینه واردی چوخلو داستان

جؤلان ائله‌ییب چمن‌ده هئچ سرو
اولماز بئـله سن‌کیمی خرامان

هر کیمسه‌یه سؤیله‌سم اینـانماز
سینه‌ندن اولوب گونش نمایان

صبـر ائیله میشم نه گؤرمه‌سم من
سن‌سیز منـه صبر یوخدو بیر آن

اولدون نه اوچون بئـله وفاسیز
ای قاشی کمان ، هانی او پیمـان

اومیـد بیـزیمـله‌دیـر همیشـه
چکدیکجه اوزون بـو درد هجران

وار قورخو بـو ایش‌ده‌کی نهایت
اسکندره چاتمـاز آب حئیوان

هجران غمینی چکن ساغمالماز
دویمازسا عطیر اوگول یاناقدان

بیـر دلبـر الیمدن آلدی کؤنلوم
آلدی جانیمی سئویمـلی جانان

عاقل گره‌ك ائتمه‌سین شکایت
درده تـاپیلارسا یاخشی درمان

عشق آتشینـه یاناندی « سعدی »
رحم ائتمز اونا،آی اوزلو،جانان

***

گؤروروك ایندی ده خوشبختلیگی فالیندا اونون
کؤنول اندیشه‌ده‌دیر ، گؤزده خیالیندا اؤنـون

گؤزگوده یار گؤره‌ر آنجاق اؤزو تك بیر گؤزه‌لی
اولماز عالم‌ده گؤزه‌ل حسن ـ جمالینده اؤنـون

یوز کؤنول جذب ایله‌ییر عشقی او دلبـر صنمین
هامینیـن مئیلی اؤلـور دانه‌ی‌خالیندا اؤنـون

جان وئریر ، باش وئریر عاشیق اؤنون هر آددیمینا
کیم‌ده وار جرئت اؤلا مئیلی وصالینده اؤنـون

دوشسه بیر قوش، تله‌یه چیرپینا یوز دفعه اگر

قاچماغا قووه‌ت اوْلار می پر و بالیندا اوْنون ؟

لیلی‌نی هر سئوه‌نه سؤیله‌مك اوْلماز مجنون

دلی‌لیك اوْلمالی‌دیر عشقدن حالیندا اوْنون

پئشه‌سی قانیمی تؤکمكدی حرامی گؤزونون

دوْستلوغوم توتماز، حرام واردی حلالیندا اوْنون

خوش اوْلار دردیمیزی وصل گونو یاره دئسك

یوخسا معشوقه قالار وزر و وبالیندا اوْنون

« سعد » نین دردینی بیلمك سنه موشکول گؤرونور

درد چکنلر اوْلار ، البته‌کی ، حالیندا اوْنون

***

یار اودور هرنه ائیلسه دلدار

دئیه البته اختیارین وار

قاچ او کس‌دن‌کی، گؤرسه غملی‌سنی

یادلارا عیبینی ائده‌ر اظهار

یار اوچون یوك داشی، گوٚلون اتگی

احتمال ائیله‌کی ، اوْلو دوْلو خار

عشقه منزل اولوبدو میخانه

اوردا شهرت تمام اوْلوب انکار

اویما اؤز نفسینین هواسینا سن

ایت سوٚموك ائیله‌یر همیشه شکار

گئجه‌ده بیر گؤزه‌ل یانیندا اولان

اوْلار هر گون یقین کی، مست‌وخومار

منجه عاشیق اوْدور همیشه سئوه

یالنیز بیر گول اوزلو اینجه نگار

« سعدی » دیر ایندی عشق سلطانی

ائیله‌ییب ان گؤزه‌ل غزالی شکار

***

بولبول‌لرین نواسی همیشه سحر اولور

کیم‌یاتسا صبح‌دن ابدی بی‌خبر اولور

هر اوْخ آتاندا سئوگیلی جانان کمان ایله

بیچاره عاشیقین سینه‌سی بیر سپر اولور

عشقین یولوندا عاشیق اولان جان‌وئریب کئچر

جان وئرمه‌ییبنچین عشق یولوندا خطر اولور

حسنون وئریر گونش تك ایشیق جمله عالمه

کیم ده سنین کیمی گؤزلیم ، خوش نظر اولور

وارمی گؤروب‌گؤزه‌ل اوزونو وئرمه‌ین کؤنول ؟

وارسا اونون حیاتی بوتون بی‌ثمر اولور

یار قاش ـ قاباق تؤکوب آجی‌سؤز سؤیله‌ینده‌ده

هر جمله‌سی اونون ائله بیل کی، شکر اولور

عاقل همیشه دردوبلادن اوزاق گزه‌ر

عاشیق‌لرین‌سه سئودیگی ، هر آن کدر اولور

سعدی ده یۆخدو یول یئریمک طاقتی اینان

قوش تک سینیب قانادلاری عؤمرو هدر اولور

***

بیر عاشیقین اولموشسا سئودا یئری بوستانلار

بی شبهه ائدەر بیهوش گوللر اونو ریحانلار

گاه نعره چکیر بولبول، گاه کؤکسونو ییرتیر گول

سن یاده دوشن آندا، تأثیرسیز اولور اونلار

ای مهرین اۆرەکلرده، مؤهرونسه دوداقلاردا

باشلاردا گزیر شورون، سیرّینلا دۆلوب جانلار

اویدوم سنه عهد ائتدیم، هرعهدی قیریب گئتدین

سئودیم سنی ای جانان، گئتدی هئچه پیمانلار

خار- غم،عشقینله دولموش اتگیم ای گول

وئرمز منه بیر شادلیق بیهوده گولوستانلار

دوشسه بئله بیر درده، کیم خسته اولوب یاتسا

تأثیر ائیله‌مز اصلا وئرسن اونا درمانلار

آختارماغا من یاری چکسم ده اذیّتلر

یورماز منی، اینجیتمز دۆزلرله، بیابانلار

آوخ اوچسا کمانین‌دان، بیر قلبی ائدەر یاره

واردیر سنه، ای جانان، من تک نئچه قوربانلار

یای قاشلی، کامان قاشلی یار سئوسه اگر عاشیق

اۆلموش اۆ سپر، اۆچسا، دگسه اۆنا پیکانلار

« سعدی » یه دئمه: یازما عشقیندن اونون بونجا

عشق دن دئدیگین ایتمز، کئچسه نئچه دۆورانلار

***

عارفلری ازمکده هر ضربهٔ چوگانین

هرتوپ دوشه قویماز کی، چیخسین اۆنو مئیدانین

چیخسا گونش هر کس چین،د عدان‌یا دنیز لیک‌دن

اۆلموش گونشیم لاکن آغ سینه‌سی جانانین

جان تن‌ده گلر رقصه، شوقونله اسیب یئللر

بیر شاخه‌نی تیتره‌تسه یار حسنو گولوستانین

یانمیرسا منه اصلا داشدان یارانان قلبین

جذب ائتدی نئچین قلبی بس‌چاه- زنخدانین

جان وئرمک اولار آسان عشقینده سنین، لاکن

لایق دئییل اولسون‌جان، ای سئوگیلی قوربانین

نقاش نه یه لازم‌دیر، قصرینده وورا زینت

اولدون بئله حسنونله سن زینتی ایوانین

جۆرونله اۆلوم خسته، یانیندا اۆلوم آنجاق

اۆلدورمه‌سین، ای دلبر بو عاشیقی هجرانین

ای بادیه‌ی هجران جانان بیزه یار اولسا

عاشیقلری قۆرخوتماز هئچ خار- مغیلانین

بوندان سونرا قورخوم یوخ مین فتنه- فساد اۆلسا

سالمیش منی غوغایه، یار قامت فتّانین

بیلمزسن اؤلوم آرتیق «سعدی» قوجا دونیادا
جانین‌دی سنین چونکی بوندان سورا جانانین

***

نه قاناد قالیبدی منده، نه کؤنول‌ده اوچماق‌حالی
هارا اؤز چئویرسم اصلا یئنه یوخ اومیدمجالی
نه ائدیرسن آشنالیق، نه ده قاچماغا یولوم وار
غمه دوشمه‌ین بیلـرمی نه اولور غم احتـمالی
نـدیـر حاصلیـم دئسم ده غمـروزگاری یاره
اونون اولماییب منیم تک گئجه‌سی بیرایل مثالی
منه‌خوشدور آیریلیقدا بوتون عؤمرو صرف ائدرسم
اگر اولسا بیـر میسر یئـنه دولت وصـالی
نه بیلیرزاواللی دردلی نه چکیب عؤمرو بویونجا
او کسین کی، اولماییبدیر کدری، دردی، ملالی
منـه بیـرجه کلمه سؤز دئـی، ائله عشقینه اسیرم
کی، وجودومون منیمله داها یوخدو اشتغـالی
نه دایانمیسان قیامت، بیـزه گؤستر اؤیله قامت
کی، صنوبرین چمنده گئـده الدن اعتدالی
«دف»ی قوی کناره، چال کی، گله‌بربط اهتزازه
اؤره‌گـی آچان سسیله اولا مجلسین جـلالـی
گونش‌اوزلوسئوگیلیم یار، اوزونو گؤرنده‌گؤیلر
سینار آی، اولار سماده سحرین ضعیف هلالی

او قارا خطی، او خالی ائله‌بیل قلم چکیبدیر
سوزولوب اولوبدو نقطه آی اوزونده اینجه‌خالی
دئمه، «سعدی» بیرگوناه‌دیر بیزه آی جماله‌باخماق
او آدام گوناه‌لی‌دیرکی، گؤره بیلمز آی‌جمالی

***

بیز بو شهرایچره غریبیک، بو مؤلک‌ایچره‌فقیر
اؤلمـوشوق قیـد کمنـدینـله گرفتـار و اسیر
هامی دونیادا گزیر قلبی آچیق، کؤکسو آچیق
زولفونو ائیـله‌میسن کؤنلوموزه سن زنجیـر
گـؤز چکه بیلمیرم‌اصلا او گؤزه‌ل حسنوندن
نه اوچون مندن او شیرین گؤزه‌لیم گئنده گزیر
وارسا منـدن گؤزه‌ل عاشیق‌لرین امـا دئییرم
حسنوده سن کیمی دونیاده گؤزه‌ل یار نه گزیر
واردی کؤنلومده ائدیم جانیمی جانانه فـدا
سؤنرا ساندیم جانیمی سئوگیلی جانانچین حقیر
دئدیگیم سؤزلری دردن سیزه شرح ائیله‌ییرم
آتشه دوشمه‌سه وئرمز خوش عطیر مشک عبیر
دئمـه‌سم ده بیـله‌جک حال پریشانیمـی یـار
رنگ و رخساریما باخدیقدا گؤره‌ر قلبیم اسیر
چکمرم گؤز اوخومار گؤزله کمان قاش‌لاردان
گؤزومو اووساد خوشدور منـه یار آتسین تیـر

منه کیم ائتسه نصیحت ائدیرم چوخ حئیرت

دئییرم عاشیقه ائتمز دئدیگین سؤز تأثیر

گؤزه‌ل اوْز «سعدی» یارانمیش اوناگؤز باخماق اوچون

گؤزگؤزه‌ل گؤرمه‌سه دونیادا کؤنول اولماز اسیر

***

شمع یانیر ، سن هله گئتمه دایان ، ای غلام

صبح آچیلا بیر گؤروم صورتینی من تامام

ساقی یاتیب مطربه قالمادی مجلس داها

دلبریمیز بوردادیر ، مجلسیم ائیلر دوام

بولبول ائدیر ناله‌نی صبح آچیلیدیر داها

گون ساچیب اطرافه نور، کئچدی داها گئتدی شام

واریمیزی ترك ائدیب، تکٔ سنه اویدوق بوگون

هر نه پسند ائیله‌سن عالمه اوْلسون حرام

باغلا منی ایسته‌سن ، ایسته‌سن آزاد ائله

سن کیمی بیر اووچودا مؤحکم اوْلار حیله، دام

دوشمه‌سه هر کس اوْدا ، بیزدن اوْلار بی‌خبر

یانمیش اولانلار بیلر کیم نه‌دی سئودای خام

دوشدوم او اندیشه‌یه اولمایا چیرکین آدیم

داش منه قورخونج دئییل، چونکی داها سیندی جام

«سعدی» اگر گئتسه آد سئوگیلی جانان اوچون

غم یئمه عاشیق اؤلر شهرتی اؤلمز مدام

***

کئچمیش گئجه یارب نه مبارك سحر اولدو

یار گلدی منیم کویومه ، بو خوش گؤزه‌ل اوْلدو

بوندان سورا هجران آجیسی قلبمی سیخماز

بیر میوه کی ، صبرایله یئتیشدی ، شکر اوْلدو

وار یاردا صداقت منه باخدی یئنه مونس

یارین باخیشی الاستومو زه بیر نظر اوْلدو

یانلیشدی سنه آی دئییم ، ای سئوگیلی جانان

آی حسنونو گؤردو گئجه‌لر دربدر اوْلدو

بیر باغ گولوستاندی سنین حسن جمالین

هر شاخه‌سینین میوه‌سی پارلاق قمر اوْلدو

دونیانی اونوتدوم اؤزومو بیلمه‌دیم اصلا

یاردان او زامان کی، منه بیر خوش خبر اوْلدو

من ایسته‌دیم عالم ده یاییم وصفینی ، ای یار

آنجاق ایکی عالم گؤزومه مختصر اوْلدو

یاریملا من اوْلسام داها کیمسه نه‌یه لازم

یار گلمه‌دی دونیا گؤرومه بی‌ثمر اوْلدو

کسگین دی گؤزه‌ل دلبریمین نازی قیلینچدان

صبرائتمکٔ ایله کؤنلوم اونا بیر سپر اوْلدو

«سعدی» داها گؤز چکمکٔ اولارمی او گؤزه‌لدن

بیر قلب گئده الدن بیله‌جکٔ می نه‌لر اوْلدو ؟ !

***

« رباعی‌لر »

سن قوناق گلنده گئجه‌لر بیـزه
دونور گئجه‌لریم آیدین گوندوزه
دئییرم: شام‌سؤنسون، آی گؤیده باتسین
گونـش قوناق گلیب مجلسیمیـزه

بو یونلا اوجالیب سرو و صنـوبـر
دنیـزلر آغزیندان آلیبدیر **گؤوهر**
بنوشه گـؤره‌نده سانیـرام، سنیـن
ساچینی گتیریب چؤله کولک‌لر

دوستلوق ایلقارینی پوزاندا دلدار
توتدوم اتگیندن اونون بی‌قـرار
دئدی: گئت، یوخودا گؤره‌رسن منی
دئدیم: سن‌سیز یوخوم اولارمی، ای‌یار

سؤز وئردی بیر گئجه منی شاد ائتسین
غصـه‌دن قلبیمی یـار آزاد ائتسین
او گوندن نقدر گئجه‌لر کئچدی
یار بیرده وئردیگی سؤزو یاد ائتسین

مادام کی، یاریندان دؤنمورسن، کؤنول
هـر دردە ائـده‌سن گـره‌ک تحمّـل
یـا ال‌چکمه‌لیسن چمنده گول‌دن
یا تیکان گؤره‌سن درنده بیـرگول

دئییرلر: یاریندا تنـد خاصیت وار
لاییق‌می سئوه‌سن ائله بیرنگار؟
دئییره‌م گیـرمه‌یـن آرایـا، بالله
یاخشی‌دا، یاماندا اولسا، خوشدور یار

سانمایین دردیمی طبیب‌لـر بیلـر
محبت دردینی حبیب‌لـر بیلـر
منی سئوگیلیمین دردی اؤلدورور
بـو سیری آچمایین غریب‌لـر بیلـر

یوزیول تاپشیریرام هر آخشام، سحر
یانیندا ساخلاما گوزگو ای دلبـر
سن اؤزون ـ اؤزونه حئیران اولارسان
اگـر آینـه‌یـه سالاسان نظـر

گؤزومون اؤنوندن او سرو اؤته‌نده
شوخ گؤزو قلبیمی سالدی کمنده
کیمسه‌یه سن کؤنول وئرمه‌سن گره‌ك
گؤزونو یوماسان گؤزل گؤرمنده

یازیق او انسان کی، سـنه مفتوندور
قلبی قانلا دولو سانکی جیحون‌دور
ابـدی آیریلسا سـندن نئـیله‌یـر
بیر آن آیریلاندا سـندن محزون‌دور

نه گئیسن یاراشار سـنه ، سرو ناز
بئز گئیسن اگنینده گؤرونر آطلاز
اؤزونه بیـر دفعـه کیم نظر سالسا
باشا دیقجا سنی اصلا اونـوتمـاز

دوشسه بیر آهونون دالینجا آصلان
هؤرکؤیه دوشمزمی او نازلی جئیران؟
بوز سویون ایچینده اریییب گئده‌ر
قارگونش آلتیندا قالارمی بیر آن ؟

جانانلا حاماما گئتمیشدیم خلوت
گول سؤرتدو اوزونه او نازلی آفت
دئدی: منی بئله گؤرسه کیم سئوه‌ر؟
اکسیلمز گونشدن، دئدیم، لطافت !

یاقـوت دوداغینی گؤروب آینـادا
آغزینین سیرّینی یار سالیب یـادا
آهسته سؤیله‌دی: بونو اممک‌چین
نـه جانلار دوداغا گلیب دونیـادا

شکر دیللی ، پـری چهره‌لی جانان
حئیف‌دیر اوزونو ائیلسن پنـهان
چیرکین‌لر بورونو قـارا چادرایا
آی گره‌ك سییریلسین قـارا بولوددان

باهاردا داغلاردان چاغلایان سئللر
ان مؤحکم داشلاری سیندیریب ازه‌ر
سونسوز سئللر آخیر گؤزبولاغیندان
نیچین داش قلبینه ائیـله‌میـر اثـر

بـوگئـجه آچیلماق ایسته‌میـر سحر
قوشلاردا ندنسه اؤتمـور نغمه‌لـر
سانکی داشدان چیخیر بو سحر گونش
صبحه‌جن داغلارا سالمیشام نظـر

سن‌سیز لاله اوزلوم ، لاله‌زاریم یـوخ
باهار بولودویام، نـو باهاریم یـوخ
اوزونو گؤرمه‌یی ائـدیـرم آرزو
سن‌سیز بیردقیقه هئچ قراریم یـوخ

یازیق او قلبه‌کی ، نغمه‌نی دویمـاز
قلبی داش اولانلار سئوگییه اویمـاز
عشقی دویمایانلار نغمه دویار می؟ !
بیر کؤنول یانماسا توستوسو چیخماز

هارداسان دئییلسن آغوشومدا یار
دؤنـن یانیمدایدین ای دلبـر نگار
یانیمدا اولماسان بئـله آی‌کوزه‌ل
سانما دردلی کؤنول سنی اونودار

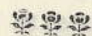
گولسه‌یدی اوزومه اگر بو دؤوران
جانیمی او سروه ائده‌ردیم قوربان
یولوندا تورپاغا دؤنردیم آنجاق
قورخورام اوستومدن کئچمه‌سین جانان

بیزه لازم دئییل لیمون، هئیوا، نار
سن‌ده شکرده وار، پوسته‌ده، ای یار
نار گؤزه‌ل دئییل‌دیر مه‌مه‌لریندن
بوخاغیندا نارنج کیمی عطیر وار

قلبینی غم‌لره ائیلمه‌مه اسیر
باشینین اوستونو قوجالیق کسیر
دوشمن‌دن شکایت ائتسن ده دوستا
دوستون جفاسینا تاپیلماز تدبیر

نه قده‌ر شیرین‌سن، دوزلو، گؤیچکسن
نه آی‌سان، نه گونش نازلی چیچکسن
باشقالاری کیمی سن ده آدام‌سان
یوخ - یوخ سهو ائدیرم‌سن بیرملک‌سن

بولبولوم سنده وار شیرین بیرنفس
دیلیندیر یئرینی ائیله‌یین قفس
داریخما دوستلارا یئتیره‌ر بیرگون
سنی قلبینده‌کی او جوشغون هوس

قولام او شخصه کی، سئویب بیرنگار
یا جانان عشقینه اولوب گرفتار
او کس کی، نه عاشیق،نه معشوقه‌دیر
عؤمور سوْرمه‌یینین نه معناسی وار؟!

مست ائدیب گؤزونو،سئوگیلیم،شراب
عارف‌لر سؤزودور، وصالین سراب
سودا یا گوْزگوْده عکس اولار حسنون
وصفینی یازماییب هله بیر کتاب

بیلدین نیچین چیخدی آغزیمدان بو،راز؟
چونکی کؤنلوم قوشو ائیله‌دی پرواز
یارین جفاسیندان نیچین اینله‌دیم؟
پولاد بدنلی‌ده ضعیف‌لیک اولماز

الین اولسا اگر روان قانیمدا
سانما درد دویارام شیرین جانیمدا
هارداسان، دئییلسن آغوشومدا یار
بئزیرسن قالاندا منیم یانیمدا؟

آییق باشیم سنین عشقینده مست‌دی
خوشدور محبتین قلبیمه قصدی
من‌سیز بو جاهانی من هئچ ساناردیم
جاهان اولماسادا سن وارسان بس‌دی

واعظین جذب ائتدی منی سؤزلری
خرقه‌یه بوروندوم گونلـردن بری
اونوتدوم واعظین دئـدیکلـرینـی
گؤرونجه او سرو بویلـو دلبـری

دئـدیم کی ، سالمایم سـنه من نظـر
باشقا عشقه اولسون اؤره‌گیم سپر
نه‌قدر باخیـرام ای گؤزه‌ل پـری
گؤرمورم من سندن یاخشی بیر دلبر

او قلبی داش کیمی وفاسیز دلبـر
هامییا شام اولوب منـی یاندیرار
نئـیله‌ییم ازه‌لدن بختیم بئله‌دیـر
یار دوشمن ده اولسا دئییل گوناهکار

گلدی ـ گئده‌رلره وورولسا هرکس
عارفین گؤزونده یاخشی گؤرونمز
قاضی فیتوا وئریر ایکی شاهدله
عاشیقه ائیله‌ییر بیرجه گؤزه‌ل بس

دئییرلر،گؤزه‌ل‌دیر ایلک باهار اولسا
بولبولون‌نغمه‌سی، شن گولزار اولسا
بونداندخوش اولاردی‌منیمچین، اگر
یانیندا سئویملی بیـر نگار اولسا

« قطعه‌لر »

بیـر عارف ائیله‌ییب منـه نصیحت
دئییرم یادیندا قالسین بـو صحبت
نه‌یی کی ، اؤزونه روا گؤرمورسن
روا گؤرمه باشـقا شخصه ده البت

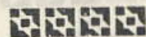
یاراسا گوندوزدن اولمور خبردار
بونونچون گونشین نه قصورو وار؟!
منجه کوْر یاخشیدیر او گؤزلودن کی
گؤز یوموب گونشی ائیله‌ییر انکار

بونو یاخشی بیلیـر عاغیللی انسان
یامانا یاخشیلیق ائتمک‌دیر نقصان
ائده‌ر قوْیونلارا بؤیوک یامانلیق
ائتسـه جاناوارا یاخشیلیق چوبان

میلچک بیر گون دئدی: چیرکین هؤرومچک
بالدیرین نازیک‌دیر ، آیاغین گوده‌ک
هؤرومچک سؤیلدی : توْروما دوشسن
دونیا ظلمت اولار گـوزونـده میلچک

سالمـا حرارتـله یوخسولا نظـر
بیل کی، داشدا اوْلور دگرلی گؤوهر
نافه‌نین خطینی حقیـر سانمـا گل
نافه دن آلینیر مشک ایـله عنبـر

ناکس اولانلاردا وار بئله خصلت
ایکی آدام ائتسه اگر مصلحت
تئز بدگومان اوْلوب دوشر شبهه‌یه
دئیه‌رکی، عئینیمدن گئدیر بو صحبت

کیچیک‌کن ازمه‌سن غدار دوشمنی
بؤیویوب سوْنرا او محو ائده‌ر سنی
ایلک چیخاندا بولاق آز اولار سویو
بؤیوسه باغلاماق اولماز چشمه‌نی

سیندیرسا قلبینی بیر نادان اگر
عارف بونا گؤره چکمز غم ـ کدر
داش زرلی کاسانی سیندیرسا، داشین
قیمتی آرتارمی، اکسیلرمی زر ؟!

ایکی کیشی وئرسه ال ـ اله بیردن
دگیرمان داشینی قالدیرار یئردن
اون‌مین آدام گلیب وئرسه ال ـ اله
دگیشدیره بیلمز زیری زبردن

ظالیمین نفسی‌دیر زهرلی آری
سانجاق‌لا اینجیدیر چوخ انسانلاری
گون گلر ازیلر آیاق آلتیندا
اولماز ظالیملارین بیر هاواداری

بیر انسان قانینی تؤکسه حؤکمران
تؤکولر عالمده چایلار قده‌ر قان
گره‌ک اؤلدوره‌سن بیر جاناواری
باشقا جاناوارلار قاچسین قورخودان

بیر بؤیوک شهرده اوْلسا بیر نئشتر
باتار آیاغینا یوخسولون دئشر
تره‌زی دوزلوک چون قیاس اوْلسادا
زر اولان طرفه میل ائدیب دوشر

عارف تومارلاماز ایلانی اصلا
ایلان تومارلایان چکر درد، بلا
داش گؤتور باشینی ازمگه درحال
زهرلی بیر ایلان چیخسا قارشینا

میلچگی قوْوماغا دئییلسن قادر
آی اوشاق، اولارسان بیر گون بهادر
بیل قوجا آتانین قدرینی اوندا
سنده قوجالارسان، بئش گون دونیادیر

وئرسه‌لر حؤکمونه بوُتوُن دونیانی
بوُتوُن عالملری، بو آسمانی
قارونون گنجینی، جم‌ین مؤلکونو
دگمز اینجیتمه‌گه بیرجه انسانی

سؤزلوک

اینله‌ییر	سیزیلدا ییر،
آکادمیک	فرهنگستانا، دانشگاها مربوط اولان، دانشگاهی
آراماز نقصان	عیب آختارماز
ایستی-اوْت	ایستوت
اجلاف	هرزه آدام‌لار، جلف آدام‌لار
اوغورسوز	خئیرسیز برکت‌سیز، نامیمون، بدیمن، ناکام
اوکئی	بیگانه، بیرآتادان و آنادان اولمایان، اجنبی
اکیز	دوغما، دوقلو، همزاد
آنسیزین	فوراً، دایانمادان، تله‌سیک، وقفه‌سیز
آتش بؤجگی	گنجه قوردو (کرم شب تاب)، گئجه ایشیق وئرن قورد
ال-اوستو	فوراً فاصله‌سیز
آجیلدی	عصبانی اولدو، آجیدی
اگلنجه	کئف محفلی، معناسیز درنک،
اوْلدوقجا	بی‌اندازه، چوْخ، فوق‌العاده، کفایت قده‌ری، حتی‌الامکان
اوْرکور	قاچیر، چکینیر، قوْرخور
الده‌ائتمک	عمله گتیرمک، اله گتیرمک، کسب ائله‌مک
بیر سیرا	بیر ردیف، بیرجرگه
بی‌وئج	فایداسیز، درده دگمز، بیهوده
بری	بو طرفه، اوزاماندان بری: اوزاماندان بویانا
بؤجک	قورد، یئر قوردو، حشره

بئزمک	جانا گلمک، یورولماق، تنگیشمک
بوندان باشقا	بوندان علاوه
باشلیق	عنوان
بدیعی تصویر	یئنی یارادیلمیش افاده،
باشاق	باششاق،
پرینسیپ	نظم و انضباط، ضابقه، قانون
پوئما	اوْزون شعر، منظومه
پارغو	پرقو، قو قوشونون توکو
پوسقو	گیزله‌نن یئر، کمینگاه، تله، مخفی گاه
پارلاق	پارلایان، ایشیق، درخشان
پروسه	جریان، آخیم، مرحله
توم	توْخوم، دانه
تؤیجو	باج، خراج، مالیات، اربابلیق حصه‌سی
تاپیشیر	بیر-بیری ایله ملاقه ائدیر، بیر-بیری ایله آشنا اولور
تاتار	سعدی دؤورونده موْغول‌لاری تاتار آدلاندیرمیشلار
تاتار داواسی	تاتار داواسیندان دئدیکده موْغول استیلاسیندان بحث ائدیر.
جهره	ساپ ائشن آلت، ساپ ائشن چرخ
جوْمرد	جوانمرد، بخشنده، سخاوتلی، الی آچیق کیشی
جزالانیب	مجازات اولوب، تنبیه اولوب
چارپیشمالار	ووروشمالار، داوالار
چاغیریر	دعوت ائدیر
چیلپاق	لوت، یالینجیق، یالین، پالتارسیز

چکینمز	قورخماز، احتیاط ائله‌مز،
چئویک	چابک، زرنگ
خرزهره	یارپاقلاری آجی بیر اوْت
خسته‌خانا	مریضخانا، بیمارستان
دیداکتیک	تعلیمی، اؤیره‌دن
دویغولار	احساس‌لار، عاطفه‌لر
داغینیق	پوزوق، داغیلمیش، پراکنده، سپه‌لنمیش، ویرانه، قارقاریشیق
دونیا گؤروشو	فلسفه‌سی، ایدئولوقییاسی،
داغیدیجی	ویران قوْیان، داغیدان، خارابلایان، خرابکار
دیک-باشلیق	مغرورلوق، غرور، تکبّر، دیکتاتورلوق
داملا	قطره
دارغا	پاسبان، داروغا، گئجه قاراوولچوسو، شبگرد
دویماز	درک ائله‌مز، دوشونمز، احساس ائله‌مز
دوْغرو	درست، دوزگون، حقیقی
دوْغرو	طرف، سمت، جهت
دویسادا	درک ائله‌سه‌ده، دوشونسه‌ده
داش-قاش	جواهر نیشان اوزوک قاشی، دگرلی داشلار، جواهرات
روم	بیزانس، آنادوْلو
رداکته	نگارش، یازیلیش
رداکته پروسه‌سی	چاپ مرحله‌سینده، یازیلیش جریانیندا
رداکتور	باش کاتب، باش یازیجی
زنگی	قاراقابیق، قارادری

زنگینلشدیرمک	بارلاندیرماق، غنی ائله‌مک
زر-خارا	ایپک پارچا
زنگین	غنی، بارلی، جلال‌لی، ثروتلی
زیغ	پالچیق، چوْمور
زاواللی	بدبخت، بیچاره
ژانر	نوع، جور، قسم
سیرا	ردیف، صف، سئوی، سلسله، ترتیب، دالبادال
سوییه	سطح، پایه، رده، بیر سوییه‌ده، بیر سطح ده، برابر
سجیّه	سرشت، طبیعت، شخصیّت، کاراکتر، سجیّه، هویّت
سارسیلدی	عاجیزله‌دی، متزلزل اولدو، ضعیف‌له‌دی، سست اولدو
سوزدو	نظریندن کئچیردی، گؤز آلتیندان باخدی
سرتلیک	مؤحکم‌لیک، برکلیک، شدّت، خشونت قاطع اولماق
سرخوش	مست، سرمست، شنگول
سرسم	سرسام، گیج و منگ، سرگشته‌لیک، پریشان خاطیرلیک
سارسیت	آیاقوان سال، ضعیفلت، متزلزل ائله سوستالت
سارمیشدی	احاطه ائله‌میشدی، یاخالامیشدی، چنگینه آلمیشدی
سه‌یریتدی	یئین سوردو، پرواز اگه‌تیردی
شام	سوریا و دمشق ین ایکینجی آدی.
شغاد	روستم زالین اوگئی قارادشی کی اونو (روستمی)، خائن جه‌سینه اؤلدوردو
فئودالیزم	مولکه دارلیق نظامی،
قیزغین	اؤدلو، عصبی، غضبلی، حرارتلی،

قایغی	قایغو علاقه، احساس، عاطفه، اضطراب درد، توجّه، تشویش، غم یئمک
قارشی	اوزبه‌اوز، مقابل، ضدّ، برابر
قادین	آرواد، بانو، خانیم،
قاسیرغا	طوفان، گیردباد، کولک،
قورشانیب	شال باغلاییب، گئیینیب
قودوز	هار، عصبی، اوْدلو، شرور
قارتال	قارتال، شاهین، عقاب
قوراقلیقدان	یاغیش یاغمامازلیقدان، یاغیش سیزلیقدان، سوسوزلوقدان
قاباردی	عصبی‌لشدی، غضبلندی، اوز به اوز اولدو،
قورخونج	قورخولو، دهشت گتیره‌ن، خطرلی، واهیمه، خوف
قابالیق	ادبسیزلیک، نزاکت‌سیزلیک، خشونت، تربیه‌سیزلیک
کؤنکرت	مشخّص، معیّن، واقعی
کئچیجی	گوزه‌ر ائدن، گلیب، گئده‌ن، فانی اولان، موقّتی
کؤوره‌لدی	اوره گی اینجه‌لدی، اوره گی درده گلدی، رقّت‌لندی
کَیف	کثیفه، عربجه یعنی نه‌چور، نه تهر
کؤله	قولام، قول
گراماتیک‌لر	صرف و نحو عالیم‌لری، دیلچیلر، دیل بیگلیسی–عالیم‌لری
گنجلیگی	جاوانلیغی
گؤزه‌تچی	قاراوولچو، کئشیکچی
گؤزله‌نیلمز	غیر منتظره
گلمه‌آدام	یابانجی آدام، بیگانه آدام

گئرچک	حقیقت، دوْغرو سؤز، واقعیّت
گولومسر	تبسّم ائده‌ر، آستاجا دوداقدا گولر
گبه	کناره، قالی
گزینتی واختی	دولانماق واختی، گردیش زامانی
لیریک	تغزّلی، عاشیقانه، عاشیقجاسینا
موْرالیست	اخلاقی، اخلاق معلّمی، اخلاق عنعنه‌لرینه تابع اولان
معروض قالماسینی	دوچار اولماسی، گرفتار اولماسی
مدرک فیلسوف	عالیم فیلسوف، متفکر فیلسوف
میفیک	اساطیری، افسانه‌وی
میزراق	نیزه
ماراق	علاقه، میل، رغبت، هوس، شور
مئینه	مؤوآغاجی، تاک، تنک
نئشتر	تیغه، تیغ، ایتی بیر کسمک آلتی
وثیقه	سند، رسمی سند،
وئج	اعتناء، توجّه، وئجه آلماق! اهمیّت وئرمک، اعتناء ائله‌مک
هؤرومچک	توْرآتان، عنکبوت، تورتوخویان
هزل	شوخلوق ائله‌مک، غیر جدّی سؤز، لطیفه
یئتر	بسدیر، کافی‌دیر، اندازه‌دیر،
یاراسا	گئجه‌قوشو، خفّاش
یوییروب	هجوم ائدیب، حمله ائدیب، یو گوروب، قاچیب
یؤین	نوْختا، آتین جیلوْوو، جیلوْو، افسار، دهنه
یانیلیر	اشتباه ائدیر، سهو ائدیر، یانیلماق، سهو ائتمک

یئتم	خۆره ک، اوْت، علف، مال، حیوان خۆره کی
یوکسک	اوْوا، بؤیوک، عالی، مهم، گۆر کملی،
یئنیدن	تزه‌دن، دوباره

کتابین ایچینده کی لر

* ایکینجی فصیل سخاوت حقینده

* اوچونجو فصیل عشق حقینده

* دؤردونجو فصیل تواضع و ساده‌لیک حقینده

* سککیزینجی فصیل ساغلاملیق حقینده

* دوققوزونجو فصیل قوجالیق و تؤوبه حقینده

غزل‌لر